

ابراز تأسف آیت‌الله‌العظمی سیستانی

از ناتوانی جامعه جهانی

در متوقف کردن فاجعه لبنان و غزه

شهید علامه سید حسن نصرالله

مظهر ولایت و علم

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمود وزیری

🔗 شهید نصرالله با درایت و تدبیر مثال زدنی، توانست روابط پیچیده منطقه‌ای را مدیریت کرده و به وحدت و همدلی میان مسلمانان کمک کند.

آیت‌الله سعیدی

ورزشکاری که

با نماینده رژیم صهیونیستی

مسابقه نمی‌دهد، قهرمان است

🔗 وفاق ملی نیاز امروز کشور است و کسی نمی‌تواند مخالف وحدت و وفاق باشد؛ اما انتظار مردم، بهره‌مندی از مدیران توانا و مردمی است

آیت‌الله اعرافی در همایش مکتب نصرالله

علما و نخبگان عالم اسلام

راه را برای پیشرفت مقاومت

هموار کنند

🔗 از رسانه‌ها و هنرمندان و ادیبان عالم انتظار می‌رود که اولویت نخست خو را مقاومت قرار دهند.

دیر کل کنگره العبد

کنگره‌العبد به دنبال شناساندن ابعاد علمی و سیاسی آیت‌الله العظمی بهجت رحمته الله علیه به جامعه است

نگاهی به نقش علما در ترویج و تعمیق فرهنگ

عزاداری سیدالشهدا علیه السلام در یکصد سال اخیر

حجت‌الاسلام والمسلمین واضعی آشتیانی

امام خامنه‌ای در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری

پیروزی جبهه

حق و مقاومت

قطعی است

در مراسم تجلیل از استاد انصاریان عنوان گردید

استاد انصاریان از مرزبانان اعتقادی و اخلاقی است

ماشین شد. راننده گفت حالا کجا بیرمتان گفتم هر جا دلتان بخواهد گفت من تنها، لاستیک فروشم، وضعم هم خوب است و ازدواج هم نکرده‌ام برویم خانه ما. گفتم برویم. در آینه دیدم رنگ دوست روحانی من پریده و فکر کرد که به قتلگاه می‌رویم.

استاد انصاریان ادامه داد: به خانه او رفتیم چهار طرف خانه عکس‌های نیمه عریان ستارگان هالیوود، ایران، مصر و ... بود. دوست شیخم به من گفت: من کجا را نگاه کنم چطور می‌توانم اینجای می‌نشینم؟ جوان داخل آمد و گفت خیلی از اخلاق تو خوشم آمد در یخچال چند مدل شراب خارجی هست هر کدام را می‌خواهی بیاورم. تریاک هم دارم صد درصد خالص. گفتیم: من نمی‌گویم که مشروب نیاور تریاک نیاور اما چون یک ساعت به غروب مانده رفیقی دارم در شهر شما خیلی عاشق او هستم با او اول اذان دم مسجد جامع شهر قرار دارم، اگر مشروب بخورم و تریاک بکشم بوی شراب و تریاک از من به رفیقم برسد رابطه‌اش را با من قطع می‌کند و من تحمل فراق او را ندارم. جای و میوه خوردم و بیرون آمدم. دم مسجد جامع آمد وقتی که ترمز کرد مؤذن داشت می‌گفت: اشهد ان لا اله الا الله. گفت رفیق‌ت آمده؟ گفتم بله. گفت کو؟ گفتم اسمش را دارند می‌برند. اشهد ان لا اله الا الله... اگر من مشروب می‌خوردم و تریاک می‌کشیدم با او می‌خواستم چه کنم؟ گفت فردا بیایم شما را در شهر بگردانم گفتم بیا. فردا آمد و سوار شدیم. گفت والله تمام عکس‌ها را آتش زدم، مشروب‌ها را در چاه ریختم و تریاک‌ها را نابود کردم. تو از دیروز تا حالا من را کشته‌ای. ما را به مناطق سرسبز شهر برد و برگرداند. شب آخر مراسم کمیل اعلام کرده بودند.

مراسم تجلیل و پاسداشت استاد حسین انصاریان همزمان با سالروز ۸۰ سالگی وی، با حضور آیت‌الله حسینی بوشهری رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دکتر پزشکیان رئیس جمهور، دکتر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی، سیدعباس صالحی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، حسین سیمایی صراف وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، و جمعی از مقامات کشوری و لشکری، عصر پنجشنبه ۱۷ آبان در تالار وحدت تهران برگزار شد.

آیت‌الله حسینی بوشهری رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در این مراسم در سخنانی درباره نقش استاد حسین انصاریان در حوزه دین و اخلاق، گفت: استاد انصاریان محقق، مفسر، دارای ذوق و قریحه شعر و اهل ادب و صاحب نثر روان و صاحب تألیفات گران‌سنگ است.

نایب‌رئیس مجلس خبرگان رهبری تأکید کرد: او شخصیتی است که حقیقتاً تمام عمرش را وقف دین و مرزبانی اعتقادی و اخلاقی کرده است.

وی خطاب به استاد انصاریان گفت: به شما تبریک می‌گویم که نام شما در زمره مرزبانان اعتقادی و اخلاقی است که چه افتخاری از این بالاتر است.

آیت‌الله حسینی بوشهری بیان کرد: ما گاهی مرزبان جغرافیایی داریم مانند سربازان عزیزمان، و گاهی مرزبانان ما مرزبانان اعتقادی و اخلاقی‌اند. بنده بر این باورم که اگر مرزبان اعتقادی و اخلاقی و فرهنگی در جامعه ما نباشد زمینه برای مرزبانی از مرزهای جغرافیایی هم نیست.

نایب‌رئیس مجلس خبرگان رهبری خاطرنشان کرد: امروز تمام تلاش دشمنان ما گرفتن تفکر دینی از نسل جوان و امیدهای آینده ماست تا اگر روزی خواستند به سرزمین ما بتازند کسی به عنوان پاسدار مرزهای جغرافیایی نباشد چون انگیزه را از او گرفتند.

• محبت و مهرورزی به هر انسانی جواب خیلی عالی داده است

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین انصاریان در این مراسم گفت: در طول عمرم محبت و مهرورزی به هر نوع قشری و هر انسانی جواب خیلی عالی داده است و اگر بشود این مهر و محبت را از طریق صدا و سیما در کشور عمومی کنیم که همه عاشق هم زندگی کنند و مهربان به یکدیگر باشند یقیناً با تجربه‌ای که دارم بسیاری از مشکلات قابل حل است. وی با اشاره به خاطره‌ای تبلیغی از خود و اعتراض دوستش نسبت به زحمات طاقت‌فرسای تبلیغی او، افزود: به دوست روحانیم گفتم برویم قدم بزنیم. ۱۰ دقیقه از قدم زدن ما گذشته بود، فولکس واگن نو ترمز کرد و راننده لباس نازک شیک آستین کوتاه پوشیده بود و خیلی به خودش رسیده بود بلند گفت کجا می‌روی؟ گفتم هرکجا شما بروی؟ گفت بیا بالا. این روحانی بزرگوار رسید عبای من را از بغل کشید که سوار نشو به او گفتم تو پشت بنشین. نمی‌خواست بیاید اما من مجبورش کردم و سوار

طبعاً دارای بروز و ظهوری است که از سویی در مواجهه با هرگونه تحجر صف‌آرایی می‌کند و از سویی دیگر کنشگری سیاسی روحانیت را محدود به مخالفت یا حمایت از نظام نمی‌کند.

قالیباف افزود: ایشان آنچنان که تضعیف نظام جمهوری اسلامی را روا نمی‌دارد طی این سال‌ها هیچ‌گاه از نصیحت مشفقانه همدلانه و امیدبخش نسبت به این نظام مقدس کوتاهی نکرده‌اند.

دکتر قالیباف تأکید کرد: نکته ای دیگر در باب عقلانیت انقلابی شیخ حسین انصاریان می‌گویم تا الگویی باشد برای طلاب عزیز جوان مان: من در این چهار دهه شاهدیم که او در بزرنگ‌های سیاسی و وقایع اجتماعی که جمهوری اسلامی با آن مواجه بوده دچار قیض و بسط یا افراط و تفریط نشده است، چرا که از بن دندان به نظام فکری حضرت امام مبنی بر اسلام ناب محمدی معتقد است و این خصیصه باعث شده با تکیه بر مبانی محکم از وسعت مشرب سیاسی برخوردار باشد و همچنین معنای انقلابی‌گری را وسعت ببخشد.

• استاد انصاریان معتقدند بستر عرضه دین «اخلاق و عرفان» است

دکتر سیدعباس صالحی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز در ابتدای این مراسم ضمن تشکر از این استاد اخلاق به موجب اینکه اجازه برگزاری این بزرگداشت را دادند، اظهار کرد: استاد انصاریان یک مکتب اخلاقی را در ۶۰ سال گذشته ساخته و پرداخته‌اند، این مکتب اخلاقی ابعاد اجرایی دارد، اولین بعد آن این است که ایشان اعتقاد دارند که بستر عرضه دین «اخلاق و عرفان» است و اگر می‌خواهید جامعه و فرد متدین پرورش دهید باید از مسیر اخلاق و عرفان این کار را بکنید.

صالحی یادآور شد: بعد دوم این است که ایشان اسلام را با طعم محبت و عاطفه به مردم منتقل کردند، در واقع براساس آموزه‌های ایشان طعم محبت و عاطفه را نباید از تربیت دینی بگیریم.

غلامرضا آغوانی رئیس انجمن حکمت و فلسفه ایران در بخش دیگری از این مراسم، ضمن تشکر از برگزاری این مراسم بزرگداشت تأکید کرد: دعوت استاد انصاریان به موعظه حسنه برای ایجاد اخوت، مودت و وحدت و همین طور تأکیدشان روی اصول دین، قابل تحسین است.

• رونمایی از تمبر یادبود و آثار جدید استاد شیخ حسین انصاریان

در این آیین، همچنین علاوه بر رونمایی و امضای تمبر یادبود استاد انصاریان، از اثر جدید وی که مجموعه پنج جلدی سینه سجاده‌یکه که شرح دعا‌های امام سجاده است، رونمایی شد.

همچنین یک کتاب درباره سیر و سلوک، یک کتاب درباره نظام تربیت در اسلام و یک کتاب با موضوع خانواده در اسلام از آثار استاد انصاریان در این مراسم رونمایی شد.

استادانی مانند استاد انصاریان در جامعه گسترش پیدا کند و دیده شود و ما اینگونه انسان‌ها را کم داریم و به همین دلیل باید حضور ایشان را ارج بنهیم.

• استاد انصاریان هیچگاه از نصیحت مشفقانه و همدلانه کوتاهی نکرده‌اند

رئیس مجلس شورای اسلامی نیز «عقلانیت انقلابی» را یکی از ویژگی‌های اساسی استاد حسین انصاریان دانست و گفت: عقلانیت انقلابی از سویی در مواجهه با هرگونه تحجر صف‌آرایی می‌کند و از سوی دیگر کنشگری سیاسی روحانیت را محدود به مخالفت یا حمایت از نظام نمی‌کند.

دکتر قالیباف اظهار داشت: امروز در این جا جمع شده ایم تا درباره کسی صحبت کنیم که سیره و سلوک و مَنَشی فردی و اجتماعی او و کنشگری سیاسی او باز نمایی حقیقی از همان چیزی است که ما به‌عنوان علم نافع از آن یاد می‌کنیم همان‌گونه که در دعای شریف می‌خوانیم «ربِّ زُدی علماً و عَملاً صالحاً و آلِحقنی بالصالحین».

رئیس قوه مقننه گفت: آوازه شیخ حسین انصاریان از دهه ۵۰ در بین آحاد مردم طنین‌انداز شد جنوب شهر تهران بارها جوان فاضل امام حسینی ای را دیده بود که دستگیر مردان و زنان نا امید می‌شد و در کنار ترویج معنویت و اخلاق حل مشکلات مردم بخش مهمی از دغدغه هایش بود. ایشان در سال‌های پیش از انقلاب مقابله با رژیم طاغوت را محدود به مبارزات معمول سیاسی نکرد، بلکه شیوه علمای سلف خود را در ارائه ی خدمات اجتماعی به مردم پی گرفت.

رئیس مجلس شورای اسلامی «عقلانیت انقلابی» را یکی از ویژگی‌های اساسی استاد انصاریان دانست و گفت: عقلانیت انقلابی در ترویج دین و مکتب اهل بیت

گفتم بیا و او را به کمیل بردم. از کلاس ششم تا حالا کمیل را در تاریکی مطلق می‌خوانم. او را هم کنار خودم نشانادم. کمیل تمام شد چراغ‌ها را روشن کردند پای چشم این جوان از پس گریه کرده بود زخم شده بود هر کاری کرد اسسم را به او نگفتم و خداحافظی کردم و برگشتم. شش ماه بعد به مشهد رفتم و دیدم همان روحانی در مشهد است. گفت همان جوان را در حرم دیدم لباس مناسب داشت و به من گفت خانه و مغازه را فروخته و کنار امام رضا علیه السلام آمده و ازدواج کرده و با همسرش نماز شب می‌خوانند. اگر رفیق‌ت را دیدی خوشحالت کن و بگو آدم شدم.

• عملکرد در حاکمیت است که می‌تواند مردم را جذب یا دفع کند

دکتر پزشکیان نیز در این مراسم اظهار داشت: چرا وقتی استاد بزرگوار به منبر می‌روند و حرف می‌زنند در خیابان هم مردم می‌نشینند که گوش می‌دهند و تغییر پیدا می‌کنند، اما وقتی من حرف می‌زنم این اتفاق نمی‌افتد؟!

وی ادامه داد: آنچه که رفتار من نشان می‌دهد گویاتر از گفتار و زبان من است. به‌خاطر حرف استاد نبود که آن انسان منحرف هدایت پیدا کرد بلکه به خاطر رفتارش بود و این آن چیزی است که ما در بین خودمان و بزرگانمان و کسانی که باید باشند کم داریم.

رئیس جمهور اضافه‌کرد: وقتی مخاطب در عمل من بی‌انصافی ببیند، نمی‌پذیرد، هر چقدر هم حرف بزنم و آیه بخوانم و حدیث بگویم او از رفتار من می‌فهمد که من به او چه می‌گویم. عملکرد در حاکمیت است که می‌تواند مردم را جذب یا دفع کند.

رئیس جمهور تأکید کرد: این نیاز امروز جامعه است که

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری ایشان در دیدار اعضای مجلس خبرگان، این مجلس را مرتبط‌ترین نهادها با انقلاب خواندند و با اشاره به برخی انگیزه‌ها و فعالیت‌ها برای متوقف کردن انقلاب و به عقب بازگرداندن حرکت ملت، گفتند: عمده مسئولیت رهبری حفظ جهت‌گیری کشور به سمت اهداف انقلاب است؛ بنابراین، مجلس خبرگان که نقش منحصربه‌فردی در تعیین رهبری دارد، اهمیت بی‌بدیلی می‌یابد.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای همچنین با اشاره به بالندگی، پویایی و ادامه مقابله قدرتمندانه حزب‌الله و حماس، تأکید کردند: براساس وعده‌های تردیدناپذیر یاری خداوند و برپمنای تجربیات مقابله پیروز حزب‌الله و حماس در دهه‌های گذشته، حوادث اخیر قطعاً پیروزی جبهه حق و مقاومت را به دنبال خواهد داشت.

در این دیدار که در پایان اجلاسیه دوم دوره ششم خبرگان انجام شد، رهبر انقلاب با اشاره به جایگاه مجلس خبرگان در قانون اسلامی و نظام، این مجلس را از لحاظ مفهوم ارتباط با انقلاب اسلامی، از انقلابی‌ترین نهادها برشمردند و گفتند: علت استفاده از این تعبیر، نقش خبرگان در گزینش رهبری است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای هدف اصلی انقلاب را «محقق کردن توحید» به معنای وسیع اجرای دین اسلام در کشور و در زندگی مردم خواندند و افزودند: رهبری مأمور است جهت‌گیری حرکت کشور و نظام به سمت این هدف اساسی را حفظ کند.

ایشان با اشاره به برخی انگیزه‌ها برای مانع‌تراشی در تحقق جامعه توحیدی در کشور، گفتند: می‌خواهند حرکت انقلاب و نظام را در این مسیر متوقف کنند و اگر نتوانستند با بازگشت به عقب، وضع ارتجاعی گذشته را ولو در ظاهر و لباس نو، تکرار کنند.

رهبر انقلاب با اشاره به انحراف انقلاب‌های بزرگی مانند انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب شوروی در یکی دو دهه بعد، افزودند: خطر بازگشت به عقب برای همه حرکت‌های بزرگ مردمی وجود دارد.

ایشان با استناد به هشدارها و تذکرات متعدد قرآن کریم درباره بازگشت به عقب به عنوان یک خطر بسیار مهم، افزودند: پروردگار در قرآن مجید تهدید می‌کند که اگر از کفار اطاعت کردید، دچار عقب‌گرد و ارتجاع می‌شوید و یا اینکه کفار شما را بعد از ایمان، دوباره به کفر برمی‌گردانند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، جلوگیری از انحراف و عقب‌گرد در هر نظامی را نیازمند یک عامل مهم دانستند و افزودند: در نظام اسلامی این مأموریت بسیار بزرگ بر عهده رهبری و مسئولیت انتخاب این عامل تعیین‌کننده نیز بر دوش مجلس خبرگان است.

ایشان در تبیین اهمیت این مجلس افزودند: وجود مجلس خبرگان نشان می‌دهد در حرکت مستمر نظام به سمت اهداف، هیچ وقفه‌ای ایجاد نمی‌شود؛ چرا که در صورت نیاز، خبرگان بی‌درنگ رهبر بعدی را مشخص می‌کنند و این تسلسل، با قدرت و قوت و توانایی کامل وجود خواهد داشت.

رهبر انقلاب وابسته نبودن نظام به اشخاص را یکی از حقایق نهفته در روایت بی‌درنگ انتخاب رهبری دانستند و گفتند: این جایگاهی‌ها نشان می‌هد که اگرچه اشخاصی مأموریت‌هایی دارند که باید انجام شود اما نظام وابسته به آنها نیست و می‌تواند راه خود را بدون این اشخاص هم ادامه بدهد.

ایشان در همین زمینه به هشدار خداوند در سوره آل عمران به مسلمانان اشاره کردند و گفتند: خداوند در سال سوم هجرت که هنوز نظام اسلامی قوام نیافته، مسلمانان را ملامت می‌کند که اگر پیامبر اعظم ﷺ –یعنی اصلی‌ترین شخص نظام هستی– فوت کند یا کشته شود، شما به عقب بازمی‌گردید؟

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نکات بیان شده درباره اهمیت جایگاه خبرگان را، نشان‌دهنده ضرورت نهایت دقت و توجه خبرگان در گزینش رهبری خواندند و افزودند: باید کمال دقت را در تشخیص شرایط ذکرشده در قانون اساسی برای رهبر بکار برد تا همه شرایط از جمله اعتقاد قلبی راسخ به مسیر و هدف انقلاب و آمادگی برای حرکت مستمر و بدون خستگی در این راه، در او تشخیص داده شود و شایسته مسئولیت باشد.

رهبر انقلاب در بخش دیگری از سخنانشان با اشاره به تقارن این ایام با اربعین شهادت مجاهد بزرگ و خستگی‌ناپذیر زمان، شهید سیدحسن نصرالله، یاد او و دیگر فرماندهان و بزرگان مقاومت از جمله شهیدان هنیه، صفی‌الدین، سنوار و نیلغروشان را گرامی داشتند و گفتند: این شهیدان به اسلام و جبهه مقاومت، عزت و قدرت مضاعف دادند.

دبیر کل کنگره العبد

کنگره العبد به دنبال شناساندن ابعاد علمی و سیاسی آیت‌الله العظمی بهجت ^{رحمته} به جامعه است

حجت‌الاسلام والمسلمین رفعتی نایینی، دبیر کل کنگره العبد در نشستی با اصحاب رسانه، از برگزاری این کنگره در آینده نزدیک خبر داد و بیان کرد: این کنگره از این لحاظ مهم است که شخصیت علمی، معرفتی، سیاسی و الهی آیت‌الله‌العظمی بهجت ^{رحمته} برای طلاب و فضلاء حوزه ناشناخته مانده است.

به گزارش خبرگزاری حوزه، وی ادامه داد: این کنگره در تلاش است در نشست‌هایی همچون حضرت حجت ^{رحمته}، سیره عقاید، فقه و اصول، عرفان و سیاست در منظومه فکری و اندیشه‌ای آن عبد خدا با حضور اندیشمندان حوزه و دانشگاه به بحث و تبادل

امام خامنه‌ای در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری

پیروزی جبهه حق و مقاومت قطعی است

رهبر معظم انقلاب اسلامی صبح امروز در دیدار اعضای مجلس خبرگان، این مجلس را مرتبط‌ترین نهادها با انقلاب خواندند و با اشاره به برخی انگیزه‌ها و فعالیت‌ها برای متوقف کردن انقلاب و به عقب بازگرداندن حرکت ملت، گفتند: عمده مسئولیت رهبری حفظ جهت‌گیری کشور به سمت اهداف انقلاب است؛ بنابراین، مجلس خبرگان که نقش منحصربه‌فردی در تعیین رهبری دارد، اهمیت بی‌بدیلی می‌یابد.

ایشان حزب‌الله را یادگار ماندگار شهید نصرالله خواندند و افزودند: حزب‌الله به برکت شجاعت، درایت، صبر و توکل عجیب سید مقاومت، رشد فوق‌العاده‌ای یافت به‌گونه‌ای که دشمن مجهر به انواع سلاح‌های مادی و تبلیغاتی نتوانست و به فضل الهی نخواهد توانست بر این پدیده شگرف غلبه کند.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به دست‌های خون‌آلود آشکار آمریکا و برخی از کشورهای اروپایی در جنایات غزه و لبنان، نتیجه استمرار مجاهدت‌های قدرتمندانه در لبنان و غزه و فلسطین را پیروزی جبهه حق و مقاومت دانستند و گفتند: یک دلیل برای چشم‌انداز پیروزمندانه حرکت مقاومت، وعده تردیدناپذیر الهی است که بعد از اذن جهاد به کسانیکه به آنها ظلم شده تأکید می‌کند اگر خدا را یاری کنید، تحقق نصرت پروردگار، قطعی است.

ایشان تجربه چند دهه گذشته پیروزی‌های مقاومت در برابر متجاوزان صهیونیستی را دلیل آشکار دیگری بر تحقق پیروزی نهایی جبهه حق خواندند و گفتند: در طول نزدیک به ۴۰ سال گذشته، حزب‌الله، رژیم صهیونیستی را در مراحل مختلف از شهرهای بیروت، صیدا و صور و در نهایت به‌کلی از جنوب لبنان وادار به عقب‌نشینی و شهرها و روستاها و بلندی‌های این کشور را از وجود نحس آن رژیم تخلیه کرد.

گفتاری و نوشتاری آن عبد خدا عنوان کرد و ادامه داد: در همین رابطه یکی از منظومه فکری ایشان، موسوعه فقهی و اصولی بالغ بر ۴۰ جلد است که مکتوب به‌دست مبارک و عالم ربانی است و کمتر عالمی در حوزه از این منظومه فکری اطلاع دارد. این منظومه هم در روز کنگره به نمایش گذاشته می‌شود.

دبیر کنگره بیان داشت: این رویداد با تأکید مدیریت و شورای عالی حوزه برای گرامی‌داشت و پاس‌داشت عمری مجاهدت علمی، تهذیبی، اخلاقی، نفسی و نقش بی‌بدیل آن عبد‌خدا در هدایت جامعه و ترویج مبانی دینی و اخلاقی و الهی اجرایی می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفعتی گفت: سیره عملی ایشان مانند ادعیه، اذکار، نوافل، سیر و سلوک عرفانی و معنوی دارای مقام و جایگاه خاصی است. ایشان به اذعان اساتید حتی به مقام خلع روح هم رسیده بودند. وی با بیان این که مرحوم حضرت آیت‌الله بهجت، عبد بودن را از افتخارات خود می‌دانست، ادامه داد: برای برگزاری کنگره در شأن ایشان، از چند سال قبل اقداماتی در ابعاد جمع‌آوری خاطره و منظومه فکری در مسائل اعتقادی، معرفتی، نفسی، سیاسی و… فعالیت‌هایی صورت گرفته و از این منظومه فکری، در روز کنگره رونمایی می‌شود.

• اخبار کوتاه ایـــــران

• **ایران از اقتصادهای بالقوه قوی جهان است:** لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در مصاحبه‌ای با شبکه تی‌وی بریکس اعلام کرد: هریک از کشورهای جدید عضو بریکس، از احترام ویژه‌ای برخوردارند و اعتبار این اتحاد را تقویت می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران یکی از اقتصادهای بالقوه قوی جهان است و سومین کشور در ذخایر نفتی محسوب می‌شود. عربستان سعودی هم، به‌عنوان کشوری که دو مکان مقدس اسلامی در آن واقع شده، نقش مهمی دارد.

• **به بلوغ هسته‌ای رسیده‌ایم:** اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی: به کدهای تولید محصولات اتمی دست یافتیم. فرزندان این مرز و بوم با تحقیقات و با تلاش شبانه‌روزی ایران را به تراز کشورهای برتر دارنده فناوری هسته‌ای رسانده‌اند. در کشور فقط از یک نیروگاه اتمی برخورداریم که در این سال‌ها حدود ۷۰ میلیارد کیلووات برق به شبکه سراسری تزریق کرده که از عمر آن بیش از یک دهه گذشته و ۵۰ سال دیگر از عمر این نیروگاه باقی مانده است. برنامه‌ریزی برای تولید ۲۰ هزار مگاوات برق هسته‌ای را هم انجام داده‌ایم.

• **اتحادیه اروپا در پی یافتن راه‌های قانونی برای معرفی سپاه پاسداران به‌عنوان یک سازمان تروریستی:** این یعنی به‌جای اتکا به شواهد روشن یا معیارهای عینی، در جست‌وجوی خلأهای قانونی است تا به نیروهای مسلح رسمی یک کشور مستقل، برچسب تروریستی بزند. آلمان این تلاش را رهبری می‌کند، نه به‌دلیل اینکه واقعاً سپاه را یک سازمان تروریستی می‌داند؛ بلکه برای اینکه به حمایت خود از اقدامات تجاوزکارانه اسرائیل علیه ایران «جامه قانون» بپوشاند و آن را توجیه کند.

• **هشدار جدی به خریداران ملک: قولنامه دیگر در دادگاه پذیرفته نمی‌شود:** رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گفت: قولنامه در دادگاه‌ها مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد و از رؤسای اتحادیه املاک خواش دارم، به مشاوران املاک این مسئله را تذکر دهند.

• **ترامپ در حال آماده‌سازی یک توافق هسته‌ای جدید با ایران است:** مسعود بولوس، مشاور لبنانی‌ال‌اصل دونالد ترامپ و پدر دامادش می‌گوید: رئیس‌جمهور آمریکا در حال آماده‌سازی یک توافق هسته‌ای جدید با ایران است که برای ایرانی‌ها، کشورهای همسایه و ایالات متحده قابل قبول باشد.

• **سهم هر ایرانی از بودجه ۱۴۰۴ چقدر است؟** سرانه لایحه بودجه سال آینده نشان می‌دهد، منابع عمومی بودجه در سال ۱۴۰۴، معادل ۵ هزار و ۹۸۷ هزار میلیارد تومان (همت) بوده که سرانه سهم هر ایرانی از بودجه سال آینده را معادل ۷۱ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان نشان می‌دهد. به‌عبارتی این رقم یعنی اگر کل درآمد‌های سال آینده کشور را بین ایرانیان تقسیم کنند، به هر ایرانی معادل ۷۱ میلیون تومان خواهد رسید. همچنین سرانه بودجه نفتی برای هر ایرانی ۲۵ میلیون تومان است.

• **دولت پیشنهادی برای افزایش قیمت بنزین ارائه نکرده است:** رئیس کمیسیون تلفیق بودجه در مجلس: کاهش اعتبار واردات بنزین از دو میلیارد دلار به یک و دو دهم میلیارد دلار، هفت میلیارد لیتر بنزین را شامل می‌شود که این کاهش واردات با صرفه‌جویی و مصرف درست قابل جبران است؛ علاوه بر اینکه دولت در لایحه بودجه، ماده یا تبصره‌ای را برای افزایش قیمت بنزین نیاورده است.

• **ابتلای ۱۴،۱۵ درصد جمعیت کشور به دیابت:** معاون وزیر بهداشت: هفت میلیون و ۵۰۰ نفر در کشور دیابت دارند که ۳۱ درصد بیماری آنها کنترل شده است و چهار میلیون و ۸۰۰ هزار نفر نیز، پوشش درمان دیابت دارند.

• **یارانه آرد و نان هوشمند شد؟** پس از ۳۰ ماه از اجرای طرح، دولت موفق به صرفه‌جویی ۲۵ هزار میلیارد تومانی در تأمین آرد یارانه‌ای شده است. این طرح اگرچه در کاهش فساد و سوءاستفاده از منابع عمومی موفق بوده؛ اما همچنان با چالش‌های مختلفی روبه‌رو است. طرح هوشمندسازی یارانه آرد و نان، به‌گونه‌ای طراحی شد که سهمیه آرد نانوالی‌ها براساس عملکرد پخت نان آنها تعیین می‌شد. در پی اجرای این طرح، میزان مصرف آرد یارانه‌ای کاهش قابل توجهی داشت. مسئولان باید با بررسی دقیق‌تر مشکلات موجود، به اصلاح و بهبود این طرح بپردازند و از تجربیات این طرح، برای سایر حوزه‌ها که با مشکلات مشابه مواجه هستند، استفاده کنند.

• **کسب ۵ مدال طلا و ۲ جایزه ویژه توسط دانش‌آموزان مخترع ایرانی:** این دوره از مسابقات با حضور ۱۰۹۸ تیم از ۲۴ کشور در ۸ رشته فنی و مهندسی، شیمی و نانو، زیست‌فناوری و محیط زیست، مهندسی انرژی، فیزیک و نجوم، هوش مصنوعی و تکنولوژی، علوم اجتماعی، آموزش و تکنولوژی‌های آموزشی، برگزار شد که ایران با ۳ تیم به‌صورت حضوری و ۲ تیم به‌صورت غیرحضوری در این رقابت‌ها شرکت کرد و موفق به کسب۱۵ مدال طلا و۱ جایزه ویژه شد.

• **تولید محصولات سلولزی از مواد نانو به‌همت دانش بنیان‌ها:** یک شرکت دانش‌بنیان با استفاده از مواد اولیه سلولزی حاوی ذرات نانوتقره، محصولات بهداشتی با خاصیت ضدباکتری تولید کرد که دامنه مصرف بسیار گسترده‌ای دارد. محصولات سلولزی نظیر: دستمال کاغذی در حالت عادی، بهداشتی است و برای بدن مضر نیست؛ اما اگر مجهز به فناوری نانو شود و بتواند، تأییدیه ستاد ملی نانو را داشته باشد، عاری از هرگونه باکتری می‌شود و حتی می‌توان دهان نوزاد را هم با آن پاک کرد یا روی زخم باز گذاشت. اکنون ۷۰ درصد تولیدات این مجموعه به تأمین نیاز داخل اختصاص یافته و بقیه به کشورهای همسایه صادر می‌شود.

• **کمبود ۱۳۰۰۰ کلاس درس مورد تأیید است:** علیرضا کاظمی، وزیر آموزش و پرورش درباره اظهارات استاندار تهران مبنی بر اینکه با کمبود ۱۳۰۰۰ کلاس درس مواجه هستیم، گفت: باید تفسیر شود که کمبود کلاس یعنی چی؟ اگر منظور این است که ما به استاندارد ۸۰۳ دهم متر براساس سند تحول بنیادین برسیم، در سطح کشور نیاز به ۱۴ میلیون متر مربع فضا داریم تا بتوانیم، در طول برنامه هفتم به ۶۰۱ دهم برسیم؛ ۸۰۳ دهم متر پیشکش. این کمبود‌ها در جای جای کشور وجود دارد و تهران هم، به‌عنوان مجموعه متراکم که بیشترین تراکم را ممکن است داشته باشد، حتماً این نیاز طبق گفته ایشان مورد تأیید است.

است و تنها منصبی که نمی‌شود کاری کرد، همین است. شاید چند صبحای بشود؛ ولی معلوم نیست آخر کار چه می‌شود. در طول تاریخ بعضی‌ها کسی را نداشتند و خودشان هم به دنبالش نرفتند؛ ولی مرجعیت به سراغ ایشان آمد.

● **عوامل موفقیت در درس، اخلاص و تهجد**

ایشان بیان کردند: باید توجه داشت که فقاهت، اول اخلاص می‌خواهد. فقیه مهم؛ درسش، تألیفاتش و تربیت شاگردانش معرّف او هستند؛ این فقیه برای رسیدن به این مقام استاد می‌خواهد، پشتکار می‌خواهد، مطلب می‌خواهد؛ نه اینکه جوری برنامه‌ریزی کنیم، کتب فنی و اصلی را حذف کنیم. آن هم بدون جای‌گزین مناسب و بعد هم امتیاز قائل شویم. بله اصلاح خوب است؛ اما با جای‌گزین بهتر و یا در انتخاب استاد از طرق مختلف دخالت کنیم. اینجور حوزه، فقیه‌پرور نخواهد شد. من بارها گفتم، بعد انقلاب اسلامی انتظار از حوزه چندبرابر شده؛ عده‌ای هم خوششان بیاید یا نه این انقلاب، توسط یک فقیه و فیلسوف ممتاز به وقوع پیوست و در رأس نظام هم فقیه است. پس بدانیم که یکی از طرف‌ها حوزه است.

● **فقه از سیاست جدا نیست**

حضرت آیت‌الله نوری همدانی ادامه دادند عده‌ای هم می‌خواهند این‌گونه القاء کنند که یک فقیه سیاسی، نمی‌تواند در فقه موفق و یا اثرگذار باشد و می‌خواهند، از این طریق علما را منزوی کنند. این هم حرف غلطی است. اتفاقاً فقهای بزرگ ما یک سیاستمدار کامل بودند؛ اما روش همان روش برگرفته از سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام است. هرکدام به‌طریقی به مقتضای شرایطی که در آن واقع شده‌اند، با تدبیر و نگرش خود به این مسئله مهم پرداختند.

این مرجع تقلید در پایان یادآور شدند: امام راحل علیه‌السلام یک جور، مرحوم آقای خویی که یک فقیه ممتاز بود، یک جور، مرحوم آقای صدر یک جور، مرحوم حاج شیخ عبدالکریم حائری یک جور و در واقع بعد از تلکراتی که عدم تأثیر از طرف حکومت، حوزه را حفظ کرد که خروجی آن امام شد که هرکدام یک جور وارد این میدان شدند. امروز آیت‌الله–العظمی سیستانی در عراق چقدر با آن منانته به‌عنوان یک فقیه اثرگذار است؛ لذا ققاهت با سیاست منافات ندارد؛ منتهی تشخیص در مصادیق متفاوت است.

آیت‌الله‌العظمی نوری همدانی

حوزه‌های علمیه به مسائل مستحدثه بیشتر توجه کنند

حضرت آیت‌الله نوری همدانی تصریح کردند: در این زمان که بحث روز، ارز دیجیتال و عناوینی مانند: رمزارزها مطرح است یا موضوع هوش مصنوعی که دنیای جدیدی را باز خواهد کرد، یا موضوع بورس و وجود دارد، حوزه باید ورود پیدا کند و از مشاورانی که در این امر متخصص هستند، استفاده کند.

درس را می‌گفتند. شاید آن روز کسی این ضرورت را نمی‌دانست؛ لذا عده‌ای نیامدند، عده‌ای هم تا نیمه رها کردند؛ ولی بعدها معلوم شد، چقدر مؤثر است؛ به‌عنوان مثال در بحث ارث چقدر دانستن ریاضیات در فهم مطلب مؤثر است و یا در موضوع رؤیت هلال در اول ماه، بحث نجوم و محاسبه طول و عرض بلاد اثرگذار است. بنده چند سالی به اروپا رفت و آمد داشتم. آنجا متوجه شدم، دانستن زبان چقدر می‌تواند کمک کند، به نظر بنده حوزه‌ای زنده است که ۵۰ سال و ۱۰۰ سال آینده را ببیند.

● **حوزه پاسخ‌گویی شبهات روز باشد**

معظم‌له، پاسخگویی به شبهات را یکی از وظایف مهم حوزه دانست و گفتند: حوزه باید پاسخگوی شبهات در سطوح مختلف باشد. حالا گاهی این شبهه از خود حوزه باشد یا بیرون حوزه، انسان باید آماده پاسخگویی باشد. مدتی پیش از یکی از آقایان اهل علم که در سطح لایبی هم هست و من با آثار و کار او آشنایی دارم، مسائلی مطرح شد، دیدم جناب آقای فاضل آقازاده محترم مرحوم آیت‌الله فاضل لنکرانی علیه‌السلام یک جواب متین و خوب و محترمانه و انصافاً عالمانه داد. یا همین مناظره جناب آقای علیدوست که اصل این کار چقدر قابل تحسین است که حوزه چنین آمادگی داشته باشد. ما باید افرادی تربیت کنیم که در فن مناظره ورود پیدا کنند و الحمدلله در حوزه این چنین افرادی را داریم. خدا رحمت کند مرحوم آیت‌الله مصباح یزدی را انصافاً در این موضوع با آن دانش بالا ممتاز بود. اصلاً کار اهل‌بیت علیهم‌السلام هم، یکی تربیت افرادی برای مناظره بوده است.

● **طلاب درس را جدی بگیرند**

این مرجع تقلید در ادامه خاطرنشان کردند: خلاصه امروز حوزه وظایف سنگینی دارد و این را عرض کنم تا انسان فقیه نباشد، در این مسائلی که عرض کردم نمی‌تواند اثرگذار باشد. فقیه هم درست‌شدنی و ساختنی نیست که با تبلیغات این و آن درست شود. یاد نمی‌رود اواخر عمر استاد بزرگوار ما حضرت آیت‌الله سلطانی طباطبایی علیه‌السلام بود. بحث مرجعیت مطرح شد. به‌گمانم بعد فوت مرحوم آیت‌الله اراکی بود. ایشان یک روز صبح زود آمدند منزل ما، بنده خیلی از لطف ایشان شرمندۀ شدم؛ چون استاد ما بود و خود بنده مقید بودم، خدمت ایشان برسم؛ خوب ایشان یک شخص فقیه–پرور بود و خیلی از آقایان بزرگوار به درس ایشان می‌آمدند. در آن گرواگرم تعیین مرجعیت ایشان به من فرمودند: «فالای این منصب متعلق به امام زمان علیه‌السلام

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله نوری همدانی در دیدار جمعی از فضلاء حوزه علمیه قم، اظهار کردند: امروز فضای حوزه متفاوت است؛ تفکرات و سلايق مختلفی هم در آن حاکم است و در بعضی جاها، قدرت تحمل افراد نیز کم شده، باید قدرت تحمل مخالف بالا و شان و جایگاه حوزه به سمت استدلال برود. متأسفانه گاهی انسان می‌بیند یا می‌شنود که افراد خیلی زود قضاوت می‌کنند و عده‌ای هم سریع تخریب می‌کنند و برچسب‌هایی هم می‌زنند و فرقی هم نمی‌کنند. اگر در موضوعات سیاسی اختلاف نظر داشته باشند، می‌گویند: ضد فلان شده و یا تندرو است. اگر اختلاف علمی داشته باشند، می‌گویند سواد ندارد. توقع از حوزه این است که کار با ارزش را ارج بگذاردن و انصاف را در نوشتار یا گفتار رعایت کنند.

● **حفظ دروس سنتی حوزه**

معظم‌له با تأکید بر حفظ دستاوردهای علمی علمای گذشته، خاطرنشان کردند: بنده معتقدم باید فقه سنتی، فقه جواهری و ثراث گذشتگان حفظ شود و می‌توانم بگویم بر همان اساس اما با نگاه نو، می‌توانیم اثرگذار باشیم؛ اخیراً در بعضی از مقالات می‌خوانیم که دوران گذر است و دیگر فقه سنتی پاسخگو نیست به نظر این حرف نباید درست باشد.

● **به‌روز بودن حوزه در مسائل مستحدثه**

این مرجع تقلید در ادامه افزودند: البته در مسائل روز باید از مشاوران متخصص در آن حوزه استفاده کرد؛ خصوصاً در این زمان که بحث روز، ارز دیجیتال و عناوین مانند رمزارزها مطرح است، یا موضوع هوش مصنوعی که دنیای جدیدی را باز خواهد کرد، یا موضوع بورس که حوزه باید ورود پیدا کند و از مشاورانی که در این امر متخصص هستند، استفاده کند.

● **آموزش علوم جدید در حوزه پیگیری شود**

حضرت آیت‌الله نوری همدانی، با مهم توصیف کردن آموزش علوم جدید در حوزه، ادامه دادند: در اوایل دهه ۳۰ مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی علیه‌السلام یک روز بعد درس فرمودند: بیاید منزل. بنده خدمت‌شان رسیدم. ایشان فرمودند: یکی از محترمین تهران از من خواستند که در زمان تعطیلی حوزه، عده‌ای از شاگردان خود را بفرستید تهران تا بعضی از علوم روز را بیاموزند. عرض کردم: چه علموی؟ فرمودند: مثل نجوم، ریاضیات، فیزیک و شیمی و زبان انگلیسی. در دوره‌ای که ما بودیم، حدود ۱۰ نفر انتخاب شدیم دو سال تابستان رفتیم، هر روز هفته به غیرجمعه درس داشتیم و اساتید مهمی می‌آمدند و به ما این چند

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی اسراء، حضرت آیت‌الله العظمی جوادی آملی به‌مناسبت آغاز بیستمین کنفرانس سالانه کنگره مسلمانان آمریکا با عنوان «زینب کبری علیها‌السلام میراث شجاعت، شفتت و مقاومت» که ۸ تا ۱۰ نوامبر در شهر هیوستن ایالت تگزاس آمریکا، پیامی به‌صورت تصویری صادر کردند که متن کامل آن بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم
«الحمد لله رب العالمين وصلى الله على جميع الانبياء والمرسلين والائمة الهداة المهديين وفاطمة الزهراء بهم تنوتلى ومن اعدائهم نبئتو الله الى».

مقدم شما بزرگواران، برادران و خواهران ایمانی را گرامی می‌داریم و از ذات اقدس اله مسئلت می‌کنیم، آنچه خیر و صلاح و فلاح جهان اسلام است، خدای سبحان مقرر بفرماید و آنچه مورد عنایت الهی است، نسبت به شما بزرگواران مرحمت بفرماید!

شما که سعی بلیغ‌تان در گرامی‌داشت اهل‌بیت (علیهم الصلاة وعلیهم السلام) است و سالروز وفات عقلیه عرب و عجم، عقلیه مسلمان‌ها و عقلیه بنی‌هاشم علیهم‌السلام را گرامی می‌دارید، امیدواریم این عرض ادب شما به پیشگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام ذخیره دنیا و آخرت شما باشد!

● **اصل وجود هر انسانی روح اوست**

زینب کبری، نمونه و نموداری از انسانیت است. نکته اول آن است که حقیقت زن و مرد تقریباً مساوی هم است، زیرا روح نه مذکر است و نه مؤنث. در بین حکمای اسلام، ابن‌سینا تصریح می‌کند که روح، ذکورت و انوٲت ندارد. مرد و زن بودن مربوط به بدن است که بدن یا این‌چنین ساخته شد یا آن‌چنان؛ ولی روح از آن نظر که مجرد است، منزه از اجزاء و خصوصیت‌های بدنی است؛ البته بدن چون متفاوت است، تکالیف و وظایف زن و مرد هم تا حدودی فی‌الجمله ـنه فی‌الجملهـ فرق دارد؛ ولی معارف اصلی، اعتقادات اصلی و احکام و حکم اصلی، مشترک بین زن و مرد است و در بعضی‌از مسائلی که مربوط به بدن است، از هم جدایند.

بنابراین حقیقت زن و حقیقت مرد که روح مجرد است، فرق نمی‌کند. حتی بر مبنای حکمت متعالیه که روح، جسمانیة‌الحدوث و روحانیة‌البقاء است، جسمانی بودن روح به این است که صورت انسانی، اول جسمانی است و روی ماده تکیه می‌کند و رفته‌رفته

واکنش آیت‌الله‌العظمی

مکارم شیرازی

به اتفاق دانشگاه علوم و تحقیقات

حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی حل مسأله حجاب را از طریق روش‌های صحیح، قابل اجرا دانسته و بیان کردند: بی‌اعتنایی به مسائل اخلاقی مانند حجاب، باعث بروز مشکلات می‌گردد و مواردی مانند واقعه اخیر در دانشگاه علوم و تحقیقات اتفاق می‌افتد که واقعاً ناراحت‌کننده بود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی در دیدار با نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی و امام جمعه تبریز، تبریز را از شهرهای مهم و نقاط با عظمت ایران خوانده و گفتند: این عظمت ناشی از عظمت علما و بزرگان و فضلاء آن خطه است. افراد برجسته زیادی در تمامی عرصه‌های علوم به‌خصوص فقه، تاریخ و شعر از تبریز بوده‌اند.

ایشان حوزه علمیه تبریز را از حوزه‌های مهم و با سابقه طولانی و درخشان دانسته و افزودند: امیدوارم با تلاش‌های شما، حوزه علمیه تبریز بیش از پیش تقویت شود و طلاب و فضلاء بیشتری داشته باشند.

معظم‌له جایگاه امامت جمعه در بیان و تبیین مسائل را مهم دانسته و افزودند: تلاش شود در خطبه‌های نماز جمعه، دردها و مشکلات مردم بیان شود. وقتی مردم مشاهده کنند که امام جمعه به مسائل آنان اهمیت می‌دهد، امیدواری می‌شوند.

حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی حل مسأله حجاب را از طریق روش‌های صحیح، قابل اجرا دانسته و بیان کردند: بی‌اعتنایی به مسائل اخلاقی مانند حجاب، باعث بروز مشکلات می‌گردد و مواردی مانند واقعه اخیر در دانشگاه علوم و تحقیقات اتفاق می‌افتد که واقعاً ناراحت‌کننده بود.

در پایان این دیدار، ضمن آرزوی موفقیت برای نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی، گفتند: به‌خدا توکل کنید و به حضرت ولی عصر علیه‌السلام توسل کنید و بدانید که خداوند یار و یاورتان خواهد بود و کمک‌تان خواهد کرد.

آیت‌الله اعرافی در همایش مکتب نصرالله

علما و نخبگان عالم اسلام راه را برای پیشرفت مقاومت هموار کنند

آیت‌الله اعرافی در همایش بین‌المللی مکتب نصرالله که در سالن اجلاس سران برگزار شد، گفت: رژیم صهیونیستی ۷۰ سال در درون خود امن بود، اما امروز محور مقاومت این رژیم را در اعماق درون هم ناامن کرده است.

وی افزود: سیدحسن نصرالله می‌توانست پرونده حزب‌الله را از فلسطین جدا کند. او شهید وحدت امت اسلام، یکپارچگی شیعه و سنی، آزادی فلسطین و حرکت به سمت پایه‌ریزی تمدن نوین اسلامی بود.

به گزارش خبرگزاری حوزه از تهران، مدیر حوزه‌های علمیه با بیان اینکه سید حسن نصرالله آسایش طلب نبود، تصریح کرد: منافع حزبی، گروهی و طایفه‌ای را نمی‌دید و مسائل عالیه اسلام را می‌دید و فراتر، به ادیان دیگر نگاهی دوستانه داشت و در ارتباط با آنها روح دل‌سوزانه را نشان می‌داد.

وی با بیان اینکه امروز مقاومت تولید قدرت کرده است و این قدرت با این ویژگی‌ها در نسل‌های جدید رهبران مقاومت ادامه پیدا خواهد کرد، افزود: رژیم صهیونیستی که همیشه مهاجم بود و چشم طمع به همه عالم اسلام برای تهدید آنها دوخته بود، امروز به رژیمی مدافع از خود تبدیل شده است.

آیت‌الله اعرافی تصریح کرد: اکنون رژیم صهیونیستی با اقتصاد شکوفا به رژیمی متزلزل در پایه‌های اقتصادی، اسرائیل با چهره مثبت یا نیمه مثبت، امروز به چهره‌ای منفی و منفور، به چهره‌ای تبدیل شده که دولت غاصب و تروریستی آن در یک سال ۵۰ هزار بی‌گناه را می‌کشد.

مدیر حوزه‌های علمیه گفت: اکنون رژیم صهیونیستی توسعه‌طلب، به رژیمی درگیر مرگ و حیات تبدیل شده است و ضربه‌های زیاد زده است، اما ضربه‌های بسیاری هم خورده‌اند. منطق ما این است: با انتخابات آزاد با حضور ساکنان سرزمین‌های اشغالی یا مقاومت مشروع با عقل و منطق بین‌الملل با تمام مذاهب اسلامی، دکترینی که رهبری به آن اشاره کرده‌اند.

وی با بیان اینکه از مقاومت انتظار صبری، تاب‌آوری، بازسازی و ادامه جهاد الهی می‌رود، گفت: از دولت‌ها انتظار می‌رود که حداقل روابط سیاسی و اقتصادی خود را با رژیم صهیونیستی قطع کنند، از علما و نخبگان عالم اسلام انتظار می‌رود با فکر و اندیشه خود جهان

اسلام را روشن و راه را برای پیشرفت مقاومت هموار کنند.

آیت‌الله اعرافی گفت: از رسانه‌ها و هنرمندان و ادیبان عالم انتظار می‌رود که اولویت نخست خو را مقاومت قرار دهند، از همه امت اسلام انتظار می‌رود سرمایه‌های خود را برای پیشرفت و اعتلای اسلام و شکست دشمن صهیونیستی به کار گیرند.

سرّش آن است که او ملکوت شهادت را می‌بیند که شهادت، آب زندگانی است و هرگز انسانی که شهید شد، نمی‌میرد و برای همیشه زنده است. گرچه هیچ انسانی از بین نمی‌رود و همیشه زنده است؛ ولی به هر تقدیر حیات خاصه‌ای که بهره شهداست، بهره دیگران نیست. در آنجا زینب کبری علیها‌السلام فرمود: ما که در این سفر جز خوبی چیزی ندیدیم: «ما رأَیْتُ إِلَّا جَویلاً». آن مسئله شهادت را و مسئله باطن انسان را که در هنگام مرگ ظهور می‌کند، زینب کبری می‌بیند که فرشتگان می‌آیند و سلام عرض می‌کنند.

این چشم ملکوتی‌ای که دارد، هم شهادت و حقیقت شهادت را می‌بیند و هم اسارت و حقیقت اسارت را می‌بیند؛ لذا در همه حال، جلال و شکوه ذات اقدس اله را یادآور می‌شود که به ما خیلی خوش گذشت: «ما رأَیْتُ إِلَّا جَویلاً»، ما خواستیم به لقای الهی بار یابیم و موفق شدیم. این کار، جهان را بی‌مسئله حجاب، زینت و جمال و جلال زن است که همه باید –ان‌شاءالله– این اصل را رعایت کنند. برای اینکه حرمت زن محفوظ باشد و عظمت و جلال و شکوه زن محفوظ باشد. ذات اقدس اله، مسئله حجاب را مقرر کرده است.

امیدواریم همه شما به‌برکت قرآن و صورت آنها می‌زنند: ﴿يُضَرِّبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذَانَهُمْ﴾؛ پشت آنها را می‌زنند صورت آنها را سیلی می‌زنند؛ فشار جان دادن همین است. در هنگام مرگ، خصوصیت‌های انسان زشت جلوه می‌کند. خصوصیت‌های انسان خوب هم، ظهور دارد. این حقیقتی است که در قرآن کریم آمده است؛ این حقیقت را مردان الهی و زنان الهی به‌خوبی درک کردند و یافتند؛ بلکه خودشان هم با آن حقیقت همراهند.

وقتی که در جلسه کوفه، ابن‌زیاد گفت: «كَیْفَ رَأَیْتَ صُنْعَ اللَّهِ بِأَخِیْكَ وَأَهْلِ بَیْتِیْكَ؟»، زینب کبری علیها‌السلام فرمود: «ما رأَیْتُ إِلَّا جَویلاً»؛ گفت: کاری که خدا با شما کرد، چگونه یافتی؟ فرمود: خیلی جمیل و زیبا بود.

برخی از وظایف، مختص زن است و برخی از وظایف، مختص مرد.

● **زن و مرد، نمونه یکدیگرند**

مطلب بعدی آن است که قرآن کریم، زن و مرد را از نظر انسانی، نمونه یکدیگر می‌داند و به یکدیگر ارجاع می‌دهد. وقتی می‌خواهد نمونه مردم خوب را ـنه نمونه مردان خوب، نمونه مردم خوب راـ ذکر بکند، حضرت مریم را نام می‌برد یا همسر فرعون را نام می‌برد؛ می‌فرماید: نمونه مردم خوب، مریم است. نمونه مردم خوب، آسیه است. ما یک عنوان «مردم» داریم، یک عنوان «مردان»؛ مردان در مقابل زنان‌اند؛ اما مراد از مردم، جامعه انسانی است؛ یعنی اعم از زن و مرد است. وقتی گفتند: مردم در انتخابات شرکت کردند، مردم رأی دادند، اعم از زن و مرد است. یک وقت می‌گویند: مردان، این در برابر زنان است؛ ولی تعبیر قرآن در اینجا مردان نیست؛ مردم است. فرمود: نمونه مردم خوب، مریم است و همچنین درباره آسیه، همسر فرعون: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِیْنَ آمَنُوا اِمْرَأَتَ فِرْعَوْنَ﴾؛ نمونه مردم خوب، همسر فرعون است، چه اینکه به‌عنوان نمونه مردم بد، نام دوزن را می‌برد.

غرض این است که قرآن کریم، هم مرد را نمونه مرد و زن خوب می‌داند و هم زن را؛ بنابراین حقیقت زن با حقیقت مرد در بسیاری از امور یکسان هستند؛ ولی به‌لحاظ خصوصیت‌های بدنی، برخی از احکام بین

۱. سوره تحریم، آیه ۱۱؛

۲. سوره تحریم، آیه ۱؛

۳. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۶۴؛

۴. سوره نحل، آیه ۳۲؛

۵. سوره انفال، آیه ۱۵۰؛ سوره محقق، آیه ۲۷؛

۶. اللهوف، ص ۱۶۰.

متن سخنرانی حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمود وزیری در محفلی که به‌همت آیت‌الله وافی، نماینده استان یزد در مجلس خبرگان، آیت‌الله ناصری، نماینده ولی‌فقیه در استان و امام‌جمعه شهر یزد و همچنین استاندار یزد، به‌مناسبت بزرگداشت شهید سیدحسن نصرالله‎[❧] برگزار شد، با حضور جمعی از مقامات، روحانیون، نخبگان و دانشگاهیان استان، در جوار تربت پاک شهید آیت‌الله صدوقی‎[❧] ایراد گردید.

بسم‌الله الرحمن الرحیم

الحمدلله رب‌العالمین والصلاة والسلام علی سیدنا محمد وآله الطاهرین. این مجلس نورانی که به یاد شهید والامقام سیدحسن نصرالله‎[❧] برگزار شده، فرصتی است برای تجدید میثاق با آرمان‌های انقلاب اسلامی و مقاومت. خداوند متعال در قرآن کریم، وعده پیروزی برای حزب‌الله را به‌صراحت بیان کرده است؛ چنان‌که می‌فرماید: «وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ» (صافات، آیه ۱۷۳)؛ یعنی «نهایت کار، پیروزی جندالله است.» این وعده الهی، نوید پیروزی نهایی حق بر باطل را به ما می‌دهد.

• **جبهه مقاومت در سوگ سیدحسن نصرالله**

برادران و خواهران گرامی، با کمال تأسف و اندوه، خبر شهادت سیدحسن نصرالله، رهبر مقاومت اسلامی، در پی حمله موشکی رژیم صهیونیستی به جنوب بیروت در روز جمعه، ۶ مهر سال ۱۴۰۳، به گوش رسید. این حادثه تلخ، ضایعه‌ای بزرگ برای جهان اسلام و جبهه مقاومت است. با این حال، امیدواریم با توسل به خداوند متعال، این مصیبت بزرگ به فرصتی برای تقویت وحدت و همبستگی جبهه مقاومت تبدیل شود. خداوند متعال در قرآن کریم، وعده پیروزی نهایی برای حزب‌الله را داده است. این وعده الهی، نویدبخش آینده‌ای روشن برای همه آزادگان جهان است. بیایید با همدلی و همبستگی، راه شهدا را ادامه دهیم و به آرمان‌های بلند آنها جامه عمل بپوشانیم.

• **جایگاه بی‌نظیر شهید نصرالله در جهان اسلام**

علامه شهید نصرالله، یکی از معدود رهبران سیاسی دنیا بود که میان بزرگان جهان عرب و فرهیختگان جهان اسلام، به‌ویژه مراجع عظام تقلید، بر سر او اتفاق‌نظر وجود داشت. رهبر معظ انقلاب از او به‌عنوان «رهبری کم‌نظیر» تعبیر کردند و آیت‌الله‌العظمی سیستانی او را «رهبری نمونه» نامیدند. این وحدت افق و اشتراک نظریه در بین شخصیت‌های برجسته اسلامی، شهید نصرالله را به رهبری کارپژوتیک و استثنایی تبدیل کرد که قرن‌ها باید بگذرد تا دوباره چنین شخصیتی پا به عرصه وجود بگذارد.

• **عشق به علم و تحصیل در حوزه‌های علمیه**

علامه شهید نصرالله، شخصیتی بود که در عتقوان جوانی عاشق و شیفته علم و درس خواندن در حوزه‌های علمیه شد. او در سال ۱۳۳۹ شمسی در بیروت به دنیا آمد و در همان اوایل ۱۶ سالگی تصمیم به هجرت به نجف اشرف گرفت. او که بسیار تحت‌تأثیر اندیشه امام موسی صدر بود، به قشر روحانیت علاقه‌مند شد و برای همین تصمیم گرفت که همانند ایشان به دروس طلبگی مشغول شود و در آینده، با حضور در جایگاه روحانیت و راهنمایی اخلاقی مردم، آنها را با دین خدا آشنا کند. او وارد حوزه علمیه «امام علی علیه السلام» در شهر بعلبک شد و مقدمات علوم دینی را نزد اساتید آن حوزه فراگرفت. مؤسس این حوزه امام موسی صدر بود که آن وقت به مدیریت شهید سیدعباس موسوی اداره می‌شد. در مدت حضور در جنوب لبنان، با «سیدمحمد غروی» امام‌جمعه شهر شیعه‌نشین صور آشنا شد. وی سیدحسن را به تحصیل در حوزه علمیه نجف تشویق کرد و سرانجام سید عازم حوزه علمیه نجف شد.

• **آشنایی با شهید سیدمحمدباقر صدر‎[❧]**

در نجف، با علامه بزرگ و شخصیت مجاهد زمان خود، آیت‌الله شهید سید محمدباقر صدر آشنا شد. او در نمازهای شهید صدر شرکت می‌کرد و گاهی نیز در مباحثات علمی ایشان حاضر می‌شد. به‌مرور زمان و باوش و ذکاوتی که داشت، اندوخته علمی خود را تقویت و بیشتر کرد.

سیدحسن در این خصوص می‌گوید: «من در شانزدهم یا هفدهم دسامبر سال ۱۹۷۶ با سیدعباس موسوی آشنا شدم. وقتی به نجف رسیدم، ۱۶ساله بودم و نخستین‌بار بود که به خارج از لبنان سفر می‌کردم. بعد از اینکه به منزل آقای سیدعباس موسوی رفتم، با آیت‌الله سید محمدباقر صدر ملاقات کردم. آقای محمدباقر صدر، یک سری سؤالات در مورد لبنان و تحصیل از من پرسید و از آقای سیدعباس موسوی خواست که همه امور مسکن، زندگی و تحصیل من را تنظیم کند و مبلغی نیز به من داد. سیدعباس موسوی بسیار باهوش، حاضر و در کار و تحصیل جدی بود. تقدیر من این بود که در منزل شهید محمدباقر صدر و هنگامی که ایشان طالب را به حضور خود نمی‌پذیرفتند، نزد ایشان رفتم. این نشان‌دهنده جایگاه سیدعباس موسوی نزد سید محمدباقر صدر بود. لحظاتی بعد به دفتر ایشان که دفتری ساده و متواضعانه بود، رفتم و این اولین‌بار بود که ایشان را می‌دیدم. سلام کردیم و نشستیم. من واقعاً دستپاچه شده بودم؛ اما ایشان خیلی متواضع و بالینختن با ما برخورد کرد و به‌همین علت لحظاتی بعد فضا برای من عادی شد. ایشان درباره امام موسی صدر از من سؤال کرد و قرار بود، این جلسه پنج دقیقه بیشتر طول نکشد؛ اما نیم‌ساعت با هم صحبت کردیم. ایشان به سیدعباس نگاه کرد و گفت: شما از طرف من وکیل هستید. کارهای تحصیلی ایشان را مرتب کنید. سید محمدباقر صدر‎[❧] یک فقیه و اندیشمند و بزرگ‌ترین مدرس حوزه بود، ایشان از من پرسید که پول

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمود وزیری، استاد سطح عالی حوزه، امام جمعه و رئیس سابق مرکز اسلامی کلن آلمان

همراه دارم یا نه و من خجالت نکشیدم و گفتم که پولم تمام شده است. ایشان پولی به سیدعباس داد و گفت:

این پول عمامه و عبا و هزینه‌های تحصیلی ایشان است.» بازگشت به وطن و تأسیس حوزه علمیه

علمای وقت لبنان، وقتی به هوش، ذکاوت و همت بلند او پی بردند، از نصرالله دعوت کردند که به بیروت، یعنی وطن اصلی و محل ولادتش بازگردد. این بازگشت همزمان شد، با آخرین سال‌های زندگی امام موسی صدر.

سیدحسن نصرالله‎[❧] پس از بازگشت به لبنان، قبل از هر چیز علاقه داشت، تحصیلات حوزوی خود را ادامه دهد. مدتی نگذشته بود که سیدعباس موسوی، با همکاری تعدادی از علمای دینی لبنان، حوزه علمیه امام منتظر علیه السلام را در شهر بعلبک تأسیس نمود. این حوزه از جمله مراکز نمونه به‌شمار می‌رفت و نقش بسیار مؤثر تبلیغی در منطقه بقاع و سایر مناطق همچون بیروت و جنوب لبنان داشت. سیدحسن نصرالله در این حوزه هم، در سطح بالاتر درس می‌خواند و هم به طلاب جدید درس می‌داد.

• **انقلاب اسلامی ایران؛ الهام‌بخش مقاومت سید حسن نصرالله**

شهید سیدحسن نصرالله، رهبر فقید مقاومت اسلامی، بارها تأکید کرده بود که انقلاب اسلامی ایران، تأثیر عمیقی بر اندیشه و عمل وی گذاشته است. ایشان در سال‌های قبل از پیروزی انقلاب، تحت تأثیر اندیشه‌های شهید سید محمدباقر صدر و امام موسی صدر قرار داشت؛ اما با پیروزی انقلاب اسلامی، شخصیت‌های برجسته‌ای همچون امام خمینی‎[❧] و مقام معظم رهبری، الگوهای بی‌بدیل او شدند.

انقلاب اسلامی ایران با آرمان‌های بلند و مبارزات خستگی‌ناپذیر خود، الهام‌بخش نسل‌های جوان در سراسر جهان، از جمله شهید نصرالله بود. ایشان در بسیاری از سخنرانی‌های خود، به تأثیر انقلاب اسلامی بر شکل‌گیری تفکر مقاومت و مبارزه با استکبار اشاره کرده است.

• **الگوهای ماندگار؛ تأثیر شخصیت‌های بزرگ بر شهید نصرالله‎[❧]**

شهید نصرالله بارها تأکید کرده بود که از چهار شخصیت بزرگ، آموزه‌های ارزشمندی آموخته است که تا ابد به آنها پای‌بند می‌ماند. این چهار شخصیت، الگوهای بی‌بدیل او در مسیر مبارزه بودند.

شهید سیدحسن نصرالله، خود را از پیروان امام موسی صدر و هم‌زمان تحت‌تأثیر شخصیت‌هایی چون امام خمینی‎[❧] و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای می‌دانست و در

این خصوص می‌گفت: «باید اعتراف کنم که بسیار تحت تأثیر امام موسی صدر هستم؛ البته اگر بخواهم دقیق‌تر بگویم، باید بگویم که من تحت‌تأثیر چهار شخصیت بزرگ هستم: حضرت

امام خمینی‎[❧]، امام موسی صدر، رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و شهید بزرگوار سید محمدباقر صدر. نه‌تنها من بلکه همه جوانان مجاهد و انقلابی لبنان تحت‌تأثیر این چهار شخصیت عظیم و بزرگوار هستم... من می‌توانم ادعا کنم که با تفکر و نوع نگاه حضرت امام خمینی‎[❧] و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به موضوعات مختلف به‌طور کامل آشنایی دارم و از طرف دیگر یک کار مطالعاتی گسترده روی اندیشه‌ها و آثار امام موسی صدر انجام داده‌ام. به اعتقاد من هیچ تفاوت و اختلاف اساسی، میان تفکر و آرای امام خمینی‎[❧] و امام موسی صدر وجود ندارد.»

شیفتگی شهید نصرالله به امام خمینی‎[❧] به‌حدی بود که بارها این جمله را تکرار می‌کرد: «من به دیدار امام رفتم و پس از آن، خودم را گم کردم؛ اما دوباره خودم را یافتم.» تأثیر عمیق امام خمینی‎[❧] بر شهید نصرالله به‌قدری بود که او می‌گفت: «الامام وما أدراک ما الامام»؛ یعنی امام و تو چه می‌دانی از امام! این جمله نشان‌دهنده عمق تأثیر معنوی امام خمینی‎[❧] بر شهید نصرالله و همچنین دبیرکل شهید پیشین حزب‌الله، سیدعباس موسوی بود.

• **پیوند عمیق شهید نصرالله با رهبر معظم انقلاب**
شهید نصرالله در طول حیات پرپرکت خود، دیدارهای متعددی با رهبر معظم انقلاب داشت. این دیدارها، علاوه بر تقویت روابط دوجانبه، بر عمق ایمان و بصیرت شهید نصرالله افزود و پیوندی عمیق میان ایشان و رهبر معظم انقلاب ایجاد کرد.

شهید نصرالله در توصیف این دیدارها، به سه ویژگی بارز رهبر معظم انقلاب اشاره می‌کرد که او را شیفته خود، ساخته بود:

- تسلط بر زبان عربی: رهبر معظم انقلاب با تسلط کامل بر زبان عربی، به‌خوبی از اوضاع لبنان آگاه بودند و بادقت به جزئیات آن می‌پرداختند. این امر نشان از درایت و بصیرت رهبر معظم انقلاب در مسائل منطقه‌ای داشت و برای شهید نصرالله بسیار ارزشمند بود.
- اخلاق کریمانه و تواضع: تواضع و فروتنی رهبر معظم انقلاب، شهید نصرالله را تحت‌تأثیر قرار داده بود. این ویژگی‌های اخلاقی، پیوندی عمیق میان این دو شخصیت بزرگ ایجاد کرده بود.

رهبر معظم انقلاب همواره بر اهمیت نقش جوانان در

• **پایداری بر اصول و مدیریت روابط پیچیده**

شهید نصرالله، با تسلط عمیق بر آموزه‌های اسلامی و سیاسی، همواره در مواجهه با فشارهای خارجی و پیچیدگی‌های منطقه‌ای، بر اصول خود پای‌بند ماند. او به‌خوبی می‌دانست که ایستادگی در برابر چالش‌ها نه‌تنها به‌معنای مقاومت در برابر دشمنان؛ بلکه به‌معنای حفظ هویت اسلامی و ملی است.

در یکی از مقاطع حساس تاریخی، زمانی که آمریکایی‌ها با وعده قدرت مطلق در لبنان از سیدحسن نصرالله خواستند، در برابر اسرائیل سکوت کند، او با یک پاسخ قاطع و یک‌کلمه‌ای «کلاً»، اراده راسخ و پای‌بندی خود به اصول مقاومت را نشان داد. این پاسخ، یادآور ایستادگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در برابر تمام وسوسه‌های دنیوی است و بیانگر این حقیقت است که نصرالله هرگز به خواسته‌های دشمنان تن نخواهد داد.

با این حال، شهید نصرالله ضمن حفظ اصول خود، به روابط پیچیده با جهان عرب نیز توجه داشت. او به‌خوبی درک می‌کرد که در دنیای کنونی، دیپلماسی و ارتباطات با دیگر کشورها می‌تواند به تقویت مواضع مقاومت کمک کند. به‌عنوان مثال، پس از پیروزی مقاومت در جنوب لبنان، امیرعبدالله، ولی عهد وقت عربستان سعودی، پیام تبریکی ارسال کرد که این پیام با پاسخ مناسب و دیپلماتیک شهید نصرالله همراه شد. این تعاملات نه‌تنها به تثبیت مواضع لبنان کمک کرد؛ بلکه نشان‌دهنده توانایی نصرالله در مدیریت روابط پیچیده و حفظ منافع ملی در سطح منطقه‌ای بود.

این رویکرد شهید نصرالله، به‌خوبی نشان‌دهنده این است که او توانست، با مهارت و درایت، اصول خود را در بستر روابط بین‌المللی و منطقه‌ای حفظ کند و در عین حال، به‌دنبال گسترش تأثیر خود در جهان عرب باشد. این توازن بین پایداری بر اصول و مدیریت روابط پیچیده، از ویژگی‌های بارز رهبری او محسوب می‌شود و الگویی برای رهبران آینده به‌شمار می‌آید.

رهبری مدبرانه شهید نصرالله در وحدت اسلامی و روابط منطقه‌ای شهید نصرالله با درایت و تدبیر مثال‌زدنی، توانست روابط پیچیده منطقه‌ای را مدیریت کرده و به وحدت و همدلی میان مسلمانان کمک کند. روابط ایشان با برخی از رهبران کشورهای عربی، به‌ویژه عربستان سعودی، به نقطه‌ای از صمیمیت رسید که امیرعبدالله، ولی عهد وقت عربستان، از ایشان برای شرکت در مراسم حج دعوت کرد و به‌مدت بیش از ده‌سال، نمایندگان حزب‌الله را در عربستان میزبانی نمود. این ملاقات‌ها، نشان از اهمیت و عمق روابط میان شهید نصرالله و برخی از رهبران عرب داشت.

شهید نصرالله در کنار توانمندی‌های نظامی و سیاسی، در حوزه مدیریت و سازماندهی نیز بسیار موفق بود. ایشان با تقسیم کار هوشمندانه و ایجاد وحدت میان شیعه و سنی، به تقویت محور مقاومت کمک شایانی کرد. ایجاد اتحادیه علمای مقاومت اسلامی، با هدف وحدت امت اسلامی و مقابله با استکبار جهانی، یکی از اقدامات مهم شهید نصرالله در این زمینه بود.

• **ساختار قوی و رهبری مدبرانه؛ نگاهی به سازماندهی حزب‌الله در دوران شهید نصرالله**

در دوران دبیرکل شهید نصرالله، حزب‌الله لبنان شاهد تحولات ساختاری و سازمانی مهمی بود. یکی از این تحولات، تأسیس اتحادیه جهانی علمای مقاومت اسلامی بود. پس از بررسی گزینه‌های مختلف، شهید نصرالله، شیخ ماهرحمود را برای ریاست این اتحادیه برگزید.

شیخ ماهرحمود در ابتدا به‌دلیل اهمیت و مسئولیت این سمت، تردید داشت؛ اما پس از دیدار با شهید نصرالله و شنیدن توضیحات ایشان، به این نتیجه رسید که پذیرش این مسئولیت، تکلیفی الهی است. این نشان از اعتماد عمیق شهید نصرالله به شیخ ماهرحمود و همچنین تأثیرگذاری شخصیت و رهبری ایشان بر دیگران دارد.

در کنار این تحولات، شهید نصرالله به تقویت ساختار داخلی حزب‌الله نیز اهتمام ویژه داشت. تأسیس شورای اجرایی و مجلس التفهیمی، از جمله اقدامات مهم ایشان در این زمینه بود. این شوراها، با ایجاد ساختاری منسجم و شفاف، به تقویت تصمیم‌گیری و اجرای بهتر برنامه‌های حزب‌الله کمک شایانی کردند.

رئیس شورای اجرایی در حزب‌الله، معمولاً فردی است که به‌دلیل توانایی‌ها و تجربیات خود، به‌عنوان جانشین دبیرکل در نظر گرفته می‌شود. علامه شهید سیدهاشم صفی‌الدین که ریاست این شورا را بر عهده داشت، یکی از گزینه‌های اصلی برای جانشینی شهید نصرالله محسوب می‌شد. قرابت فامیلی و سال‌ها همکاری نزدیک با شهید نصرالله، بر اهمیت و جایگاه وی در حزب‌الله افزوده بود.

• **رهبری برجسته شهید نصرالله**

• **وساختار پیچیده حزب‌الله**

شهید سیدحسن نصرالله‎[❧] با درایت و بصیرت کم‌نظیر خود، حزب‌الله لبنان را به یک سازمان منسجم و مؤثر تبدیل کرد. ایشان با ایجاد ساختارهای اداری و تشکیلاتی متنوع، به توسعه همه‌جانبه حزب‌الله پرداخت.

تأسیس بخش‌های تخصصی همچون روابط خارجی، سیاسی، فرهنگی و پاسخگویی به شبهات، نشان از نگاه جامع و آینده‌نگر شهید نصرالله دارد. ایشان با برگزاری جلسات متعدد و استفاده از نظرات کارشناسان، به طراحی و اجرای این ساختار پیچیده پرداخت. در این جلسات، شهید نصرالله با ایده‌های نوآورانه خود، به ارتقای سطح کیفی حزب‌الله کمک شایانی کرد.

تأثیرگذاری شهید فراتر از مرزهای لبنان بود. ایشان با رفتار شجاعانه و اظهارات حکیمانه خود، قلب میلیون‌ها نفر در سراسر جهان را به خود جلب کرد. در جریان جنگ ۳۳ روزه، حمایت گسترده مسیحیان لبنان از حزب‌الله، گواهی بر محبوبیت و نفوذ شهید نصرالله بود. این حمایت نشان داد که ایشان نه‌تنها یک رهبر سیاسی؛ بلکه یک شخصیت معنوی و الهام‌بخش برای بسیاری از مردم جهان است.

• **اعلام خبر شهادت واکنش بی‌سابقه مردم**

روز شنبه، ساعت ۲ بعدازظهر به‌وقت بیروت، شبکه‌های تلویزیونی «المیادین» و پس از آن «المنار» خبر شهادت علامه سیدحسن نصرالله را به مردم اعلام کردند. این خبر بلافاصله در فضای شهر طنین‌انداز شد و تصاویر پخش‌شده از خیابان‌های بیروت، موجی از اندوه و واکنش‌های احساسی عمیق مردم را به نمایش گذاشت. زنانی، از جمله زنان غیرمسلمان و بی‌حجاب، با چهره‌ای آشفته و اشک‌ریزان به سر و سینه می‌زدند، مردان با چشمانی اشکبار و گام‌هایی سست، گویی پشیمان و پدر معنوی خود را از دست داده‌اند، سرگردان در خیابان‌ها قدم می‌زدند و با اندوهی جانکاه می‌گفتند: «ای وای بر ما و بر وطن ما؛ وطن ما پدرش را از دست داد!»

ادامه در صفحه ۵

گزارشی از تحولات حوزه علمیه قم از بازتأسیس تا پس از پیروزی انقلاب اسلامی

■ هفته‌نامه افق حوزه ■ دوشنبه ■ ۲۱ آبان ۱۴۰۳ ■ ۹ جمادی‌الأول ۱۴۴۶ ■ شماره پنجم

ستاد کنگره بین‌المللی یکصد سالگی بازتأسیس حوزه علمیه قم در راستای برگزاری این کنگره و غنای محتوایی آن، با همکاری معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، سلسله نشست‌هایی را مرتبط با موضوع یکصدمین سالگرد بازتأسیس حوزه علمیه قم برگزار می‌کند. هفته‌نامه افق حوزه در پنجمین شماره ویژه‌نامه «حوزه صدساله» گزارشی از این نشست‌ها را در چهار صفحه ضمیمه نشریه منتشر می‌کند.

● مدرسه علمیه آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی ۱/ قم

صدسالگی تأسیس حوزه علمیه قم و نقش آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری قزوینی در علم اصول

گفت‌وگو با آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی

تلاش‌های خستگی‌ناپذیر خود، در کنار شاگردانش، از جمله امام خمینی رحمه‌الله، به ایجاد مبانی نوین در علم اصول پرداخته و بر تداوم این مسیر علمی تأکید داشتند. این گفت‌وگو به تحلیل آراء اصولی آیت‌الله حائری، روش‌های علمی ایشان و تأثیرات عمیق آنها در تحول علم اصول خواهد پرداخت. با توجه به اهمیت این موضوع، نیاز است که به بررسی دقیق و موشکافانه آثار و اندیشه‌های آیت‌الله حائری پرداخته و دستاوردهای ایشان را در بستر تاریخ حوزه علمیه قم مورد تحلیل قرار دهیم. این رویکرد نه‌تنها به تبیین جایگاه ایشان در علم اصول؛ بلکه به درک بهتر از تحولات علمی و فکری حوزه علمیه نیز کمک خواهد کرد.

دستیابی به نتیجه قطعی، نیاز به بررسی‌های بیشتری در آثار و مبانی اصولی ایشان وجود دارد.

نقش شیخ عبدالکریم حائری و امام خمینی رحمه‌الله در تحولات علم اصول یکی از امتیازهای ویژه مرحوم شیخ عبدالکریم حائری، نه‌تنها تأسیس حوزه علمیه قم؛ بلکه تأسیس مبانی اصولی جدید در علم اصول است. ایشان با نبوغ خود و شاگردانی برجسته، همچون امام خمینی رحمه‌الله، نقش مؤثری در تحولات این علم ایفا کردند.

● **شیخ عبدالکریم، مؤسس مبانی اصولی**

مرحوم شیخ عبدالکریم حائری، به‌عنوان یکی از مؤسسان اصلی در مباحث اصولی شناخته می‌شود. ایشان، با گذراندن دوران علمی در سامرا و نجف، شاگرد بزرگان آن زمان بود و در نهایت در درس مرحوم آخوند خراسانی شرکت کرد، اما فراتر از جایگاه شاگردی، خود نیز مؤسس مبانی جدیدی در علم اصول شد و در ترویج و توسعه آن تأثیر چشم‌گیری داشت.

● **امام خمینی؛ شاگردی که به قله رسید**

از دیگر دستاوردهای برجسته مرحوم شیخ عبدالکریم، تربیت شاگردانی مانند امام خمینی است. امام خمینی رحمه‌الله، به‌ویژه در مباحث اصولی، پر از نوآوری و ابتکار بود. او در مقایسه با دیگران، مانند مرحوم آیت‌الله خویی که خود در علم اصول در قله بود، ابتکارات بیشتری در این زمینه داشت. بنا به ادعای دقیق و مبتنی بر تحلیل علمی، امام خمینی در حوزه اصول، به‌خصوص در دوره اخیر، پرابلنکارترین شخصیت به‌شمار می‌آید. بررسی دقیق مباحث اصولی امام خمینی رحمه‌الله، به‌ویژه در مقایسه با شخصیت‌های بزرگ هم‌عصر خود، این نکته را روشن می‌کند که ابتکارات ایشان، هرچند با نبوغ و عظمت آیت‌الله خویی قابل مقایسه است، اما در موارد متعددی از آن فراتر می‌رود.

● **جمع‌بندی: استمرار نوآوری در علم اصول**

با نگاه به آثار و تأثیرات مرحوم شیخ عبدالکریم و شاگرد بزرگ ایشان، امام خمینی رحمه‌الله، به‌وضوح مشخص می‌شود که هر دو شخصیت، علاوه بر اینکه مؤسسين بزرگ در علم اصول بودند، با ابتکارات و دیدگاه‌های نوآورانه خود، این علم را به مرحله جدیدی از تکامل رسانده‌اند.

صدسالگی تأسیس حوزه علمیه قم، یک مناسبت تاریخی و فرهنگی مهم است که نماد پیشرفت و توسعه علوم دینی در ایران به‌شمار می‌آید. این نهاد علمی، با تأسیس مرحوم آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری، پایه‌گذار تحولات شگرفی در عرصه فقه و اصول گردید. ایشان با ورود به قم، روح تازه‌ای به این حوزه بخشیدند و در طول دوران حیات علمی خود، نه‌تنها شاگردان برجسته‌ای تربیت کردند؛ بلکه مبانی اصولی جدیدی نیز ارائه دادند که تأثیرات عمیقی بر علم اصول داشت. در این گفت‌وگو با آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی، به بررسی نقش آیت‌الله حائری در شکل‌گیری و توسعه حوزه علمیه قم و تأثیرات ایشان در علم اصول خواهیم پرداخت. آیت‌الله حائری با نبوغ و

علم اصول را به‌صورت یک علم منضبط و بر اساس نظم عقلی پیش ببرند. به‌همین دلیل، آن‌ها عقیده داشتند که حکم عقلی تخصیص‌پذیر نیست و باید در همه‌جا جریان داشته باشد. مرحوم شیخ عبدالکریم نیز، با اینکه دارای ذهنی عرفی و روشن در مسائل بود، اما جنبه عقلی بودن مباحث در آراء او به‌وضوح مشاهده می‌شود.

● **بررسی دیدگاه مرحوم شیخ عبدالکریم حائری**
در مورد تعدد اسباب تشریعی

در ادامه مباحث مربوط به علم اصول، یکی از محورهای مهم در آراء مرحوم شیخ عبدالکریم حائری، بحث تعدد اسباب تشریعی است. در این خصوص، مرحوم شیخ عبدالکریم دیدگاهی نزدیک به مرحوم حاج‌آقا رضای همدانی در کتاب «مصباح الفقیه» دارد. ایشان علل تشریعی را با علل تکوینی قیاس می‌کند و معتقد است که همان‌طور که در علل تکوینی هر علت، معلول مستقل خود را دارد، در علل تشریعی نیز همین قاعده برقرار است. به‌عبارت دیگر، اگر دو علت برای یک غسل وجود داشته باشد، باید دو غسل مستقل انجام شود و تداخل در این زمینه را، به‌حسب قاعده اولی، نمی‌پذیرد.

● **تحلیل نگاه عرفی و عقلی مرحوم شیخ عبدالکریم**

یکی از نکات کلیدی در بررسی آراء اصولی مرحوم شیخ عبدالکریم رحمه‌الله، تعیین این موضوع است که آیا ایشان در مباحث اصول، بیشتر به معیارهای عقلی توجه داشتند یا عرفی بودن مسائل را نیز در نظر می‌گرفتند. این سؤالی است که باید با بررسی دقیق‌تر مباحث اصولی ایشان پاسخ داده شود. به‌طور کلی، از آنچه به نظر می‌رسد، می‌توان گفت که شیخ عبدالکریم در برخی موارد، رویکرد عقلی را ترجیح می‌داده است؛ اما ممکن است در موارد مختلف به‌شیوه‌های متفاوتی عمل کرده باشد. به‌عنوان مثال، یکی از مباحثی که می‌توان به آن اشاره کرد، «بحث شرط متأخر» است که در آثار ایشان به‌وضوح به چشم می‌خورد.

● **نتیجه‌گیری ابتدایی از آرای اصولی شیخ عبدالکریم**

با توجه به مطالعات اجمالی در آراء اصولی ایشان، به نظر می‌رسد مرحوم شیخ عبدالکریم به معیارهای عقلی توجه ویژه‌ای داشته و در بسیاری از مباحث، رویکرد عقلی را بر دیگر معیارها ترجیح می‌داده است؛ البته برای

که نه‌تنها آراء دیگران را نقد و بررسی می‌کنند؛ بلکه خود صاحب مبانی جدید و مستقل در علم اصول هستند.

● **تحلیل آرای اصولی آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری**

در ادامه بحث پیرامون مرحوم آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری، باید تأکید کرد که ایشان در دسته‌بندی گروه دوم از بزرگان اصول جای می‌گیرد. این گروه نه‌تنها ویژگی‌های مشترکی با گروه اول دارند که به آراء دیگران پرداخته و آنها را نقد می‌کنند؛ بلکه خود صاحب مبانی جدید در علم اصول هستند و این امتیاز بزرگ را با خود به‌همراه دارند.

● **اشراف مرحوم شیخ بر آرای اصولی**

کسی که بر آراء اصولی مرحوم شیخ تسلط و اشراف داشته باشد، درمی‌یابد که ایشان نه‌تنها مؤسس حوزه علمیه قم بود؛ بلکه در علم اصول نیز به‌عنوان یک مؤسس و بنیان‌گذار تلقی می‌شود. اگر بخواهیم تحلیل دقیقی از روش‌های ایشان در علم اصول ارائه دهیم، باید بگوییم که مبانی ایشان به دو روش مختلف قابل بررسی است.

● **روش تحلیل عقلی و عرفی در اصول**

اولین روش، بررسی نگارش مرحوم شیخ به عقل و استدالات عقلی است. در این زمینه می‌توان گفت که ایشان به عقل و بنای عقلا توجه خاصی داشتند. به‌عنوان مثال، وقتی آثار اصولی مرحوم نائینی را مرور می‌کنیم، می‌بینیم که او عمدتاً با یک ذهن روشن و عرفی وارد مباحث می‌شود و نتایج خود را به این شکل استنباط می‌کند. اما در خصوص شیخ عبدالکریم، این سؤال پیش می‌آید که آیا او نیز مانند دیگر بزرگان اصول، اسباب و علل تشریعی را همانند اسباب و علل تکوینیبه می‌دانست؟ شیخ عبدالکریم معتقد بود که اسباب تشریعی، همانند اسباب تکوینی است؛ همان‌گونه که در علت‌های تکوینی شرط متأخر محال است، در تشریح نیز این محال بودن وجود دارد. این نگاه عقلی به مسأله‌ای چون تشریح، مشترک با دیگر بزرگان همچون شیخ انصاری و آخوند خراسانی رحمه‌الله است و حتی در مبانی نائینی رحمه‌الله نیز می‌توان این دیدگاه را مشاهده کرد.

● **تلاش برای نظم عقلی در اصول**

بسیاری از فقها مانند آیات نائینی و خویی رحمه‌الله به دنبال این بودند که

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الظَّاهِرِينَ الْمَعْصُومِينَ، سَيِّمًا بِقَيَّةِ اللَّهِ فِي الْأَرْضِينَ وَلَعْنَةً اللَّهِ عَلَى أَغْدَانِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنْ الْآنِ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ»

ابتدا لازم می‌دانم از جناب‌عالی و معاونت محترم پژوهشی، جناب آقای مقیمی و همچنین از مدیریت محترم حوزه، آیت‌الله اعرافی، تشکر ویژه داشته باشم. این مجموعه در صدمین سال تأسیس حوزه علمیه قم، به‌شایستگی، به بیان تاریخ این نهاد ارزشمند و تأثیرگذاری‌های مؤسس معظم آن، مرحوم آیت‌الله‌العظمی شیخ عبدالکریم حائری پرداخته است. ایشان در دومین هجرت خود به ایران، با ورود به قم، جان تازه‌ای به حوزه علمیه بخشیدند و شاگردان برجسته‌ای را پرورش دادند که آثار علمی و فکری ماندگاری از خود به جا گذاشتند.

همان‌گونه که شما اشاره کردید، موضوع بحث بنده نیز در همین راستا و مربوط به مسائل اصولی است. مرحوم شیخ عبدالکریم حائری ابعاد متعدد و تأثیرات گسترده‌ای در زمینه‌های فقهی و حتی جریان‌های سیاسی زمان خود داشتند. از جمله مهم‌ترین دستاوردهای ایشان، حفظ و توسعه حوزه علمیه قم بود، اما عمده بروز علمی ایشان، در علم اصول جلوه‌گر است. با توجه به اساتید برجسته‌ای که مرحوم حاج شیخ در سامرا و نجف داشتند و با در نظر گرفتن نبوغ و استعداد فوق‌العاده‌ای که در ایشان وجود داشت، می‌توان گفت همان‌طور که ایشان مؤسس حوزه علمیه قم در صد سال پیش بودند، در علم اصول نیز مؤسس آراء جدیدی به‌شمار می‌روند. برخی از بزرگان اصول، همچون شیخ انصاری، آخوند خراسانی، مرحوم نائینی و مرحوم اصفهانی را که به تأسیس مبانی جدید در علم اصول پرداختند، می‌توان در یک دسته‌بندی خاص قرار داد. به نظر من، مرحوم آیت‌الله شیخ عبدالکریم نیز باید در همین گروه دوم قرار گیرد؛ یعنی کسانی

می‌گفت: «ما در این مراسم عزاداری به‌عنوان سیاهی‌لشکر نمی‌آییم؛ بلکه هدف ما این است که جلسه عزاداری امام حسین علیه السلام رونق پیدا کند و لشکر سیدالشهدا علیه السلام بیشتر شود.» این جمله نشان می‌دهد که حضور ایشان در عزاداری‌ها نه‌تنها یک حضور ظاهری؛ بلکه حضور با هدف و نیت خاص بوده است.

علاوه بر این، علامه طباطبایی در مسیر سیر و سلوک عرفانی تأکید داشت که برای رسیدن به قرب الهی و درک مقام‌های عرفانی، دو راه بیشتر وجود ندارد: یکی حرم امام حسین علیه السلام و دیگری روضه امام حسین علیه السلام. این تأکید نشان‌دهنده اهمیت ویژه‌ای است که ایشان برای مراسم عزاداری و توسل به امام حسین علیه السلام قائل بودند.

- آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی^(ره)**

مرحوم حضرت آیت‌الله مرعشی نجفی^(ره) نیز در کنار امام خمینی علیه السلام که با ایشان هم‌اتاق و هم‌حجره بوده، در دوران جوانی با ایشان در مجالس عزاداری شرکت می‌کرد. ایشان در خاطرات خود گفته‌اند که در شب عاشورا تا صبح، روضه‌خوانی و در کنار امام خمینی علیه السلام گریه می‌کردند. این خاطره نه‌تنها به رابطه عاطفی و معنوی ایشان با امام خمینی علیه السلام اشاره دارد؛ بلکه عمق ارادت ایشان به سیدالشهدا علیه السلام و عزاداری‌های ایشان را نشان می‌دهد.

علاوه بر این، آیت‌الله مرعشی نجفی^(ره) در وصیت‌نامه خود، از خانواده‌اش خواسته بود که در هنگام درگذشت وی، عمامه‌اش را باز کنند و در مراسم عزای سیدالشهدا علیه السلام شرکت کنند. همچنین، یکی از درخواست‌های ایشان این بود که دستمالی که در آن برای سیدالشهدا علیه السلام اشک ریخته‌اند، در قبرش دفن شود. این نشان‌دهنده عمق محبت و ارادت ایشان به امام حسین علیه السلام و عزاداری‌های مربوط به آن حضرت است.

- علامه امینی^(ره)**

مرحوم علامه امینی نیز در عزاداری‌ها حضور داشت و چنان تحت تأثیر مرثیه‌خوانی قرار می‌گرفت که صورتش سرخ می‌شد. ایشان چنان در عزاداری‌های سیدالشهدا غرق می‌شد که برخی از مداحان و منبری‌ها از خواندن روضه‌های داغ و مکشوف در حضور ایشان می‌ترسیدند. این برخورد نشان‌دهنده تأثیر عمیق این مراسم‌ها بر روح و دل ایشان بود.

- توصیه‌های آیت‌الله میرزا جوادآقای ملکی تبریزی و آیت‌الله کوهستانی^(ره)**

همچنین مرحوم میرزا جوادآقای ملکی تبریزی تأکید می‌کردند که در ماه محرم باید عزاداری امام حسین علیه السلام را رونق بخشید و همه باید در این مراسم‌ها حضور پیدا کنند. این توصیه‌ها نه‌تنها برای کسانی بود که در سطح علمی قرار داشتند؛ بلکه به همه مردم اعم از کوچک و بزرگ و زن و مرد توصیه می‌کردند که در عزای امام حسین علیه السلام شرکت کنند.

آیت‌الله کوهستانی نیز در شب‌های محرم به مردم توصیه می‌کرد که از تمام اقشار اجتماعی در عزای امام حسین علیه السلام حضور پیدا کنند و نشان دهند که این عزاداری تنها مخصوص گروه خاصی نیست؛ بلکه همه انسان‌ها باید در این مراسم‌ها حضور داشته باشند و در این شهادت‌خواهی شریک شوند.

- نتیجه‌گیری**

با توجه به سخنان این بزرگان، می‌توان گفت که مرثیه‌خوانی و مقتل‌خوانی در حوزه‌های علمیه نه‌تنها یک سنت مذهبی بلکه یک وظیفه دینی بوده است. علما و مراجع دینی با حضور در این مراسم‌ها و تشویق مردم به شرکت در آن‌ها، نشان دادند که عزاداری امام حسین علیه السلام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و باید در تمام اقشار جامعه ترویج و گسترش یابد.

- نقش علما در احیای**

- مرثیه‌خوانی و مقتل‌خوانی سیدالشهدا علیه السلام**

در یکصد سال اخیر، علمای حوزه‌های علمیه نقش برجسته‌ای در احیای مرثیه‌خوانی، مقتل‌خوانی و عزاداری سیدالشهدا علیه السلام ایفا کرده‌اند. این تلاش‌ها نه‌تنها در برگزاری مراسم عزاداری بلکه در تألیف کتاب‌های مقتل و ایجاد فضایی معنوی برای نزدیک‌تر شدن به اهل بیت علیهم السلام بوده است.

- وصیت‌نامه‌های علما: تأکید بر عزاداری برای سیدالشهدا علیه السلام**

بسیاری از علما در وصیت‌نامه‌های خود به خانواده‌ها و فرزندانشان توصیه می‌کردند که هیچ‌گاه از عزاداری امام حسین علیه السلام غفلت نکنند. آیت‌الله محمد قانی^(ره) به فرزند خود سفارش می‌کرد که تا آخرین لقمه غذا، از برگزاری مجالس روضه در منزل غافل نشوند. همین‌طور مرحوم آیت‌الله مرعشی نجفی به خانواده‌اش توصیه می‌کرد که در شب‌های پنجشنبه و جمعه، مراسم عزاداری سیدالشهدا علیه السلام را فراموش نکنند.

- احیای مراسم عزاداری در خانه‌ها و اجتماعات عمومی**

علمای بزرگی همچون آیت‌الله ثبری بزرگ و آیت‌الله العظمی گلپایگانی^(ره) در ترویج عزاداری امام حسین علیه السلام نقش ویژه‌ای داشته‌اند. آیت‌الله گلپایگانی، علاوه بر احیای مراسم عزاداری امام صادق علیه السلام در قم، در ایام مختلف از جمله تاسوعا و عاشورا، مجالس عزای امام حسین علیه السلام را در خانه خود برگزار می‌کرد.

- حضرت امام خمینی^(ره) و نقش ایشان در عزاداری**

حضرت امام خمینی^(ره) نیز به‌عنوان پیشوای انقلاب اسلامی در رأس بزرگترین مراجع و علما، خود همواره در مراسم عزاداری سیدالشهدا علیه السلام شرکت می‌کرد و حتی بسیاری از مواقع، به‌نشانه تواضع، بر زمین می‌نشست. ایشان نه‌تنها در محافل عمومی بلکه در خانه خود نیز همیشه به اقامه عزای امام حسین علیه السلام می‌پرداختند.

- تأثیر علمای بزرگ در نوشتن و انتشار مقتل‌ها**

در کنار برگزاری مراسم عزاداری، بسیاری از علمای بزرگ حوزه‌های علمیه در تألیف و نگارش مقتل‌نامه‌های معتبر پیش‌تاز بودند. مرحوم شیخ عباس قمی^(ره) یکی از معروف‌ترین علمای مقتل‌نگار بود که کتاب «نفس‌المهموم» را در خصوص مصیبت سیدالشهدا علیه السلام نوشت. همچنین سید عبدالرزاق موسوی قرم و شیخ عبدالکریم حائری^(ره)، از دیگر علمای بزرگی هستند که در نوشتن مقتل‌های مختلف برای معصومین علیهم السلام تلاش کردند.

- نقش علما در نشر فرهنگ مرثیه‌خوانی و مقتل‌خوانی**

علمای بزرگی همچون آیت‌الله بروجردی^(ره) نیز در نشر فرهنگ مرثیه‌خوانی فعال بودند. ایشان خود گلی از خاک مزاران امام حسین علیه السلام برداشتند و آن را بر چشمان خود گذاشتند تا در روز چشم‌رهایی یابند. این اقدامات نشان‌دهنده جایگاه ویژه عزاداری برای امام حسین علیه السلام در زندگی علمی و روحی علمای برجسته است.

- نتیجه‌گیری: اهمیت عزاداری و مقتل‌خوانی در زندگی علمی علما**

تمام این شواهد نشان‌دهنده اهمیت والای مرثیه‌خوانی، مقتل‌خوانی و اقامه عزای سیدالشهدا علیه السلام در زندگی علمای بزرگ است. این علما با برگزاری مراسم در خانه‌ها و مجالس عمومی، نوشتن مقتل‌های معتبر و تأکید بر اهمیت این سنت‌های مذهبی، نقشی بی‌بدیل در گسترش فرهنگ عاشورا ایفا کرده‌اند. در این مراسم‌ها تشویق می‌نمودند.

- علامه طباطبایی^(ره)**

مرحوم علامه طباطبایی نیز از جمله شخصیت‌های بزرگ اسلامی است که در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام حضور فعال داشت. ایشان

- نتیجه‌گیری**

در مجموع، علمای بزرگ از جمله مرحوم آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری، در کنار سایر اساتید و بزرگان حوزه‌ها، نقش اساسی در احیای عزاداری و مرثیه‌خوانی در یکصد سال اخیر ایفا کرده‌اند. علما با ایجاد انگیزه در میان مردم و تقویت مراکز علمی و دینی توانستند، عزاداری‌ها را در برابر فشارهای حکومت‌ها تقویت کنند و این سنت‌های فرهنگی و مذهبی را از خطر انحراف و نابودی نجات دهند.

- دعوت شیخ عبدالکریم حائری یدی^(ره) به ایران و اقامت در قم**

بعد از اینکه شیخ عبدالکریم حائری از عراق به ارak دعوت شد، علما از ایشان خواستند که برای احیای علوم دینی و مرجعیت مذهبی به قم بیایند. ایشان در سال ۱۲۹۱ شمسی به قم وارد و تا ۱۳۱۵ شمسی، مدت ۱۵ سال در قم به‌عنوان مرجع اعلم شیعه شناخته شد.

در این مدت، شیخ عبدالکریم نه‌تنها در تحکیم مرجعیت علمی و فقهی تأثیرگذار بود؛ بلکه در کنار تلاش‌های علمی، در عرصه‌های دینی و اجتماعی هم، نقش بزرگی ایفا کرد. ایشان در مقابل ممنوعیت عزاداری‌ها و محدودیت‌های فرهنگی که توسط حکومت رضاخان اعمال می‌شد، مقاومت کرد و با برگزاری جلسات عزاداری و تشویق مردم به توسل و مرثیه‌خوانی، این سنت‌ها را تقویت کرد. درحالی‌که حکومت تلاش می‌کرد، با ممنوعیت عزاداری‌ها، این سنت‌ها را کم‌رنگ کند، مرحوم شیخ عبدالکریم، همچنان جلسات عزاداری را در خانه و در محافل خصوصی برگزار می‌کرد.

- نقش علما در مبارزه با محدودیت‌ها**

همچنین باید توجه داشت که بسیاری از علمای بزرگ در این دوران، از جمله آیت‌الله شاه‌آبادی^(ره) (استاد عرفان و اخلاق امام خمینی^(ره))، نیز در برابر فشارهای حکومت پهلوی مقاومت کردند. ایشان در مسجد جامع بازار تهران، جلسات عزاداری برگزار می‌کرد و حتی در برخی مواقع با مأموران حکومت که برای جلوگیری از عزاداری‌ها می‌آمدند، مقابله می‌کرد.

- نقش علمای قبل از دوره رضاخان**

البته باید اشاره کرد که این روند مبارزه با محدودیت‌ها و تقویت عزاداری‌ها، مختص به دوره رضاخان نبوده و پیش از آن نیز، علما در کشورهای مختلف از جمله عراق و ایران در تقویت فرهنگ عزاداری نقش داشتند. برای مثال، شیخ مرتضی انصاری و شیخ جعفر شوشتری^(ره) در نجف اشرف، مجالس عزاداری برگزار می‌کردند. شیخ مرتضی انصاری حتی در برخی مواقع درس خود را تعطیل می‌کرد تا با شاگردان و طلاب به مجلس عزاداری شیخ جعفر شوشتری بروند و در مقتل‌خوانی و روضه‌خوانی مشارکت کنند. این حرکت‌ها نشان‌دهنده اهمیت عزاداری در میان علمای دینی و ارتباط عمیق آن با فقه و عرفان در تاریخ شیعه است.

- نتیجه‌گیری**

در مجموع، علما و مراجع دینی در یکصد سال اخیر با مقاومت در برابر محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های حکومتی، نقش اساسی در احیای عزاداری و مرثیه‌خوانی داشتند. آنها نه‌تنها در افزایش آگاهی مذهبی مردم نقش داشتند؛ بلکه با تشکیل جلسات عزاداری و تشویق مردم به شرکت در این مراسم‌ها، این سنت‌های دینی را از خطر انحراف و نابودی نجات دادند.

نقش علما در احیای عزاداری و مرثیه‌خوانی، تأثیر و اهمیت عزاداری امام حسین علیه السلام در زندگی این بزرگان به‌وضوح مشهود است. علما و مراجع دینی نه‌تنها خود در این مراسم‌ها شرکت می‌کردند؛ بلکه مردم را نیز به مشارکت فعال در این مراسم‌ها تشویق می‌نمودند.

- علامه طباطبایی^(ره)**

مرحوم علامه طباطبایی نیز از جمله شخصیت‌های بزرگ اسلامی است که در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام حضور فعال داشت. ایشان

به عزاداری‌ها راه پیدا کرده و باعث تغییراتی در شکل و محتوای عزاداری‌ها شد. این تغییرات ممکن است، به‌ویژه از جنبه‌های شکلی، محتوایی و توسعه مراسم ایجاد شده باشند.

- تأثیر علما در نهادینه‌سازی عزاداری**

نکته بسیار مهم این است که در دوران قاجار، علما با تشویق و هدایت مردم به‌طور ویژه بر اهمیت عزاداری سیدالشهدا علیه السلام تأکید می‌کردند. اگر علمای بزرگ نبودند، نه‌تنها پادشاهان قاجار؛ بلکه مردم عادی نیز نمی‌دانستند که چه وظیفه‌ای در قبال عاشورا و محرم دارند.

در واقع، علمای دینی با ایجاد انگیزه و تشویق مردم به برپایی مراسم عزاداری و همچنین وقف املاک برای عزای سیدالشهدا علیه السلام، این سنت را در جامعه نهادینه کردند. وقف اموال توسط مردم برای برگزاری عزاداری‌ها و کمک به پیشبرد مراسم، نشان‌دهنده اهمیت بالای عزاداری در آن دوران بود.

- نتیجه‌گیری**

در نتیجه، در دوران قاجار با حمایت و هدایت‌های علما، عزاداری سیدالشهدا علیه السلام به یک سنت نهادینه و گسترده تبدیل شد. علمای بزرگی همچون آیت‌الله شیرازی، آیت‌الله آشتیانی و آیت‌الله بهبهانی^(ره) نقش به‌سزایی در این مسیر داشتند و با توصیه‌ها و هدایت‌های خود، نه‌تنها مراسم عزاداری را رونق بخشیدند؛ بلکه آن را به یکی از ارکان مهم فرهنگ شیعه تبدیل کردند.

- سیر اجمالی پیرامون نقش علما**

- در تقویت رثاء و مرثیه در یکصد سال اخیر**

در این بخش، قصد داریم، به نقش علما در تقویت رثا و مرثیه در حوزه‌های علمیه و مقتل‌خوانی در یکصد سال اخیر بپردازیم. همان‌طور که می‌دانید، در یکصد سال گذشته، تحولات سیاسی و اجتماعی زیادی در ایران رخ داده است که بر فرهنگ عزاداری و مرثیه‌خوانی تأثیر گذاشت.

- پیشینه رثاء و مرثیه و نقش علما**

قبل از ورود به جزئیات، باید یادآور شویم که رثا و مرثیه و به‌ویژه مقتل‌خوانی، در گذشته‌ای دور در حوزه‌های علمیه و در میان علما به‌عنوان یکی از ارکان مهم فرهنگی و دینی شناخته شده بود. این‌گونه مراسم به‌ویژه در ایام محرم و صفر، ارتباط معنوی میان جامعه و اهل‌بیت علیهم السلام را تقویت می‌کرد و از دوران صفویه به بعد در حوزه‌های علمیه ایران توسعه یافت.

- تحولات در یکصدسال اخیر**

در این مدت، ما شاهد تحولات بسیاری در ایران بوده‌ایم؛ از جمله سقوط قاجاریه و ظهور پهلوی. این تغییرات سیاسی به‌ویژه در دوران حکومت رضاخان، بر عزاداری‌ها و مرثیه‌خوانی‌ها تأثیر زیادی داشت. رضاخان به‌ویژه با ممنوعیت عزاداری‌ها و حتی تلاش برای مقابله با چادر و حجاب، سعی در تغییرات اجتماعی داشت.

اما در این دوران، علما و بزرگان حوزه‌ها در مقابله با این فشارها به تلاش‌های خود ادامه دادند و توانستند، عزاداری و مرثیه‌خوانی را احیا کنند. تلاش‌های آن‌ها باعث شد که امروز عزاداری‌های گسترده‌ای در ایران و دیگر نقاط جهان به‌ویژه در ایام محرم و صفر برگزار شود.

- نقش آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری^(ره) در احیای عزاداری**

یکی از علمای برجسته این دوره، آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری^(ره) (مؤسس حوزه علمیه قم) بود. وی نقش مهمی در تقویت مرثیه‌خوانی و مقتل‌خوانی داشت. مرحوم شیخ عبدالکریم، حتی در زمان تحصیل در سامرا، به‌محض ورود به ایام محرم، دسته‌های سینه‌زنی تشکیل می‌داد و خود شخصاً در این مراسم‌ها شرکت می‌کرد. وی همچنین در ایام عاشورا در دهه اول محرم، نوحه‌خوانی می‌کرد و طلبه‌ها را به سمت حرم‌های اهل‌بیت علیهم السلام، از جمله حرم امام هادی و امام عسکری علیه السلام هدایت می‌کرد. این اقدامات نشان‌دهنده تلاش‌های بی‌وقفه علما برای حفظ و تقویت فرهنگ عزاداری و مرثیه‌خوانی در برابر تهدیدات سیاسی و اجتماعی بود.

ادامه از صفحه قبل

- تشویق و هدایت علما به صفویه**

علما و شخصیت‌های برجسته علمی در عصر صفویه نقش اساسی در تقویت عزاداری سیدالشهدا علیه السلام و تشویق مردم به پیاده‌روی به کربلا داشتند. که به برخی از این شخصیت‌ها اشاره می‌شود:

- شیخ بهایی^(ره)، یکی از بزرگترین علمای دوران صفویه که به شاه‌عباس و دربار صفوی توصیه می‌کرد که به عزاداری برای سیدالشهدا علیه السلام و تقویت مراسم‌های مذهبی توجه بیشتری داشته باشند.

- مقدس اردبیلی^(ره) که در حوزه‌های علمی و دینی تأثیر زیادی داشت و با توصیه‌هایش، توجه به عزاداری سیدالشهدا علیه السلام را افزایش داد.

- ملاصدرا، استرآبادی، میرداماد و مجلسی^(ره) (هم پدر و هم فرزند)، از دیگر علمای بزرگ بودند که به‌طور مداوم به تقویت عزاداری‌ها و شادابی مراسم مذهبی در دربار صفوی تأکید داشتند. این علما نه‌تنها در خطابه‌ها و نوشته‌های خود به اهمیت عزاداری اشاره می‌کردند؛ بلکه خود نیز در مراسم‌ها شرکت می‌کردند و به مردم توصیه می‌کردند که لباس سیاه بپوشند و در خانه‌های خود مجالس عزاداری برگزار کنند.

- نقش مهم علما در گسترش عزاداری عمومی**

در این دوران، بسیاری از علما با تقویت و حمایت از مراسم عزاداری سیدالشهدا علیه السلام به مردم توصیه می‌کردند که عزاداری‌ها را در خانه‌ها و مدارس برگزار کنند و برای گرمی‌داشت یاد امام حسین علیه السلام در اجتماع فعال باشند. برخی از علما حتی خودشان نیز در این مراسم‌ها با پوشیدن لباس سیاه و شرکت در مجالس عزاداری نمونه‌ای از تعهد و همدلی با مردم را نشان می‌دادند.

- پیشینه مقتل‌نویسی و مقتل‌خوانی**

در طول تاریخ تشیع، علما همواره به مقتل‌نویسی و مقتل‌خوانی اهمیت می‌دادند. این روند از زمان اهل‌بیت علیهم السلام آغاز شد؛ به‌طوری که اصیغ‌بن نباته، یکی از یاران ویژه امیرالمؤمنین علی علیه السلام و جابرین یزید جعفی، اولین کسانی بودند که مقتل امام حسین علیه السلام را نوشتند. پس از آن، شیخ مفید، شیخ طوسی و دیگر علمای بزرگ نیز در کتاب‌های خود به شهادت امام حسین علیه السلام پرداخته و اهمیت آن را در حفظ فرهنگ شیعی تبیین کردند.

در دوران‌های بعدی، این طاووس علیه السلام و دیگر علما همچنان به مقتل‌نویسی و مقتل‌خوانی ادامه دادند. آنها تأکید می‌کردند که این اقدام‌ها نه‌تنها برای زنده نگه‌داشتن یاد امام حسین علیه السلام؛ بلکه برای تقویت ایمان و اتحاد مسلمانان ضروری است.

- عزاداری در دوران قاجار**

با ورود به دوران قاجار، در حدود ۱۳۰ سال حکومت این خاندان بر ایران، مراسم عزاداری سیدالشهدا علیه السلام با حمایت‌های دولتی و مردمی به شدت گسترش یافت. پادشاهان قاجار نیز به‌طور ضمنی یا صریحاً از برگزاری این مراسم‌ها حمایت می‌کردند. در این دوره، توسعه مراسم عزاداری به‌ویژه در شهرهای بزرگ و مهم مانند تهران و اصفهان به‌وضوح قابل مشاهده بود.

- نتیجه‌گیری**

در دوران صفویه و بعدها در دوران قاجار، نقش علما در تقویت عزاداری سیدالشهدا علیه السلام و تشویق مردم به برپایی این مراسم‌ها و زیارت‌های کربلا و عتبات عالیات، بسیار حیاتی بود. علمای بزرگ همچون شیخ بهایی و مقدس اردبیلی^(ره) به‌طور مستمر عزاداری سیدالشهدا علیه السلام را یکی از ارکان مهم حفظ اسلام و تنسیع می‌دانستند و آن را به‌عنوان یک ابزار فرهنگی و دینی قدرتمند برای تقویت ایمان در جامعه توصیه می‌کردند.

- عزاداری سیدالشهدا علیه السلام در دوران قاجار و نقش علما**

در دوران قاجار (از سال ۱۷۵۵ شمسی تا ۱۲۹۴ شمسی)، عزاداری سیدالشهدا علیه السلام به‌طور چشم‌گیری گسترش یافت و نهادینه شد. این فرآیند در نتیجه تلاش‌ها و توصیه‌های علمای بزرگ آن دوران بود که نقش حیاتی در تقویت و توسعه مراسم عزاداری ایفا کردند.

- علمای برجسته دوران قاجار**

چندتن از علمای بزرگ دوران قاجار که تأثیر زیادی بر توسعه عزاداری بر سیدالشهدا علیه السلام داشتند، عبارتند از:

- آیت‌الله میرزاحسن شیرازی^(ره)، یکی از علمای برجسته شیعه در این دوره؛

- آیت‌الله میرزا محمدحسن آشتیانی^(ره) که نقش مهمی در تأسیس و تقویت مراسم‌های عزاداری داشت؛
- آیت‌الله بهبهانی^(ره) که با توجه به موقعیت اجتماعی و علمی‌اش تأثیر زیادی در توسعه عزاداری داشت؛
- آیت‌الله سید شفتی^(ره) که در راستای تشویق مردم به برگزاری مراسم عزاداری تلاش‌های زیادی کرد؛
- آیت‌الله میرزا حبیب‌الله کاشانی^(ره)، یکی دیگر از علمای برجسته این دوره؛

- ملاحمد نراقی و ملامهدی نراقی^(ره) که هر دو به تأسیس مجالس عزاداری و تقویت فرهنگ عزاداری تأکید داشتند.
- محمد حسن نجفی^(ره) (صاحب جواهرالکلام) که علاوه بر تألیفات علمی، در زمینه تقویت عزاداری‌ها نیز نقش ایفا کرد.
- این علما به پادشاهان قاجار توصیه می‌کردند که باید عزاداری برای سیدالشهدا علیه السلام را تقویت کنند و با حمایت از این سنت، مردم را به برپایی مراسم‌های عزاداری و همچنین تقویت فرهنگ عاشورا ترغیب می‌کردند.

- توسعه و نهادینه شدن عزاداری در دوران قاجار**

در دوران قاجار، عزاداری بر سیدالشهدا علیه السلام به‌حدی گسترش یافت که نه‌تنها از جنبه‌های ظاهری بلکه از لحاظ محتوایی نیز، دگرگونی‌های قابل توجهی داشت. شکل عزاداری‌ها به‌ویژه در ماه‌های محرم و صفر به‌شکل نهادینه‌ای در جامعه تثبیت شد.

در این دوره، برگزاری مراسم عزاداری با برپایی چادرها و خیمه‌ها، نصب علم‌ها و کتل‌ها (چیزهای نمادین) و راهاندازی دسته‌های عزاداری به‌ویژه در شهرهای بزرگ مثل تهران و اصفهان رونق پیدا کرد. مردم و پادشاهان قاجار به‌طور جدی در این مراسم‌ها مشارکت می‌کردند.

- آسیب‌ها و چالش‌ها در عزاداری دوران قاجار**

اما گسترش عزاداری در این دوره بدون چالش نبوده است. یکی از نکات قابل توجه این است که در برخی موارد، آسیب‌ها و آفت‌ها

ویرایش وتنظیم حمید کرمی

صدسالگی تأسیس حوزه علمیه قم و نقش آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری قزوینی در علم اصول

گفت‌وگو با آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی

ادامه از صفحه اول

• **تأثیرگذاری شیخ عبدالکریم حائری در مباحث اصولی و نگاه امام خمینی**

شیخ عبدالکریم حائری، مؤسس بزرگ حوزه علمیه قم و یکی از تأثیرگذارترین شخصیت‌های علم اصول، با نگاهی عمیق به مباحث اصولی، همواره تلاش کرده است، قواعد عقلی را در چارچوب اصول فقه بگنجاند؛ اما نقطه تمایز او از برخی متأخرین، از جمله امام خمینی، دقیقاً در همین مسئله است که امام به‌شدت مخالف ورود قواعد عقلی به مباحث اصولی بود.

• **مخالفت امام خمینی با قیاس تشریعی به تکوینی**

یکی از هنرنمایی‌های علمی امام خمینی رحمه‌الله این بود که به هیچ‌وجه اجازه نمی‌داد، قیاس تشریعی به تکوینی در علم اصول وارد شود. این موضوع یکی از مهم‌ترین مبانی امام است که به‌صورت جدی در مقابل مخالفان آن ایستاد. امام معتقد بود که در اصول نباید قواعد عقلی را بدون توجه به بسترهای شرعی و تشریعی به‌کار گرفت. در مقابل، قدما و بسیاری از علمای متأخر، از جمله شیخ عبدالکریم، به کاربرد گسترده‌تر قواعد عقلی در اصول باور داشتند. امام خمینی اما این رویکرد را به‌شدت نقد و رد می‌کرد؛ به‌طور مثال، در بحث عدم جواز قیاس تشریع به تکوین، امام تأکید داشت که این قیاس نادرست است و نباید قواعد عقلی به‌راحتی وارد مباحث اصولی شود.

• **ابداعات شیخ عبدالکریم: بررسی فرق بین انشاء و اخبار**

یکی از ابداعات مهم مرحوم شیخ عبدالکریم در علم اصول، بحث درباره تفاوت بین «حقیقت انشاء» و «حقیقت اخبار» است. ایشان به نقد نظر مشهور در این زمینه پرداخته و اظهار کرد که ایجاد معنا از طریق لفظ، به‌معنای حقیقی و تکوینی نیست. مشهور اصولیان معتقدند که انشا، «ایجاد المعنی باللفظ» است؛ یعنی وقتی فردی لفظی را انشاء می‌کند، معنایی را با آن ایجاد می‌کند. اما شیخ عبدالکریم این نظریه را رد می‌کند و می‌گوید که لفظ به خودی خود، نمی‌تواند علت تحقق معنا باشد؛ نه در عالم تکوین و نه حتی در عالم اعتبار. به‌باور شیخ عبدالکریم، انشاء، ایجاد نیست؛ بلکه حکایت از یک حقیقت نفسانی است؛ یعنی وقتی متکلم می‌گوید: «اضرب» (زن)، این صرفاً حکایت از یک طلب نفسانی است که متکلم دارد و در واقعیت خارجی ایجاد نمی‌کند.

• **ارجاعات به آثار شیخ عبدالکریم و تأثیر بر علمای دیگر**

شیخ عبدالکریم در کتاب «درر»، این موضوع را با جزئیات بیان کرده و به نقد نظریه مشهور پرداخته است. همچنین اهمیت نظرات او در علم اصول به‌حدی بوده که محققان بزرگی مانند محقق اصفهانی رحمه‌الله در حاشیه‌های خود بر کتاب «فکایه»، به نظرات شیخ عبدالکریم اشاره کرده و برخی از آنها را تحلیل و نقد کرده‌اند.

• **جمع‌بندی: نوآوری‌های شیخ و مخالفت امام**

در مجموع، اگرچه شیخ عبدالکریم رحمه‌الله سعی می‌کرد، قواعد عقلی را در مباحث اصولی پیاده کند، اما امام خمینی رحمه‌الله با نگاهی متفاوت، این رویکرد را رد می‌کرد و معتقد بود که نباید قیاس‌های عقلی به‌طور مستقیم وارد علم اصول شود. این دو دیدگاه، هرچند از دو روش متفاوت برخوردارند، اما هر دو نشان‌دهنده تأثیر عمیق آنها در تطور و تحول علم اصول است.

• **نظریه انشائیات مرحوم حاج شیخ عبدالکریم حائری**

مرحوم شیخ عبدالکریم حائری در نظریه خود درباره الفاظ انشایی، دیدگاه متفاوتی از مشهور دارد. ایشان معتقد است که الفاظ انشایی نه ایجاد تکوینی دارند و نه ایجاد اعتباری، به‌اعتقاد وی، الفاظ انشایی مانند الفاظ خبری، حکایت از یک حقیقت درونی و موجود در نفس می‌کنند.

• **تفاوت انشاء و خبر از منظر مرحوم حائری**

ایشان می‌گوید: الفاظ انشائی، مانند صیغه «افعل» (مثلاً اضرب)، حکایت از وجود اراده‌ای در نفس متکلم برای انجام فعلی می‌کنند. در صورتی که اراده‌ای در نفس متکلم برای وقوع فعل وجود نداشته باشد، این لفظ دیگر در معنای اصلی خود به کار نرفته و به‌نوعی معنای خود را از دست می‌دهد.

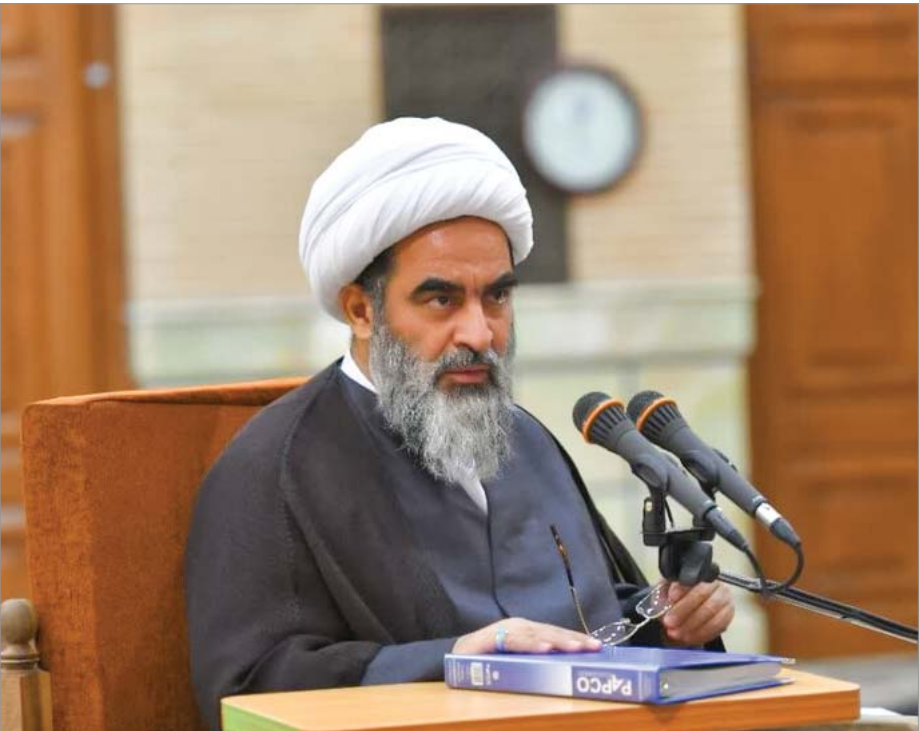
• **نقد نظریه مشهور**
آقای حائری نظریه مشهور که انشاء را ایجاد معنا از طریق لفظ می‌داند، به چالش می‌کشد. مشهور معتقد است که الفاظ انشائی ایجاد معنا در عالم اعتبار می‌کنند، اما ایشان این مفهوم را رد کرده و می‌گوید که الفاظ، چه خبری و چه انشائی، صرفاً حکایت از حقایق نفسانی دارند.

• **کاربرد در بحث‌های اصولی**
این نظریه تأثیر زیادی در مباحث اصولی دارد. به‌عنوان مثال، در بحث الفاظ و اینکه آیا الفاظ برای طبعای یا مصادیق وضع شده‌اند، نظریه مرحوم حائری مبنای جدیدی ارائه می‌دهد. ایشان معتقد است که الفاظ انشائی، از جمله صیغه‌هایی مانند «اضرب»، برای حکایت از مصادیق خاص (مانند اراده خاص در نفس) وضع شده‌اند.

• **ابداع مرحوم حائری**
این نظریه که انشاء، حکایت از حقیقتی در نفس می‌کند و نه ایجاد یک واقعیت جدید، یکی از نوآوری‌های مهم مرحوم حائری است و با دیدگاه‌های مشهور تفاوت دارد.

• **نتیجه‌گیری مرحوم شیخ عبدالکریم حائری از بحث صیغه‌افعل در علم اصول**

مرحوم شیخ عبدالکریم حائری از بحث صیغه «افعل»، نتایج مهمی در علم اصول گرفته است. ایشان معتقد است که صیغه‌های امر مانند «افعل»، نه به‌صورت ذاتی برای وجوب وضع شده‌اند و نه به‌دلیل کثرت استعمال، به‌اعتقاد وی، صیغه «افعل» حکایت از اراده متکلم می‌کند و میزان قطعیت یا عدم قطعیت اراده، وجوب یا عدم وجوب آن را مشخص می‌کند.

• **نقد نظریه مشهور درباره صیغه‌افعل**

در نظریه مشهور، گفته می‌شود که صیغه «افعل»، برای وجوب وضع شده و این امر از طریق وضع لغوی یا حتی به‌دلیل کثرت استعمال در وجوب به دست آمده است. برخی نیز معتقدند که وضع تعیینی به‌دلیل تکرار استعمال صیغه در وجوب ایجاد شده است. همچنین، مرحوم نائینی معتقد است که رابطه میان بنده و مولی، به‌طور ذاتی وجوب را در پی دارد؛ یعنی هرگاه مولی از بنده خواسته‌ای داشته باشد، عقل بنده را به امتثال امر مولی وادار می‌کند و از این جهت، به‌طور عقلانی وجوب برداشت می‌شود.

• **دیدگاه مرحوم حائری**

مرحوم حائری اما دیدگاه متفاوتی ارائه می‌دهد. وی معتقد است که خود لفظ «افعل» به‌تنهایی دلالتی بر وجوب ندارد؛ بلکه اراده متکلم و قرائن موجود در گفتار تعیین‌کننده وجوب یا عدم وجوب آن است. اگر از قرائن فهمیده شود که اراده متکلم حتمی است، این امر به وجوب دلالت می‌کند و اگر اراده غیرحتمی باشد، نتیجه آن غیروجوب خواهد بود؛ بنابراین، برای تشخیص وجوب یا عدم وجوب، به قرینه نیاز است.

• **ابتکار مرحوم حائری در این نظریه**
مرحوم حائری با این رویکرد، نظریه‌ای جدید و متفاوت از نظریات پیشین ارائه کرده است. به‌گفته وی، این نظریه از نوآوری‌های خود ایشان است و در کلمات فقهی و اصولی علمای قبل از مرحوم حائری، به این صراحت و تفصیل وجود ندارد. هرچند برخی از آقایان اشاره کرده‌اند که در آثار مرحوم محقق رشتی نیز اشاراتی به این مسئله وجود دارد، اما به‌گفته مرحوم حائری، چنین نظریه‌ای به این وضوح و استدلال در آثار گذشتگان وجود ندارد.

• **ثمرات عملی این نظریه در مباحث اصولی**

این نظریه در بسیاری از مباحث اصولی کاربرد دارد؛ از جمله در بحث اینکه آیا صیغه‌های امر برای وجوب وضع شده‌اند یا خیر. با توجه به این نظریه، می‌توان به این نتیجه رسید که صیغه‌های امر مانند «افعل» نه به‌طور ذاتی برای وجوب وضع شده‌اند و نه به‌دلیل کثرت استعمال؛ بلکه اراده و قرائن نقش کلیدی در تبیین وجوب یا عدم وجوب دارند.

• **تحلیل بحث جبر و اختیار در فلسفه اخلاقی و اصولی**

بحث جبر و اختیار یکی از پیچیده‌ترین مسائل در فلسفه اخلاقی و اصولی است که در آثار فلاسفه و اصولیان مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. مرحوم حاج شیخ عبدالکریم حائری، یکی از بزرگترین فلاسفه و اصولیان معاصر، در تحلیل این مسائل گام‌های مهمی برداشته است.

۱. مشکل در فهم اراده و اختیار

بحث جبر و اختیار، همواره یکی از چالش‌های بزرگ در فلسفه و اصول فقه بوده است. دیدگاه‌های مختلفی از جمله نظریه‌های مرحوم

آخوند، اصفهانی، نائینی و حائری در حل این مشکل ارائه شده است.

در نهایت، به نظر می‌رسد که مرحوم حائری با معرفی مفهوم جهت در اراده توانسته تا حد زیادی این معضل را حل کند و به یک فهم جدید از فعل اختیاری دست یابد.

اراده و تعلق آن به افعال: تحلیل تفاوت‌ها و نوآوری‌های شیخ در برخی مباحث فلسفی، به‌ویژه در تحلیل اراده و ارتباط آن با افعال اختیاری، مرحوم شیخ نکات جدیدی را مطرح کرده است که به‌وضوح با نظرات پیشین متفاوت است. در اینجا، بحث بر سر چگونگی تعلق اراده به افعال است و آیا در خود اراده، جهتی برای فعل وجود دارد یا خیر.

۱. **وجود جهت در خود اراده**
شیخ با مثالی از قصد اقامت «عشره ایام» اشاره می‌کند که در این مثال، خود اراده دارای جهتی است؛ به‌عبارت دیگر، اگر کسی قصد اقامت روزهای خاصی را داشته باشد، در ذات اراده، جهت آن (یعنی قصد عشره ایام) موجود است. این جهت به خودی خود، بر اراده تعلق می‌گیرد و در صورت پیش آمدن مشکل یا نیاز به تغییر (مثلاً در نماز چهار رکعتی)، اراده باید بازنگری شود و هیچ‌گونه تأخیر یا توقفی در این اراده مجاز نیست.

۲. **نیاز به اراده دوم**
ایشان نتیجه می‌گیرند که هرگاه اراده‌ای به یک فعل تعلق گیرد، اگر در ذات اراده جهتی وجود داشته باشد، دیگر نیازی به اراده دوم برای انجام آن فعل نخواهد بود. به‌عبارت دیگر، اگر اراده‌ای به چیز خاصی تعلق گیرد و جهت آن در خود اراده موجود باشد، این اراده به خودی خود، برای تحقق آن فعل کافی است.

این نظر با دیگر نظرات اصولی متفاوت است؛ زیرا در مواردی که اراده نیاز به جهت‌گیری یا تصمیم جدیدی داشته باشد، اراده دوم ضروری است؛ اما در صورتی که اراده‌ای مستقلاً از یک جهت خاص برخوردار باشد، نیازی به اراده دوم ندارد.

۳. **مناقشه مرحوم محقق عراقی**
در مقابل نظر شیخ، مرحوم محقق عراقی معتقد است که مصلحت باید در متعلق اراده باشد و نه در خود اراده. او تأکید دارد که اگر اراده‌ای در خود مصلحت داشته باشد، هیچ معنایی ندارد و این امر باید به اراده‌ای نسبت داده شود که به یک موضوع خاص تعلق داشته باشد. از نظر او، اراده نمی‌تواند صرفاً به‌دلیل مصلحت در ذات خود تحقق یابد.

۴. **ابداع شیخ در حل مسئله جبر و اختیار**
یکی از نقاط قوت شیخ در حل مسئله جبر و اختیار، این است که او معتقد است، اراده می‌تواند خود به خود و بدون نیاز به اراده دیگری تحقق یابد؛ زیرا در ذات خود، جهت و مصلحت دارد. به نظر شیخ، اراده‌ها می‌توانند به‌دلیل جهت خاصی که در آن‌ها نهفته است، بدون نیاز به اراده دوم یا خارجی شکل گیرند. این نوآوری از آنجا ناشی می‌شود که شیخ قادر است، این مسئله را بدون نیاز به استناد به اراده‌های دوم یا خارجی توضیح دهد.

۵. **تفاوت با دیدگاه‌های دیگر**
نظر شیخ با دیدگاه‌های دیگر، نظیر نظریه ملاصدرا که بر این باورند که اراده دارای جهت در ذات خود است، تفاوت‌های بنیادینی دارد. شیخ می‌گوید که اگر اراده در ذات خود جهت و مصلحت داشته باشد، دیگر نیاز به اراده دیگری شکل گیرند. این نوآوری از آنجا ناشی می‌شود که شیخ قادر است، این مسئله را بدون نیاز به استناد به اراده‌های دوم یا خارجی توضیح دهد.

۶. **تحلیل دقیق‌تر مشکل و رفع اشکال**
مرحوم حائری در تلاش برای رفع اشکال تسلسل، مسئله جهت در اراده را مطرح کردند. ایشان می‌فرمایند که اگر علت اراده، خود متعلق اراده باشد، دیگر نیاز به اراده دیگری نخواهیم داشت؛ به‌عبارتی، وقتی اراده برای تحقق یک هدف خاص باشد و علت این اراده در خود هدف یا مراد نهفته باشد، نیازی به اراده دیگری برای تحقق آن هدف نیست.

اما در صورتی که علت اراده به خود اراده مربوط باشد، نیاز به اراده جدید احساس می‌شود. به‌عبارت دیگر، اگر اراده برای تحقق چیزی که خود، در آن وجود دارد (مانند

۶. روش‌های آموزش اخلاق در یک سده اخیر

حوزه علمیه قم، ابوالفضل احمدی کاشانی؛

۷. «اخلاق علم‌آموزی» در آثار علمی و سیر عملی عالمان دینی یکصدسال اخیر حوزه علمیه قم، زهرا عواطفی.

• **دوفصلنامه «حدیث و اندیشه»**

سی و دومین شماره دوفصلنامه «حدیث و اندیشه» ویژه یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم، با مدیریت‌سنتولی سیدعلی قاضی‌عسکر و از سوی دانشگاه قرآن و حدیث با محوریت سیر دانش حدیث در حوزه علمیه قم چاپ و منتشر گردید.

عناوین مقالات

۱. جریان‌شناسی رویکردهای حدیثی حوزه علمیه قم از ابتدای بازتأسیس تاکنون، محمد حائری شیرازی؛
۲. سیر تطور مواجهه علما با احادیث سیاسی پس از بازتأسیس حوزه علمیه قم تاکنون، سیدمسجد آل سیدغفور؛
۳. روش‌شناسی تصحیح متون حدیثی در یکصد سال اخیر حوزه علمیه قم، یاسین پورعلی قراچه و مهرداد چوپانی؛

۴. مطالعات حدیثی مقارن در یکصد سال

اخیر حوزه علمیه قم، ابوالفضل فتحی؛

۵. واکنش علمای حوزه علمیه قم به مسئله تغییر خط فارسی در سده اخیر، کاظم استادی؛

۶. سیر ترجمه‌های فارسی نهج‌البلاغه در سده

اخیر، علی خنیفرزاده؛

۷. قرب و بعد علم کلام و حدیث در حوزه

علمیه قم دوم (سده چهاردهم شمسی)، رسول رضوی؛

۸. درآمدی بر وضعیت‌سنجی دانش رجال در

سده اخیر حوزه علمیه قم، مهدی غلامعلی؛

۹. حوزه علمیه قم و چشم‌انداز پژوهش‌های

آینده حدیثی، سید محمدکاظم طباطبایی؛

۱۰. غلوپژوهی در حوزه معاصر شیعی و جایگاه

آن در مطالعات روانی، عمیدرضا اکبری؛

۱۱. حوزه‌های علمیه شیعه و قانون‌گذاری

مبتنی بر فقه؛ از انقلاب مشروطه تا انقلاب

اسلامی، ابراهیم شفیعی سروسستانی؛

۱۲. مروری بر گسترش و بالندگی رویکرد اخلاق

نقلی در بستر حوزه علمیه قم، سید محمدباقر

میرصانع.

لینک نشریه: www.magiran.com

ویژه‌نامه حوزه صد ساله / ۵

یک جهت خاص) باشد، دیگر نیازی به اراده دیگری نیست. این نوع تفکر، از پیچیدگی‌های بحث جبر و اختیار می‌کاهد و به‌نوعی، مسئله تسلسل را حل می‌کند.

۴. **مثال عملی برای فهم بهتر**

برای توضیح بیشتر، می‌توان به مثالی اشاره کرد. فرض کنید فردی قصد خوردن غذایی را دارد که بسیار خوشمزه است و با طبع او کاملاً سازگار است. در این‌صورت، اراده او کاملاً اختیاری است؛ اما اگر همین فرد بخواهد، غذایی را بخورد که باعث اذیت دیگران یا بی‌احترامی به آنها می‌شود، این اراده در تضاد با طبع او قرار دارد. در این حالت، او باید بین این دو جهت اراده تصمیم‌گیری کند. اگر تصمیم به انجام فعل دوم بگیرد، این به‌معنای ترجیح اراده اول است و به‌همین دلیل فعل اختیاری او به حساب می‌آید.

• **نتیجه‌گیری**

بحث جبر و اختیار، همواره یکی از چالش‌های بزرگ در فلسفه و اصول فقه بوده است. دیدگاه‌های مختلفی از جمله نظریه‌های مرحوم آخوند، اصفهانی، نائینی و حائری در حل این مشکل ارائه شده است. در نهایت، به نظر می‌رسد که مرحوم حائری با معرفی مفهوم جهت در اراده توانسته تا حد زیادی این معضل را حل کند و به یک فهم جدید از فعل اختیاری دست یابد.

اراده و تعلق آن به افعال: تحلیل تفاوت‌ها و نوآوری‌های شیخ در برخی مباحث فلسفی، به‌ویژه در تحلیل اراده و ارتباط آن با افعال اختیاری، مرحوم شیخ نکات جدیدی را مطرح کرده است که به‌وضوح با نظرات پیشین متفاوت است. در اینجا، بحث بر سر چگونگی تعلق اراده به افعال است و آیا در خود اراده، جهتی برای فعل وجود دارد یا خیر.

۱. **وجود جهت در خود اراده**
شیخ با مثالی از قصد اقامت «عشره ایام» اشاره می‌کند که در این مثال، خود اراده دارای جهتی است؛ به‌عبارت دیگر، اگر کسی قصد اقامت روزهای خاصی را داشته باشد، در ذات اراده، جهت آن (یعنی قصد عشره ایام) موجود است. این جهت به خودی خود، بر اراده تعلق می‌گیرد و در صورت پیش آمدن مشکل یا نیاز به تغییر (مثلاً در نماز چهار رکعتی)، اراده باید بازنگری شود و هیچ‌گونه تأخیر یا توقفی در این اراده مجاز نیست.

۲. **نیاز به اراده دوم**
ایشان نتیجه می‌گیرند که هرگاه اراده‌ای به یک فعل تعلق گیرد، اگر در ذات اراده جهتی وجود داشته باشد، دیگر نیازی به اراده دوم برای انجام آن فعل نخواهد بود. به‌عبارت دیگر، اگر اراده‌ای به چیز خاصی تعلق گیرد و جهت آن در خود اراده موجود باشد، این اراده به خودی خود، برای تحقق آن فعل کافی است.

این نظر با دیگر نظرات اصولی متفاوت است؛ زیرا در مواردی که اراده نیاز به جهت‌گیری یا تصمیم جدیدی داشته باشد، اراده دوم ضروری است؛ اما در صورتی که اراده‌ای مستقلاً از یک جهت خاص برخوردار باشد، نیازی به اراده دوم ندارد.

۳. **مناقشه مرحوم محقق عراقی**
در مقابل نظر شیخ، مرحوم محقق عراقی معتقد است که مصلحت باید در متعلق اراده باشد و نه در خود اراده. او تأکید دارد که اگر اراده‌ای در خود مصلحت داشته باشد، هیچ معنایی ندارد و این امر باید به اراده‌ای نسبت داده شود که به یک موضوع خاص تعلق داشته باشد. از نظر او، اراده نمی‌تواند صرفاً به‌دلیل مصلحت در ذات خود تحقق یابد.

۴. **ابداع شیخ در حل مسئله جبر و اختیار**
یکی از نقاط قوت شیخ در حل مسئله جبر و اختیار، این است که او معتقد است، اراده می‌تواند خود به خود و بدون نیاز به اراده دیگری تحقق یابد؛ زیرا در ذات خود، جهت و مصلحت دارد. به نظر شیخ، اراده‌ها می‌توانند به‌دلیل جهت خاصی که در آن‌ها نهفته است، بدون نیاز به اراده دوم یا خارجی شکل گیرند. این نوآوری از آنجا ناشی می‌شود که شیخ قادر است، این مسئله را بدون نیاز به استناد به اراده‌های دوم یا خارجی توضیح دهد.

۵. **تفاوت با دیدگاه‌های دیگر**
نظر شیخ با دیدگاه‌های دیگر، نظیر نظریه ملاصدرا که بر این باورند که اراده دارای جهت در ذات خود است، تفاوت‌های بنیادینی دارد. شیخ می‌گوید که اگر اراده در ذات خود جهت و مصلحت داشته باشد، دیگر نیاز به اراده دیگری شکل گیرند. این نوآوری از آنجا ناشی می‌شود که شیخ قادر است، این مسئله را بدون نیاز به استناد به اراده‌های دوم یا خارجی توضیح دهد.

۶. **تحلیل دقیق‌تر مشکل و رفع اشکال**
مرحوم حائری در تلاش برای رفع اشکال تسلسل، مسئله جهت در اراده را مطرح کردند. ایشان می‌فرمایند که اگر علت اراده، خود متعلق اراده باشد، دیگر نیاز به اراده دیگری نخواهیم داشت؛ به‌عبارتی، وقتی اراده برای تحقق یک هدف خاص باشد و علت این اراده در خود هدف یا مراد نهفته باشد، نیازی به اراده دیگری برای تحقق آن هدف نیست.

اما در صورتی که علت اراده به خود اراده مربوط باشد، نیاز به اراده جدید احساس می‌شود. به‌عبارت دیگر، اگر اراده برای تحقق چیزی که خود، در آن وجود دارد (مانند

معرفی نشریات سده حوزه

• **دوفصلنامه «قرآن‌شناخت»**

سی و دومین شماره دوفصلنامه علمی-پژوهشی «قرآن‌شناخت» ویژه کنگره یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم، با مقالاتی خواندنی به مدیریت‌سنتولی آیت‌الله محمود رحبی و سردبیری حجت‌الاسلام غلامعلی عزیزی کیا منتشر و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفت.

عناوین مقالات

۱. مکاتب تفسیری رایج در حوزه علمیه قم در سده اخیر، علی‌اکبر بابایی؛
۲. سیر تطور دانش و نگارش‌های علوم قرآنی حوزه علمیه قم در سده اخیر، روح‌الله شهیدی؛
۳. حجیم آثار علمی اثرگذار حوزه علمیه قم در زمینه علوم قرآن در سده اخیر، علی‌اوسط باقری؛
۴. حاکمیت دینی در اندیشه و آثار تفسیری عالمان حوزه علمیه قم در سده اخیر، محمدجواد نوروزی فرانی؛
۵. مقایله حوزه علمیه قم با جریان‌های انحرافی سده اخیر در عرصه تفسیر و علوم قرآن، علیرضا عظیمی‌فر؛
۶. روش‌های تدریس و آموزش تفسیر قرآن در حوزه علمیه قم در سده اخیر، عباس الهی؛

شهید علامه سید حسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ ، مظهر ولایت و علم

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمود وزیری، استاد سطح عالی حوزه، امام جمعه و رئیس سابق مرکز اسلامی کلن آلمان

ادامه از صفحه ۴

این صحنه‌ها به‌خوبی نشان‌دهنده تأثیر عمیق علامه نصرالله بر مردم لبنان و حتی بر دل‌هایی بود که شاید سال‌ها با او اختلاف نظر داشتند. این لحظه و این شدت از دل‌بستگی را در کجای جهان می‌توان سراغ داشت؟ کدام شخصیت، هرچند کاریزماتیک، چنین اثر جاودانه‌ای بر مردم می‌گذارد؟ نصرالله، با کلامی دل‌نشین و نیتی خالص و پاک، در تمام سال‌های حضورش به حل مشکلات مردم می‌پرداخت و در مسیر عدالت‌خواهی و ایستادگی در برابر دشمنان، حتی مخالفان خود را نیز با عشق و صمیمیت به دوستانی وفادار تبدیل می‌کرد.

این واکنش‌های مردم، فقط بیان‌گر اندوه نبود؛ بلکه نشانی از همدلی و تعلقی عمیق به شخصیتی بود که در دل‌ها جای داشت و امید و امنیت مردم را معنا می‌بخشید.

• تغییر مواضع شخصیت‌های سیاسی پس از شهادت‌نصرالله

علامه سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ حتی در میان مخالفان و رقبای سیاسی خود نیز، از جایگاهی ویژه برخوردار بود. پس از شهادت او، شخصیت‌های برجسته‌ای در عرصه سیاست لبنان که سال‌ها با او به مقابله پرداخته و حتی او را هدف تهمت‌ها و انتقادات ناروا قرار داده بودند، بیانیه‌هایی صادر کردند و بر زبانی پر از احترام، از شخصیت بزرگ و تأثیرگذار او ستایش نمودند. این موضع‌گیری‌ها که محور مشترک بسیاری از آن بیانیه‌ها بود، نشان از اعتراف دیرنگام آنان به عظمت و تأثیرگذاری بی‌مانند علامه نصرالله داشت.

همبستگی و احترام گسترده‌ای که پس از شهادت او میان دوستان و حجتی دشمنانش به وجود آمد، به‌خوبی نشان‌دهنده جایگاه برجسته و تأثیرات عمیق او در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی بود. در تاریخ، شخصیت‌های اندکی پیدا می‌شوند که بتوانند، دل‌های مردم و حتی مخالفان‌شان را این‌گونه با خود همراه کنند و خاطره‌ای از وحدت و همدلی باقی بگذارند که فراتر از مرزهای اختلاف و دشمنی باشد. علامه نصرالله به‌عنوان شخصیتی کم‌نظیر و ماندگار، نعت‌ها به الگویی در میان دوستان خود تبدیل شد؛ بلکه احترام و تحسین دشمنانش را نیز برانگیخت.

• توجه علامه نصرالله به تربیت نسل آینده لبنان

علامه سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ علاوه بر تلاش هایش برای حل مشکلات و بحران‌های روز، به تربیت نسل آینده نیز توجه ویژه‌ای داشت. او با دیدی دوراندیشانه، به دو تن از یاران مورد اعتماد خود مأموریت داد تا شبکه‌های آموزشی «المهدی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ» و «المصطفی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ» را راه‌اندازی کنند. این مدارس با هدف تربیت و آموزش نسل جوان لبنان و ایجاد بستری برای پرورش پیشاهنگان آینده طراحی شدند. علامه نصرالله برای این مدارس برنامه‌های آموزشی و تربیتی متعددی را در نظر گرفت تا دانش‌آموزان نه تنها از آموزش‌های علمی بهره‌مند شوند؛ بلکه با ارزش‌های دینی، اخلاقی و انقلابی نیز آشنا گردند. اقدامات او در ایجاد و توسعه چنین شبکه‌های آموزشی، الگویی مهم و ماندگار برای جامعه مسلمان به‌شمار می‌آید که باید در تاریخ ثبت و منعکس شود؛ زیرا نشان‌دهنده عزم و اخلاص او در ساختن آینده‌ای روشن برای نسل‌های بعدی است.

• ویژگی‌های برجسته علامه نصرالله

اخلاص بی‌نظیر

علامه سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ از اخلاص و تواضعی کم‌نظیر برخوردار بود. در یکی از نشست‌های علمی، وقتی

یکی از علما او را با عنوان «آیت‌الله» خطاب کرد، با کمال احترام و فروتنی از جای خود بلند شد و پاسخ داد: «من از محبت شما ممنونم؛ ولی به من آیت‌الله نگویید. آیت‌اللهی کسی است که با دیدن او به یاد خدا بیفتید و دشمنان با دیدن او لرزه بر اندام‌شان بیفتند. آیت‌الله امام امت است و امروز نیز امام امت اسلام است.»

این سخن او که برخاسته از عمق تواضع و شناخت دقیقش از جایگاه علمای حقیقی اسلام بود، نشان‌دهنده خلوص نیت و تعهد عمیق او به اصول اخلاقی و دینی بود.

او با چنین برخوردی به حاضران آموخت که مقام معنوی تنها با عناوین و القاب به دست نمی‌آید؛ بلکه نیازمند سیر و سلوک و ارتباط حقیقی با خداوند است. این پاسخ، در عین حال که متواضعانه بود، احترام و عشق بی‌پایان او به امام و رهبری امت اسلامی را نیز به نمایش می‌گذاشت.

تیزهوشی و آینده‌نگری

تیزهوشی و قدرت تحلیل سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، از دیگر ویژگی‌های برجسته او بود که همگان را تحت تأثیر قرار می‌داد. در سال ۲۰۱۰، هنگامی که از او درباره اوضاع سوریه پرسیدیم، با آرامش و دقت پاسخ داد: «به نظر من این سروصدا تی و توفی است که سال‌ها ادامه خواهد داشت.» این جمله‌ای ساده، اما بسیار پرمعنا بود که نشان‌دهنده تحلیل عمیق و دوراندیشی او نسبت به تحولات منطقه‌ای و جهانی بود.

در همان گفت‌وگو، او به‌طور دقیق پیش‌بینی کرد که در سال ۲۰۱۱، گروه تروریستی داعش با حمایت‌های آشکار و پنهان آمریکا، اسرائیل و برخی کشورهای عربی وارد میدان خواهد شد. این پیش‌بینی او که در ابتدا شاید دور از ذهن به‌نظر می‌رسید، به‌زودی با رخدادهای تلخ در سوریه و عراق به حقیقت پیوست. تحلیل‌های او از تحولات منطقه به‌گونه‌ای بود که بسیاری از تحلیل‌گران سیاسی و نظامی نیز، به مرور زمان به آن اذعان کردند و توانستند، عمق و پیچیدگی نگاه او را درک کنند.

تیزهوشی و قدرت تحلیل سیدحسن نصرالله در کنار دیگر ویژگی‌های برجسته‌اش، موجب شد که او به‌عنوان یکی از رهبران هوشمند و آگاه جهان اسلام شناخته شود؛ فردی که نه‌تنها از روی دانش و آگاهی صحبت می‌کرد؛ بلکه بر مبنای شناخت عمیق از نقشه‌ها و طرح‌های دشمنان، تصمیم‌گیری‌های استراتژیک خود را اتخاذ می‌کرد.

شجاعت و اراده‌قوی

شجاعت و اراده قوی سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ از جمله ویژگی‌های بی‌نظیر او بود که در سخنان و مواضعش به‌وضوح نمایان می‌شد. او بارها در مجامع عمومی و خصوصی، با صداایی استوار و اطمینانی عمیق، این جمله را می‌گفت: «به خدا سوگند! اگر ما را بکشند و بدن‌های ما را بسوزانند، دوباره برمی‌گردیم و دست از مبارزه با اسرائیل

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبری شاهرودی در ادامه این نشست، با اشاره به عرضه پژوهش‌های کلامی در نمایشگاه امسال افزود: با استقبال اساتید و پژوهشگران و مراکز مختلف تخصصی کلام در حوزه مبارکه قم، امسال علاوه بر پژوهش‌های فقهی، پژوهش‌های کلامی معاصر هم در غرفه‌هایی اختصاصی توسط مراکز تخصصی عرضه خواهد شد.

وی ادامه داد: با لطف اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در دو سال گذشته، استقبال خوبی از نمایشگاه شد و با زمان‌بندی و برنامه‌ریزی مناسب در سال جاری، امیدواریم استقبال بسیار بهتری را شاهد باشیم.

مدیر دفتر ارتباطات و همکاری‌های پژوهشی ملّی و بین‌المللی مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ بیان کرد: سازمان‌ها و

برنمی‌داریم. این کلمات، نه‌تنها بیانگر شجاعت و اراده آهنین او، بلکه نشان‌دهنده تعهد و ایمانی عمیق بود که به مبارزه در راه آزادی ملت‌های مظلوم داشت.

سیدحسن نصرالله، با همین سخنان، روحیه مقاومت و ایستادگی را در میان پیروان و حامیان خود زنده نگه می‌داشت و با چنین جملاتی، پیام می‌داد که مبارزه با ظلم و استکبار تنها یک شعار نیست؛ بلکه یک عهد مقدس است که حتی به بهای جان باید بدان وفادار ماند. او با اطمینان و جسارتی کم‌نظیر، به همگان نشان می‌داد که هیچ تهدید و فشاری نمی‌تواند، اراده‌اش را در مسیر مبارزه با ظلم و حمایت از حق تضعیف کند و این پیام، به مردم و مبارزان نیز امید و اعتماد به پیروزی را الهام می‌بخشید.

فصاحت و تأثیرگذاری کلام

یکی از ویژگی‌های برجسته سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، فصاحت و بلاغت در کلام و قدرت تأثیرگذاری سخنانش بود. او همواره با بیان قوی و صریح، مخاطبان خود را مجذوب می‌کرد و به‌شیوه‌ای سخن می‌گفت که دل‌ها و افکار را تحت تأثیر قرار می‌داد. سیدحسن نصرالله علاوه بر برخورداری از دانش عمیق دینی و سیاسی، از هنر بیان و شیوایی سخن بهره‌مند بود؛ به‌گونه‌ای که حتی مخالفانش نیز تأثیر سخنان او را انکار نمی‌کردند. این ویژگی موجب شده بود که او در سخت‌ترین شرایط، پیام خود را به‌گونه‌ای به مردم و مخاطبان برساند که هم امید را در دل‌ها زنده کند و هم عزم مقاومت را در برابر دشمنان تقویت کند.

عشق به شهادت نیز از جمله ویژگی‌های بارز او به‌شمار می‌رفت. این عشق به‌گونه‌ای بود که در پایان بسیاری از جلسات، با اخلاص و شوری عمیق به حاضران سفارش می‌کرد: «من را از دعای شهادت فراموش نکنید.» این جمله او، به‌ویژه در بین همراهان و پیروانش تأثیر زیادی داشت و معنای عمیق از فداکاری و ایثار او را برای همه آشکار می‌کرد. برای سیدحسن نصرالله، شهادت تنها یک آرزو نبود؛ بلکه او آن را راهی برای تقرب به خدا و خدمت به اسلام و ملت‌های مظلوم می‌دانست و به‌همین دلیل، با تمام وجود در این مسیر قدم می‌گذاشت و از هیچ فداکاری دریغ نمی‌کرد.

تواضع و احترام به دیگران

تواضع و احترام به دیگران، از دیگر ویژگی‌های بارز سیدحسن نصرالله رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ بود. در دیدارهای متعدد، شاهد این تواضع بی‌نظیر بودیم. به یاد دارم چندین بار در شرایطی دشوار، هنگام سوار شدن به آسانسور، چهره نورانی ایشان را می‌دیدم. اولین جمله‌ای که پس از سلام و با حالت احترام ادا می‌کردند، این بود: «معذرت می‌خواهم، من باعث زحمت شما شدم.»

این رفتار در حالی بود که اغلب، افرادی که به دیدار ایشان می‌رفتند، مجبور بودند مراحل پیچیده‌ای را طی کنند تا به محل ملاقات برسند. تغییر چندین خودرو، عبور از مسیرهای طولانی و ورود به مکان‌های مختلف، از جمله این مراحل بود. با وجود این، ایشان همواره در ابتدای آسانسور منتظر می‌ماندند و بلافاصله پس از سلام، در حالتی که به نشانه احترام دست بر سینه گذاشته بودند، از شخص ملاقات‌کننده معذرت‌خواهی می‌کردند. این رفتار پس از جنگ ۳۳ روزه (۲۰۰۶) نیز تکرار می‌شد و در هر دیداری، شاهد این تواضع بی‌نظیر بودیم.

• وصیت‌نامه و تأکید بر تبعیت از رهبری

وصیت‌نامه شهید نصرالله، اگرچه بسیار کوتاه بود؛ اما عمق و صداقت آن، تأثیری عمیق بر پیروان و

نهادهای پژوهش‌محور، مسئولان علمی کشوری و استانی، اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های مختلف، علما، اساتید و طلاب حوزه‌های علمیه، از مدعوین ویژه این نمایشگاه خواهند بود.

این استاد سطوح عالی حوزه علمیه افزود: این نمایشگاه از تاریخ سوم تا هفتم آذرماه ۱۴۰۳ در محل نمایشگاه‌های مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در قم برگزار خواهد شد و علاقه‌مندان می‌توانند در این بازه زمانی، از ساعت ۱۵ تا ۲۰ از نمایشگاه بازدید نمایند. روز اول افتتاحیه با حضور علما و اساتید برگزار خواهد شد.

مدیر دفتر نشر مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ گفت: در این نمایشگاه برنامه‌های جنبی مختلفی برگزار خواهد شد؛ از جمله نشست‌های معرفی کتاب، رونمایی از کتاب

آیت الله اعرافی در دیدار جمعی از علمای بنگلادش

کشورهای اسلامی ارتباط با رژیم صهیونیستی را قطع کنند

مدیر حوزه‌های علمیه با تأکید بر ضرورت قطع ارتباط کشورهای

اسلامی با رژیم صهیونیستی، تصریح کرد: کشورهای اسلامی دارای منابع علمی، فناوری و ذخایر معدنی هستند اما به دلیل نبود وحدت و همبستگی، این قوت تبدیل به ضعف شده و دشمن به راحتی از این قوت علیه خودشان استفاده می‌کند.

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه در دیدار جمعی از علمای بنگلادش در قم، بنگلادش را از لحاظ جایگاه در منطقه و برخورداری از ذخایر مهم فکری، اندیشه‌ای، مذهبی و... برای جهان اسلام سودمند و مهم توصیف و بر حفظ این جایگاه و توسعه و بهره‌برداری ذخایر آن برای جهان اسلامی تأکید کرد.

مدیر حوزه‌های علمیه، برنامه‌ریزی برای خودسازی، برخورداری از تهذیب نفس، اخلاق و داشتن روح و جان پاک همراه با اعمال و رفتار شایسته و مناسب را از مهم‌ترین شاخصه و ویژگی روحانیت شیعه برشمرد که می‌تواند برای جذب جوانان و شکوفایی و رشد بیشتر مؤثر باشد.

وی، مراقبت از اخلاق، تهذیب و سیره رفتاری و عملی را برای جامعه روحانیت شیعه ضروری دانست و نبود هر کدام از این موارد زنگ خطر بزرگ عنوان کرد که می‌تواند تأثیرات مخربی در چنین کشور مهمی به یادگار بگذارد.

آیت‌الله اعرافی، تجلی اقتضائاتی چون تولید قدرت علمی، فناوری، فرهنگی، اجتماعی همراه با شبکه سازی و برخورداری از نیروهای متعدد و با ایمان، ایجاد همبستگی و تقویت جوامع اسلامی در برابر دشمنان و بهره‌برداری از منابع غنی دینی بدون ایجاد تنش و اختلاف عقیدتی و مذهبی، قطع رابطه کشورهای اسلامی با اسرائیل، تکیه بر ایمان و خودباوری علمی و تکنولوژی همراه با حمایت کشورهای اسلامی قوی تر و توجه به ذخایر علمی و معنوی و تکنولوژی و رشد این موارد در همکاری با کشورهای اسلامی و منطقه‌ای و انعکاس این علوم به سایر کشورهای اسلامی و ارتباط با حوزه علمیه قم در بُعد علمی و فناوری برای جامعه شیعه و کشور بنگلادش را بسیار ضروری عنوان کرد.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه، تاسیس رژیم جعلی اسرائیل برای عقب ماندگی کشورهای اسلامی در جهان را نمونه‌ای از دشمنی جبهه استکبار پرشمرد و اظهار کرد: مشکلات موجود به خاطر قدرت اسرائیل غاصب و دشمنان نیست بلکه به خاطر بی‌توجهی مسئولین دول اسلامی است.

مدیر حوزه‌های علمیه ادامه داد: کشورهای اسلامی دارای منابع علمی، فناوری، تکنولوژی و ذخایر معدنی هستند اما به دلیل نبود وحدت و اتحاد و همبستگی مسلمانان و دول اسلامی، این قوت تبدیل به ضعف شده و دشمن به راحتی از این قوت علیه خودشان استفاده می‌کند.

آیت‌الله اعرافی ادامه داد: اگر کشورهای اسلامی ارتباط خود را با اسرائیل غاصب و جنایتکار قطع کنند و منابع خود را در اختیار سایر دول اسلامی قرار دهند، سبب ذلت و نابودی رژیم صهیونیستی می‌شود.

فراخوان ثبت‌نام دوره‌های قرآنی و حدیثی در جامعة الزهرا رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهَا

انجمن یاوران ثقلین جامعة الزهرا رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهَا جهت ثبت‌نام در دوره‌های قرآنی و حدیثی برای نخستین بار فراخوان داده است.

معصومه شریفی معاون تبلیغ و امور فرهنگی جامعة الزهرا سلام‌الله‌علیها افزود: همه بانوان طلبه از جمله طلاب بخش تحصیلات عمومی و تخصصی و غیره، امکان شرکت و ثبت نام در این کارگاه‌ها را دارند.

وی ادامه داد: این فراخوان شامل کارگاه مهارت‌های بیان تفسیر، کارگاه روخوانی و روانخوانی، کارگاه تجوید، حفظ چهارساله، میز حفظ، میز قرآن، و کارگاه تخصصی یهود سبیزی در قرآن ماست. وی یادآور شد: علاقه‌مندان جهت همکاری با انجمن، یا به‌رومندی از این دوره‌ها به سامانه forms.jz.ac.ir مراجعه کنند.

جهت اطلاعات بیشتر به آیدی @quraanvaahbiat @ پیام دهید و با با شماره‌های ۰۲۵۳۲۱۱۳۰۸ و ۰۲۵۳۲۱۱۳۳۵ تماس بگیرید.

به میزبانی مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ

سومین نمایشگاه تخصصی کتاب «پژوهش‌های فقهی و کلامی معاصر» برگزار می‌شود

و کرسی‌های ترویجی که توسط مراکز شرکت‌کننده در نمایشگاه اجرا می‌گردد.

وی در ادامه گفت: مراکز فقهی و کلامی و ناشران تخصصی که کلام تا ۲۲ آبان فرصت دارند، با مراجعه به سایت مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، در این رویداد بزرگ شرکت نمایند تا بتوانیم، با هم افزایی و هماهنگی با مراکز تخصصی فقهی و کلامی، گام مؤثری برداریم.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبری شاهرودی در پایان افزود: دفتر نشر مرکز فقهی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، مؤسسه آموزش عالی ائمه اطهار رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ و دیگر مؤسسات تابعه ما نیز در این نمایشگاه در دو عرصه فقهی و کلامی، با حدود ۵۰۰ عنوان پژوهش فقهی و کلامی و نیز نشست‌های علمی و رونمایی از کتاب حضور فعال خواهد داشت.

ابراز تأسف

آیت‌الله‌العظمی سیستانی از ناتوانی جامعه جهانی در متوقف کردن فاجعه لبنان و غزه

حضرت آیت‌الله سیستانی در تازه‌ترین دیدار محمد الحسان، نماینده سازمان ملل در عراق با اشاره به وضعیت اسفبار در لبنان و غزه، نگرانی عمیق خود را از این مسأله ابراز کردند.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله سیستانی ۱۴ آبان، دکتر محمد الحسان، نماینده دبیرکل سازمان ملل متحد و رئیس دفتر این سازمان در عراق را به حضور پذیرفتند.

ایشان ضمن ابراز تأسف از فاجعه لبنان و غزه و ناتوانی جامعه جهانی در مقابله با آن، موضوع آماده‌سازی برنامه‌های علمی و عملی برای اداره عراق بر اساس اصل شایستگی و پاک‌دستی در تصدی مسئولیت‌ها و جلوگیری از جنبه‌های مختلف دخالت خارجی در این کشور را مطرح نمودند.

در بیانیه منتشرشده از سوی دفتر آیت‌الله سیستانی آمده است: دکتر محمد الحسان در ابتدا توضیحات مختصری در مورد وظایف هیأت نمایندگی سازمان ملل در عراق و نقشی که این نمایندگی در نظر دارد تا در فرصت پیش روی خود ایفاکند، به مرجع عالی‌قدر ارائه کرد.

هم‌چنین حضرت آیت‌الله سیستانی در بیانات خود به چالش‌های بزرگی که عراق در حال حاضر با آن روبه‌رو است و زمینه‌های مختلفی که مردم عراق از آنها رنج می‌برند، اشاره کردند.

از سوی دیگر، ایشان ضمن استقبال از حضور سازمان ملل متحد در عراق، برای این سازمان در انجام وظایف محوله آرزوی موفقیت کردند.

ایشان در ادامه افزودند: لازم است عراقی‌ها – به‌ویژه نخبگان آگاه – از تجربیاتی که از سر گذشته‌اند، درس بگیرند و تمام تلاش خود را برای غلبه بر ناکامی‌های آن تجارب، به کار بندند. برایشان است که با جدیت در عمل به آینده‌ای بهتر برای کشور خود دست یابند؛ آینده‌ای که در آن همه از امنیت، ثبات، پیشرفت و شکوفایی برخوردار باشند.

حضرت آیت‌الله سیستانی در ادامه تأکید کردند: این مهم بدون تهیّه برنامه‌های علمی و عملی برای اداره کشور بر اساس مبدأ صلاحیت و پاک‌دستی در تصدی مسئولیت و نیز جلوگیری از مداخلات خارجی در ابعاد مختلف آن، حاکمیت قانون، محدود کردن سلاح به دولت و مبارزه با فساد در تمام سطوح آن، صورت نخواهد پذیرفت.

معظم‌له افزودند: اما به نظر می‌رسد که عراقی‌ها راه درازی در پیش دارند تا به این هدف برسند. حضرت آیت‌الله سیستانی با توجه به اوضاع ملتهب منطقه، ناراحتی و رنج عمیق خود را نسبت به فاجعه جاری در لبنان و غزه ابراز کردند و از ناتوانی جامعه بین‌المللی و نهادهای آن در حاکم‌سازی راه حل‌های مؤثر برای توقف و یا حداقل برکنار داشتن غیرنظامیان از ترازوی‌های تجاوز وحشیانه‌ای که توسط رژیم اسرائیل انجام می‌شود، ابراز تأسف عمیق کردند.

وبینار تخصصی با موضوع «زن در ادیان» به زبان انگلیسی برگزار شد

اولین وبینار از سلسله نشست‌های تخصصی «معاونت ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه» به همراه «پژوهشکده زن و خانواده» تحت عنوان «گفت‌وگوهای الهیاتی با ولایتان؛ زن در ادیان» به زبان انگلیسی برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری شبستان، این وبینار روز پنج‌شنبه ۱۷ آبان با حضور «فریبا علاسوند» عضو هیات علمی پژوهشکده زن و خانواده؛ «مارینلا پرونی» استاد عهد جدید در دانشگاه «پاپی سنت. آنسلم» ژم؛ «میگل پرازا» رئیس کمیته فرهنگی سازمان وحدت کاتولیک–اترودکس و حجت‌الاسلام «مجید دهقان» به صورت مجازی در پژوهشکده زن و خانواده در شهر مقدس قم و ارتباط برخط با ایتالیا و همچنین با حضور دانشجویان و طلاب علاقه‌مند در بستر فضای مجازی برگزار شد.

آیت‌الله العظمی سبحانی

حضرت جعفر علیّه‌السلام از سابقون در ایمان به پیامبر ﷺ بود

همایش بین‌المللی حضرت جعفر ابن ابیطالب علیه‌السلام با عنوان «ذوالجناحین»، ۱۷ آبان در مجتمع آموزش عالی امام خمینی رحمّه‌الله قم، برگزار شد. حضرت آیت‌الله سبحانی در این همایش سخنانی ایراد نمودند که مشروح آن در ادامه می‌آید.

تاریخ بشریت در دامن خود شخصیت‌هایی را در قلمرو مختلف پرورش داده و همگی در حافظه تاریخ محفوظ می‌باشند و هر کدام برای خود خصیصه و ویژگی دارد و جناب جعفرین ابیطالب نمونه بارزی از آنهاست و شایسته است تاریخ‌نگاران واقع‌گرا از طریق تبیین نکات برجسته در زندگانی او، چهره روشنی از فعالیت‌ها و خدمات بزرگ او ترسیم کنند.

۱. **حضرت جعفر علیه‌السلام**

جزئی از «السابقون» است

قرآن مجید نخستین گروندگان آیین مقدس اسلام را به عنوان «**والسابقون** السابقون اولئک المقربون» یاد می‌کند. و از نظر تقرب به مقام ربوبی برتر از «اصحاب البمین» می‌داند.

خوشبختانه جناب جعفر از گروه نخستین است که به گواه تاریخ؛ روزگاری در خانه‌های مکه فقط دو نفر به آیین اسلام مشرف شده بودند و همراه رسول خدا نماز می‌گزارند امیرمؤمنان وضع آن روز را چنین توصیف می‌کند «لم یجمع بیت واحد یومئذ فی الإسلام غیر رسول‌الله و خدیجه و آناه» یعنی در سراسر مکه فقط یک خانه بود که اسلام بر سر آنها سایه افکنده بود و در آن سه نفر جز رسول خدا و من و خدیجه کسی نبود؛ در چنین شرایط ابوطالب به فرزندش جعفر چنین گفت «صل جناح ابن عمّک وصل معه» در کنار پسر عمویت «نبی مکرم» نماز بگزار. بنابراین امیرمؤمنان در سمت راست و حضرت جعفر سمت چپ و حضرت خدیجه پشت سر آنها قرار می‌گرفت.

این حدیث گواه روشن بر این است که وی از جمله افراد السابقون السابقون هستند.

۲. **مهاجرت به حبشه**

از نکات مهم در زندگانی وی مهاجرت او از مکه به حبشه است آن هم همراه با بیش از ۸۰ نفر از زن و مرد.

در نخستین سال‌های بعثت پیامبر،

سخت‌گیری قریش نسبت به امیرمؤمنان بسیار بالا بود تا آنجا که آل یاسر را بشکنجه کشند و بلال بی کس و باور را روی رنگ‌های داغ و سوزان شکنجه می‌کردند. در چنین شرائط گروهی برای راهیای از وضع غیر قابل تحمل محیط، راهی حبشه شدند حرکت این گروه در پنجمین سال بعثت پیامبر بود؛ ولی چیزی نگذشت بر اثر رسیدن خبر دروغین به حبشه که قریش از اعمال خود دست برداشته اند آنان به مکه بازگشتند؛ اما متأسفانه دیدند که وضع همان است که قبلأ بود و یکی از ضایعات این سفر این بود که عبید الله بن جحش همسر ام حبیبه دختر ابوسفیان مرتد شد و مسیحی گشت.

۳. **مهاجرت دوم به حبشه**

مهاجرت دوم به رهبری جعفرین ابیطالب انجام گرفت و کاروانی مؤلف از ۸۳ نفر از زن و مرد به عزم حبشه بندر جده از ترک گفتند این مهاجرت قریب ۱۵ سال طول کشید در این مدت نه تنها گرایش‌های منفی رخ نداد؛ بلکه توانستند با اعمال ور فنار خود در دربار حبشه اثر مثبت بگذارند که به تفصیل خواهد آمد.

۴. **موضوعات قابل توجه**

در این مهاجرت

الف) آمادگی این گروه برای طی مسافت بین جده و حبشه با وسایل آن روز (کشتی‌های بادی) حاکی از جانبازی آنان است که آماده شدند برای حفظ دین و ایمان به چنین سفری تن دهند و زندگی در غربت را بر وطن ترجیح دهند.

ب) عزم بر چنین سفر طولانی در گرو

وی ادامه داد: در ذیل بیش از سی آیه قرآن کریم نام جعفر طیار آمده است. در سوره حجرات از کسانی که دارای ویژگی ایمان و مجاهدت با مال و جان برخوردار هستند، تجلیل شده است که در روایات مصادیق آن حضرت حمزه عموی پیامبر، امیرالمومنین و جعفر بن ابیطالب علیه‌السلام هستند. حضرت جعفر طیار با شناخت زبان و در راس مهاجران به حبشه رفت و برای نخستین بار در ابعاد بین‌المللی به تبلیغ اسلام پرداخت.

رئیس مجتمع آموزش عالی تاریخ، سیره و تمدن اسلامی با اشاره به تلاش این مجتمع برای تحلیل از شخصیت‌های مظلوم و زرموه‌ها خواید؛ شاه به سخن در آمد و گفت: گفتار پیامبر اینها و آنچه از عیسی آورده است، از یک منبع نور سرچشمه می‌گیرد، ^۲ برید، من هرگز اینها را به شما تسلیم نخواهم کرد.

۸. **نتایج این دیدار**

این دیدار نه تنها به نفع مهاجران تمام شد؛ بلکه سبب شد که ملک با حضرت جعفر ارتباط مستمری داشته باشد تا آنجا که یک نوع نامه‌نگاری بین ملک و رسول خدا انجام گرفت و سرانجام وی به آیین اسلام رو آورد.

روزی که خبر مرگ وی به پیامبر رسید از همان نقطه دور بر او نماز میت گزارذ. ما در اینجا دامن سخن را کوتاه کرده و تفصیل بعدی را به کتاب فروغ ابدیت واگذار می‌کنیم البته در اینجا رشته سؤالی است که گویندگان و پدید آوردندگان این همایش به پاسخ آن خواهند پرداخت و آن این که چرا این گروه پس از هجرت پیامبر به مدینه هفت‌سال دیگر در حبشه ماندند و روزی به مدینه وارد شدند که مسلمانان با فتح خیبر شادمان بودند و پیامبر با دیدن مهاجران و حضرت جعفر فرمود: نمی‌دانم به کدام یک از این دو جریان خوشحال شوم فتح خیبر و یا دیدار جعفر. خلاصه علت تأخیر آنها چه بوده است با اینکه مدینه محل امن و امانی بود.

اینجانب با این نامه کوتاه خواستم در عداد خردبار یوسف زمان باشم از برگزار کنندگان این همایش بالخصوص جناب دکتر رفیعی سپاسگزارم.

۱۳ آبان ۱۳۸۴/ جعفر سبحانی

• **حضرت جعفر طیار علیه‌السلام در ابعاد بین‌المللی به تبلیغ اسلام پرداخت**

حجت‌الاسلام و المسلمین ناصر رفیعی رئیس مجتمع آموزش عالی تاریخ، سیره و تمدن اسلامی نیز در ادامه این همایش اظهار داشت: فردا سالروز شهادت سه سردار بزرگ اسلام از جمله جعفر بن ابیطالب علیه‌السلام در سرزمین موته است. جعفر بن ابیطالب علیه‌السلام رئیس مهاجران به حبشه، شبیه به رسول اکرم خلفا و خلفا، صمیمی با رسول اسلام، ذوالجناحین و ذوالهجرتین، بنیان‌گذار اسلام در آفریقا و نخستین شهید آل ابوطالب، فرمانده رشید اسلام، باساخت و باعقلانیت، زمان‌شناس و شیوا در بیان است و جا دارد در ایامی که ما نیز سردارانی را از دست داده‌ایم، بیشتر به این شخصیت ها بپردازیم.

اخبار کوتاه جهان

• **هند**

«**هند ممنوعیت «آیات شیطانی» سلمان رشدی را لغو کرد:** دادگاهی در هند ممنوعیت چند دهه‌ای واردات رمان «آیات شیطانی» اثر سلمان رشدی را لغو کرد؛ چرا که دولت قادر به یافتن حکم اولیه نبوده است. رمان رشدی در سال ۱۹۸۸ به‌دلیل جنجال‌های پیرامون آن، در این کشور آسیایی ممنوع شد. در آن زمان هند نخستین کشوری بود که این کتاب را به‌دلیل نحوه نمایش اسلام و شخصیت پیامبر اسلام ﷺ ممنوع کرد. در ادامه امام خمینی رحمّه‌الله فتوای مهدورالدم بودن نویسنده آن را صادر کرد و در کشورهای مختلف اعتراض‌های گسترده‌ای شکل گرفت.

• **سازمان ملل**

«**مجمع عمومی سازمان ملل خواستار پایان تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه کوبا شد:** قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل در مورد لزوم پایان دادن به تحریم اقتصادی، تجاری و مالی اعمال‌شده توسط ایالات متحده، علیه کوبا با ۱۸۷ رأی موافق تصویب شد. این قطعنامه غیرالزام‌آور در حالی مورد تأیید این کشورها قرار گرفت که تنها آمریکا و رژیم اسرائیل با آن مخالفت کردند و مولداوی رأی معتنع داد. این سی و دومین سال متوالی است که قطعنامه‌های غیرالزام‌آور مشابهی تصویب می‌شود.

• **رژیم صهیونیستی**

«**فروپاشی اقتصادی؛ ضرر بیش از ده میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری رژیم صهیونیستی:** شهرام همایون: قرار بود که اسرائیلی‌ها سالی چهار میلیارد دلار از محل توریزم درآمد داشته باشند؛ پیش‌بینی کرده بودند این رقم تا سال ۲۰۲۵ به ده میلیارد افزایش پیدا کند. که با جنگ غزه این فرصت از بین رفت.

«**اعتبارنامه اسرائیل در سازمان ملل باید لغو شود:**

فرانچسکا آلبنایز، گزارشگر ویژه سازمان ملل در امور فلسطین اشغالی، با محکوم کردن اشغال ۷۵ ساله اسرائیل و عدم تبعیت از قطعنامه‌های بین‌المللی توسط این رژیم، پیشنهاد تعلیق اعتبارنامه آنها را در سازمان ملل متحد ارائه کرد. وی با استناد به شواهدی مبنی بر قصد نابودی مردم فلسطین، از سازمان ملل خواست که بحران فلسطین را به‌عنوان نسل‌کشی طبقه‌بندی کند. وی از زمان آغاز فعالیت خود برای تهیه گزارش درباره جنایات اسرائیل در نوار غزه، مورد حملات و تهدیدهای متعددی قرار گرفته است.

«**سانسور شدید تلفات انسانی در رژیم صهیونیستی:** در حالی که اسرائیل مجموع کشته و زخمی‌های ارتش تو حمله به لبنان رو کمتر از ۱۰۰۰ نفر اعلام کرده است، لایند نخست‌وزیر سابق اسرائیل گفته: نتایجهاو دروغ می‌گوید و عدد واقعی کشته و زخمی‌های اسرائیل در جنگ لبنان حدود ۱۲هزار نفر است.

• **اتحادیه اروپا**

«**پس از پیروزی ترامپ لرزه اقتصادی به تن اروپا افتاده است:** ماریو دراگی، رئیس سابق بانک مرکزی اروپا هشدار داد: اصلاح اقتصاد اروپا پس از پیروزی دونالد ترامپ ضروری‌تر به نظر می‌رسد. اگرچه واکنش عمومی اروپا به بازگشت ترامپ محتاطانه بوده است؛ اما مقامات نسبت به پیامدهای اقتصادی برای اروپا در صورت عمل به تهدیدات توسط ترامپ و اعمال تعرفه‌های بالاتر در آماده‌باش کامل هستند. گزارش اقتصادی دراگی در سال گذشته، رنک خطر را در مورد شکست اروپا در هبگام شدن با ایالات متحده به صدا درآورد و به بهره‌وری پایین اتحادیه اروپا و رکود اقتصادی آن اشاره کرد.

• **اسپانیا**

«**اسپانیا هم اسرائیل را از حضور در نمایشگاه نظامی مادرید محروم کرده:** وزیر دفاع اسپانیا در بیانیه‌ای با اشاره به تعهد این کشور به صلح در فلسطین و لبنان و پای‌بندی دولت این کشور به قوانین بین‌المللی گفت: اسرائیل و شرکت‌های نظامی‌اش از حضور در نمایشگاه مادرید ۲۰۲۵ محروم هستند. نمایشگاه صنایع نظامی مادرید، یکی از ۱۰ نمایشگاه بزرگ صنایع دفاعی در جهان است؛ پیش‌تر هم رئیس‌جمهور فرانسه، اسرائیل را از حضور در نمایشگاه نظامی پاریس محروم کرده بود.

• **ایتالیا**

«**جاسوسی موداس از مقامات ایتالیایی:** روزنامه صهیونیستی یدیعوت آحازروت در گزارشی فاش کرد: یک شرکت خصوصی مرتبط با سازمان جاسوسی اسرائیل (موداس)، اطلاعات مقامات و شخصیت‌های سیاسی ایتالیا از جمله جورجیا ملونی نخست‌وزیر این کشور را جمع‌آوری می‌کرده است.

• **آذربایجان**

«**استفاده مکرر رژیم صهیونیستی از فروگده‌های جمهوری آذربایجان:** طبق مقاله‌ای که روزنامه هآرتس منتشر کرده، آذربایجان ۹۲ بار طی یکسال گذشته، به رژیم صهیونیستی اجازه استفاده از فروگده‌هایش برای عملیات در منطقه داده‌اد است.

• **آرژانتین**

«**وزیر خارجه آرژانتین به‌خاطر رأی ضدآمریکایی‌اش برکنار شده:** وزیر خارجه آرژانتین تنها به‌دلیل حمایت از قطعنامه سازمان ملل برای پایان دادن به تحریم‌های ۶ دهه‌ای آمریکا علیه کوبا، به‌طور ناگهانی برکنار شد.

• **عربستان**

«**گزینه عادی‌سازی روابط عربستان سعودی و اسرائیل تا زمانی که کشور فلسطین ایجاد نشود، روی میز نیست:** فقط مسئله عادی‌سازی روابط با اسرائیل در خطر نیست؛ بلکه در صورت عدم وجود مسیر روشن برای تشکیل کشور فلسطین، کل وضعیت منطقه در خطر است. روابط ایران و عربستان سعودی در مسیر درستی قرار دارد؛ اما پیچیدگی‌هایی در ارتباط با تحولات منطقه‌ای وجود دارد.

• **یمن**

«**یمن رسماً پیروز شد؛ کشتی‌های نیروی دریایی آلمان به کشورشان برمی‌گردند:** بوریس پیستوریوس، وزیر دفاع آلمان: کشتی‌های نیروی دریایی آلمان پس از یک عملیات دریایی تقریباً یک‌ساله اتحادیه اروپا برای محافظت از کشتی‌های صهیونیستی و غربی به کشور باز می‌گردند؛ زیرا نتوانستند از حملات یمن جلوگیری کنند یا حتی از شدت آن بکاهند.

همسر عاشق و خوب بودن که سیما و رفتارش همیشه شوهرش را جذب می‌کند و یک مادر عالی که قادر است، قهرمانان و افراد انقلابی را پرورش دهد. از سوی دیگر ویژگی‌هایی چون توجه به سیاست، عدالت و زندگی امت، در ایشان وجود دارد؛ چون زنی که علایقش محدود به مسائل خانواده و خانه‌اش است، نمی‌تواند پسری چون حسین علیه‌السلام را پرورش دهد. روشن است که روحیه قهرمانی و شهادت در قلب حضرت زهرا علیها‌السلام وجود داشته و ایشان پرتوی از آن را به فرزندانش منتقل کرده‌ است.

حضرت زهرا و حضرت زینب علیهما‌السلام، هم به زندگی خانوادگی و هم به مبارزه و سیاست توجه داشتند؛ حضرت زهرا علیها‌السلام بیشتر روی مسائلی مثل همسر و مادر بودن تمرکز داشت و ترجیح می‌داد، در خانه بماند و در خانه‌اش احساس نزدیکتر شدن به خداوند (سبحانه وتعالی) را داشته باشد؛ درحالی‌که مهمترین مأموریت زندگی‌ش توسط حضرت زینب علیها‌السلام در میدان جنگ به انجام رسید؛ یعنی بیرون از خانه؛ هرچند حضرت زینب علیها‌السلام هم همسر و مادر خوبی بود. اینها جنبه‌های یک الگوی واحد است که در جهان امروز که در آن بسیاری از زنان مسلمان در ارزش‌های دنیوی و خرده‌بوروازی غرق می‌شوند و هرگونه روحیه قهرمانی و انقلابی را از دست می‌دهند، بسیار قابل پیروی است. زنان ما امروز چیزیه‌های عالی تهیه می‌کنند، مقدار زیادی طلا می‌خرند، سریال‌های اصیل تماشا می‌کنند؛ ولی به مبارزه برای عدالت کاری ندارند؛ هرچند ممکن است حجاب و حلال و حرام را رعایت کنند. ارزش‌های حضرت زهرا و حضرت زینب علیهما‌السلام در درون جامعه امروزی بانوان مسلمان، نیاز به‌نوعی احیا و تجدید دارد.

«چگونه و با چه شیوه‌ای می‌توان این الگوبی‌یری را در جامعه غیراسلامی ترویج و نهادینه کرد؟

● **بله**، الگوی حضرت زهرا علیها‌السلام می‌تواند در جوامع غیرمسلمان امروزی هم مفید باشد. اول از همه ما باید با بیماری فمینیسم که به مرد به‌عنوان دشمن زن نگاه می‌کند، مقابله کنیم. این طرز فکر به‌اندازه ایدئولوژی مقابلبش که مروج تعدی علیه زنان به نام پدرسالاری است و هیچ ربطی به اسلام ناب و شریعت ندارد، مخرب است. مرد دشمن زن نیست و رقیب او هم نیست. مرد کسی نیست که زن باید بر او غلبه کند یا او را خشتی کند؛ بلکه مرد یک دوست، یک همسر و یک راهنماست که از زن حمایت می‌کند و احیای حقوقش، ارضای امیال طبیعیش و شکوفایی استعدادهای بالقوه‌اش را تضمین می‌کند. این مدلی است که شریعت اسلام تعیین کرده است. خانواده حضرت زهرا و امام علی علیهما‌السلام الگوی عشق واقعی، احترام، تفاهم و دوستی بین زن و شوهر است؛ ضمن آنکه مسیر حضرت زهرا علیها‌السلام به ما نشان می‌دهد که همسر و مادر بودن، مغایر با مبارزه راه عدالت بودن و ایفای نقشی مهم در جامعه نیست. جامعه امروز جهان باید بداند که زن بودن، زن را تحقیر نمی‌کند. حجاب زن را تحقیر نمی‌کند. عفت و وقار در ملاءعام، زن را تحقیر نمی‌کند، آشپزی به‌منظور خشنود کردن خانواده زن را تحقیر نمی‌کند و این حرف و منطق ما به چالش کشیدن فمینیسم است.

در دنیای امروز که مسائل هویتی و ارزش‌های فرهنگی جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده‌اند، نگاهی به الگوهای تاریخی و معنوی می‌تواند راه‌گشای زنان معاصر باشد. حضرت فاطمه زهرا علیها‌السلام، بانوی حجاب و عفاف، نمونه‌ای از یک زن کامل و الگوی برتر است که سبک زندگی او، به‌ویژه برای زنانی که در جوامع غیراسلامی زندگی می‌کنند، الهام‌بخش و قابل پیروی است. به‌مناسبت فرارسیدن ایام شهادت حضرت زهرا علیها‌السلام، هفته‌نامه افق حوزه در گفت‌وگویی صمیمانه با بانوی فرهیخته روسی، فاطمه آناستازیا یژووا، به بررسی موضوعاتی چون چگونگی آشنایی وی با اسلام و مذهب شیعه و تجربه‌اش از سبک زندگی اسلامی پرداخته است. فاطمه یژووا که با انتخاب آگاهانه و عاشقانه حجاب، از آن به‌عنوان نماد واقعی آزادی یاد می‌کند، در این گفت‌وگو به ابعاد مختلف این تصمیم و زیبایی‌های زندگی با الگوی فاطمی می‌پردازد.

«در ابتدا خودتان را معرفی بفرمایید؟

● نام من فاطمه آناستازیا یژووا (فاطمیما) است. من در سال ۱۹۸۳ در مسکو متولد شدم و در سال ۱۹۹۹ رسماً اسلام آوردم؛ ولی در پایان سال ۲۰۰۳ که حقیقتاً اسلام را لمس کردم، شیعه شدم و شروع به پیروی از قوانین شرعی کردم. در سال ۲۰۰۵ از دانشکده فلسفه (فلسفه دین) دانشگاه دولتی مسکو فارغ‌التحصیل شدم. مدتی هم دستیار فیلسوف معروف و سیاستمدار مسلمان روسی حیدر جمال (که در سال ۲۰۱۶ تا دنیا رفت) بودم؛ ولی خیلی زود به‌عنوان خبرنگار و سایت‌های اسلامی Islam.ru و اسلام‌نیز شروع به کار کردم. از سال ۲۰۰۸ شروع به همکاری با بنیاد پژوهش فرهنگ اسلامی کردم و کتاب‌هایی از نویسندگان بنام شیعه همچون علامه طباطبایی، شهید محمدباقر صدر و شیخ شمالی را ترجمه کردم. کمی بعد به عضویت شورای سردبیری مجله‌ای برای زنان مسلمان روسیه به‌نام مسلمانکارآمدم و بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ در آنجا کار کردم.

اخیراً پروژه جدید خودم را آغاز کرده‌ام که تأسیس وبسایتی به آدرس www.mihwar.ru به‌معنای محور مقاومت است. این سایت به پوشش اخبار مربوط به مبارزه با صهیونیسم و تهدید گروه‌های تکفیری اختصاص دارد.

«چگونه با اسلام و مذهب شیعه آشنا شدید؟

● من وقتی دانش‌آموز مدرسه بودم، از طریق کتاب، مقالات و روزنامه‌ها با اسلام آشنا شدم و به این نتیجه رسیدم که اسلام راه درستی است؛ درحالی‌که خانواده‌ام مذهبی نبودند. آشنایی‌ام با تشیع کمی بعد وقتی همکاری با آقای حیدرجمال را شروع کردم، اتفاق افتاد. او با توضیحاتی که درباره برخی مسائل تاریخ سال‌های نخستین اسلام و خصوصیات فقه جعفری بیان کرد، مرا از حقانیت مذهب تشیع آگاه کرد. بعد از آن، من مطالعاتم را با بهره‌گیری از گفت‌وگو با برادران و خوارهایی که قبلاً در حوزه علمیه تحصیل کرده بودند، ادامه دادم. من در دوره‌های آموزشی کوتاهی در شهر قم شرکت کردم. قطعاً دانستن زبان عربی به من در عمق بخشیدن به برخی از دانسته‌هایم کمک کرد. درباره کیفیت درک از اسلام و مذهب شیعه در کشور روسیه، باید بگویم متأسفانه تکفیری‌گری به‌طور گسترده در مساجد روسیه و جوامع سنی آن در حال گسترش است و بسیاری از مسلمانان سنی اینجا، پیش‌داوری‌های نادرست و سوءتفاهم‌هایی درباره شیعه دارند؛ ولی الحمدلله در سال‌های اخیر شیعیان روسیه موفق به توسعه نهادها و مؤسسات شیعی شده‌اند و بنیاد پژوهش فرهنگ اسلامی (که نقش به‌سزایی در انتشار کتب و علوم دانشگاهی ایفا می‌کند) و مرکز اسلامی تحت مدیریت نماینده ولی‌فقیه (که مجالس و برنامه‌های مهم را سازماندهی می‌کند)، پروژه‌های مفید بسیاری در راستای کمک به مردم برای شناخت تشیع اصیل دارند.

« تصور و تعریف جامعه غیردینی از حجاب چگونه است؟

● متأسفانه بخشی از جامعه غیرمسلمان روسیه، هنوز هم دچار سوءتفاهم درباره ماهیت حجاب است. آنها فکر می‌کنند که حجاب نوعی ظلم به زنان است یا اینکه دختران توسط خانواده‌های‌شان مجبور به پوشش می‌شوند؛ درحالی‌که وضعیت دقیقاً برعکس است و بعضاً خواهران ما برای دفاع از حق خود برای داشتن حجاب و عمل به این وظیفه الهی، با برخی وابستگان غیرمذهبی‌شان، وارد بحث و درگیری جدی می‌شوند؛ اما از آن‌سو، در جامعه روسیه به‌خصوص در پایتخت این کشور، مدارا نسبت به حجاب بیشتر شده است. من به‌ندرت با رفتارهای عداوت‌آمیز

● همایش فقهی، حقوقی

«حق بر سلامت جنین» در قم برگزار می‌شود

همایش علمی تخصصی «حق بر سلامت جنین» با حضور حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی و حجج اسلام سیدطه مرقاتی خوئی، محمدعلی قاسمی، حمید ستوده و آقایان دکتر محمود عباسی، دکتر محمدمهدی مقدادی و دکتر سعید نظری توکلی در شهر مقدس قم برگزار می‌شود.

به گزارش دبیرخانه همایش در معاونت پژوهش مجتمع آموزشی و پژوهشی ائمه اطهار علیهم‌السلام، همایش فقهی و حقوقی «حق بر سلامت جنین» با همکاری مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی با موضوع بررسی ابعاد و مسائل مختلف فقهی و حقوقی سلامت جنین در شهر مقدس قم برگزار می‌گردد.

در این همایش که با حضور آیت‌الله فاضل لنکرانی رئیس مجتمع آموزشی و پژوهشی ائمه اطهار علیهم‌السلام، برگزار می‌شود، حجج اسلام سیدطه مرقاتی خوئی عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، محمدعلی قاسمی معاون پژوهش مجتمع آموزشی و پژوهشی ائمه اطهار علیهم‌السلام و مدیر گروه فقه پزشکی، حمید ستوده دانشیار دانشگاه علوم پزشکی تهران و عضو گروه فقه حقوق بشر و آقایان دکتر محمود عباسی رئیس مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و رئیس انجمن حقوق پزشکی، دکتر محمدمهدی مقدادی دانشیار دانشگاه مفید و دبیر علمی همایش و دکتر سعید نظری توکلی استاد تمام دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران، سخنرانی خواهند کرد.

لازم به ذکر است، این همایش علمی، پنجشنبه ۸ آذرماه ۱۴۰۳ از ساعت ۸:۳۰ صبح در سالن همایش امام خمینی علیه‌السلام مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام برگزار می‌شود.

همچنین فراخوان مقالات و طرح های پژوهشی در محورهای دوازده‌گانه ذیل اعلام می‌گردد:
حق بر حیات جنین، مبانی فقهی حق بر سلامت جنین، کودک‌انکاری جنین و آثار آن، بررسی سلامت جسمی و منوری جنین، ضمانت اجرای کیفری حق بر سلامت جنین، سقط درمانی و حق بر سلامت جنین، غربال‌گری و سلامت جنین، مسئولیت مدنی آسیب‌های وارده بر جنین، پژوهش‌ها و آزمایش‌های جنینی، حق بر سلامت جنین‌های آزمایشگاهی، وظایف دولت در برابر حق بر سلامت جنین، و احادای جنین و حق بر سلامت جنین.

علاقه‌مندان می‌توانند چندیکه مقالات خود را تا پایان آبان ۱۴۰۳ به دبیرخانه همایش، آیدی @Pajohes در اپایتا و یا به آدرس مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام، طبقه دوم، دبیرخانه همایش ارسال نمایند.

● فراخوان همایش بین‌المللی

علوم انسانی اسلامی

فراخوان همایش بین‌المللی علوم انسانی اسلامی که هفتم اسفندماه به میزبانی دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام برگزار می‌شود، منتشر شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، کلیه مقالات همایش با کد اختصاصی ۹۷۷۳۰-۳۲۴۰۰ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمای می‌شوند؛ ضمن اینکه علاقه‌مندان برای ثبت‌نام می‌توانند از طریق این لینک اقدام کنند.

محورهای برگزاری این همایش شامل «مبانی، اصول و الگوی اسلامی» و «مسأله‌یابی و ارائه راهکار سیاستی مبتنی بر حل چالش‌های جمهوری اسلامی ایران و جهان اسلام» و موضوعات در حوزه رشته‌های اقتصاد اسلامی، مدیریت اسلامی، حقوق اسلامی، سیاست اسلامی، فرهنگ اسلامی، تعلیم و تربیت اسلامی اعلام شده است.

● فراخوان مقالات

فصلنامه انتقادی «کتاب نقد»

فصلنامه انتقادی «کتاب نقد» طی فراخوانی از تمام اساتید، صاحب‌نظران، فضلا و دانش‌پژوهان علاقمند به مباحث علم دینی و علوم انسانی اسلامی برای نگارش و ارسال مقاله دعوت به عمل می‌آورد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، فصلنامه انتقادی کتاب نقد در حوزه علم دینی و علوم انسانی اسلامی به منظور دریافت رتبه علمی پژوهشی برای شماره‌های پاییز و زمستان ۱۴۰۳ پذیرای مقالات پژوهشگران گرامی در این حوزه می باشد.

فرهیختگان و اندیشمندان ارجمند می‌توانند مقالات خود را برای شماره ۱۱۲ تا پایان آبان ماه ۱۴۰۳ و برای شماره ۱۱۳ نیز تا پایان بهمن ماه ۱۴۰۳ به سامانه مجله به آدرس naghd.iict.ac.ir ارسال نمایند.

● ابلاغ کلیات و عناوین دروس «مطالعات

اسلامی اجتماعی خانواده» و «ادبیات عربی»

سطح چهار حوزه‌های خواهران

معاون آموزش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران گفت: بر اساس مصوبات شورای سیاست‌گذاری، کلیات و عناوین دروس دو رشته ادبیات عربی و مطالعات اسلامی اجتماعی خانواده در سطح چهار تصویب و ابلاغ شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، خانم صدیقه افشار، معاون آموزش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران طی سخنانی اظهار کرد: بر اساس مصوبات شماره ۳۱۷ و ۳۲۰ شورای سیاست‌گذاری، کلیات و عناوین دروس دو رشته «ادبیات عربی» و «مطالعات اسلامی – اجتماعی خانواده» در سطح چهار تصویب و ابلاغ شد. معاون آموزش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران مطرح کرد: «رشته ادبیات عربی» شامل ۲۰ واحد مشترک و ۵۴ واحد تخصصی و «رشته مطالعات اسلامی – اجتماعی خانواده»، نیز شامل ۲۰ واحد مشترک، ۶۰ واحد تخصصی و ۱۲ واحد جبرانی است.

وی تأکید کرد: پیرو دریافت مصوبات این دو رشته، سرفصل دروس بررسی و در دستور کارگروه علمی مربوطه قرار گرفت و پس از اتمام کار و تصویب سرفصل توسط شورا سیاست‌گذاری، اجرای رشته های جدید، عملیاتی خواهد شد.

گفت‌وگو و تنظیم: حمید کریمی

در محضر نور

پیامبر اکرم ﷺ

إِنَّ فَاطِمَةَ بَعْضَةُ مَتْنِي، مَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِي وَمَنْ غَاظَهَا فَقَدْ غَاظَنِي وَمَنْ سَرَّهَا فَقَدْ سَرَّنِي.

فاطمه پاره تن من است. هر که او را آزار نماید، مرا آزار نموده و هر که او را به‌غیظ آورد، مرا به‌غیظ آورده و هر که او را شاد کند، مرا شاد کرده است.

من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۲۵

فاطمه کوثر معنویت

استاد علی اکبر رشاد

شاید بتوان گفت روز شهادت حضرت صدیقه طاهره، فاطمه زهرا‏ (ع) سخت‌ترین و غم‌انگیزترین روزهای تاریخ قلمداد می‌شود. درست است که ارتحال پیامبر اعظم و شهادت امیرالمؤمنین‏ (ع) روزهای سختی برای بشریت بودند. روز عاشورا و فاجعه‌ای که به دست اشقیا رقم خوره، بسیار تلخ و مصیبت‌بار است؛ اما به نظر می‌رسد، روز شهادت حضرت فاطمه زهرا‏ (ع) از جهاتی از این حوادث و وقایع، تلخ‌تر و اندوه‌بارتر است. مظلومه‌ای که الگوی بشریت و نمونه کامل برای همه آدمیان و نه فقط برای زنان است. متن زیر که مشروح درس اخلاق استاد علی‌اکبر رشاد، رئیس شورای سیاست‌گذاری حوزه علمیه تهران و رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در جمع اساتید و طلاب حوزه علمیه امام رضا‏ (ع) می‌باشد، در ادامه تقدیم می‌شود.

• **فاطمه (ع)؛ اسوه‌عوالم**

آن بزرگوار تنها اسوه زنان نبود؛ چراکه ایشان اسوه زنان متعارفی نیست که با مردان مقایسه می‌شوند تا اسوه زنان بودن به‌زعم برخی کمتر از اسوه مردان بودن قلمداد شود. وقتی می‌گوییم او اسوه است و نمونه و نمود کامل زنان است، منظور ما زنان برتر عالم است؛ چنان‌که در پاسخ پرسشی که در محضر مبارک حضرت رسول‏ (ص) طرح و سؤال شده است که چگونه است که هم مریم اسوه زنان است، هم آسیه، هم هاجر و خدیجه و هم فاطمه؟ فرمودند: آنها هرکدام اسوه زنان عهد خود بودند. یا بلکه چنانکه از تعبیر استفاده می‌شود، آنها اسوه زنان «عالم» (مرتبه) خودشان بودند.

حضرت مریم‏ (ع) با همه مقامات در واقع الگو و نمونه زنان عالم و مرتبه وجودی خودش است و هرکدام از دیگر بانوان اسوه، چنین هستند؛ اما حضرت زهرا‏ (ع) الگوی همه عوالم هستند که در این وجود مبارک، بانوان ممتاز عوالم دیگر هم می‌گنجد. وقتی چنین است که در همه عوالم و در بسط هستی الگو هستند. در این بسیط، بانوانی هستند که در عداد اولیاءالله و اوتاد قرار دارند و مردان هم پیرو راه و روش آنانند. الگو برای درجات صفر تا صد نیست؛ بلکه متعلق به درجه صد است؛ یعنی یک الگو، نماد و نمود همه انسان‌ها نیست تا افراد لالابالی و هرزه راه‌هم شامل شود؛ بلکه وقتی کسی نماد و نمود انسان کامل است؛ یعنی در تراز ممتازان، اسوه و نمونه کامل است و نه برای عناصر منحط؛ لذا فاطمه زهرا‏ (ع) الگو برای مریم، آسیه و هاجر است.

• **آسیه (ع)؛ اسوه‌عهد‌فروعن**

آسیه‏ (ع) مثال و نمونه برای بشریت عصر فرعون است؛ همه مردان آن زمان هم، از آسیه کمترند. از آنجا که همه یا سکوت کرده بودند یا سازش. یا به جهد، روزگار می‌گذراندند یا به جهل؛ ولی آسیه مقاومت کرد و زیر شکنجه با خدای خود نجوا کرد که خدایا در بهشت برای من خانه‌ای بنا کن. فرعون هم از هامان می‌خواست که برایم در آسمان، کاخی بساز؛ فرعون به این خاطر به ذی‌الاوتاد مشهور شد که دست و پای اسیرانش را با میخ به زمین می‌کوبید و شکنجه می‌کرد که در مورد همسرش هم، چنین کرد تا اینکه شهید شد. به آن چنان مقامی رسید که خدای متعال میان همه آن مردم، آسیه را مثال می‌زند.

• **مریم (ع)؛ مادر عیسی روح‌الله (ع)**

در مورد حضرت مریم‏ (ع) هم، چنین است. به‌قول عامیانه، نشان به این نشان که در آن روزگار، مردی که لایق ابّوت حضرت عیسی‏ (ع) باشد، وجود نداشته

تولیت حرم مطهر حضرت معصومه‏ (ع) گفت: ورزشکاری که حاضر نیست در مقابل ورزشکار رژیم جعلی اسرائیل مسابقه بدهد برای ما قهرمان است. به گزارش خبرگزاری حوزه،آیت‌الله سید محمد سعیدی،

است؛ اما زنی که چنین لیاقت را داشته باشد، وجود داشته که مریم بوده است. خداوند متعال اگر خلقتی غیرعادی را اراده کرده بود، می‌توانست مردی را بدون داشتن همسر، صاحب فرزند کند. آن‌چنان که در قرآن، مثل آدم را می‌زند. آدم که پدر و مادر نداشت و آفرینش او هم برای خداوند مشکل نبود. حال اگر حتی مادر لایقی هم نمی‌بود، عیسی‏ (ع) هم خلقتی چون آدم‏ (ع) داشت؛ یعنی صرفاً از خاک آفریده می‌شد؛ لذا در بین همه انسان‌های آن عصر، مریم‏ (ع) برترین بوده است. بعد از تولد عیسی‏ (ع)، پیامبر بزرّی داشتند.

• **خدیجه (ع)؛ اول مؤمنه اسلام**

حضرت خدیجه‏ (ع) هم در آن شهری که مشرکین حکومت می‌کردند، اول مؤمنی بود که به دین خاتم گروید. حال آنکه اگر مردی با شرایط مناسب‌تری نسبت به او وجود داشت، او اول مؤمن به دین اسلام می‌بود. او اولین کسی بود که پیامبر‏ (ص) را درک کرد و توفیق ایمان به او را داشت. این تنها به ذکاوت و هوشیری او مربوط نبود؛ بلکه مقام دیگری داشت. ایشان به مبادی ماورائی، رسالت آن بزرگوار را درک کرد و با ایمان به او، همه ثروت انبوه افسانه‌ای خودش را خرج پیغمبر کرد. آن‌چنان که فقیر شد و در فقر از دنیا رفت که بارها پیغمبر‏ (ص) از ایشان ذکر می‌کند و می‌فرماید: اگر مال خدیجه نبود، اسلام به اینجا نمی‌رسید. حضرت خدیجه‏ (ع) در واقع در بین بشر آن زمان چنین شأن و جایگاهی داشت که بعد از جایگاه انبیای عظام و مقام خاتم انبیاء و حضرت امیر‏ (ع)، خدیجه‌المؤمنین، شأن انسان کامل دارد.

بعد از ایشان، دختر مکرمه‌شان فاطمه زهرا‏ (ع) انسان کامل و اسوه زنان همه عوالم ماقبل خودشان بودند؛ زنانی که برتر از آحاد مردان عالم خودشان بوده‌اند. حضرت زهرا‏ (ع) چنین مقام و منزلتی دارند. آنگاه چنین بانوی عظیمی مورد چنان جسارتی قرار گیرد و کسی جرأت کند که این‌چنین در حق ایشان ظلم کند. آن ملعون چقدر باید پلید و پلشت باشد که در حق آن موجود پاک، مرتکب جنین جسارت و جنایت بزرگی شود.

• **کوثر؛ بلاشک فاطمه زهرا (ع) است**

درباره کلمه قرآنی «کوثر»، معانی مختلفی به اعتبارات متعددی بیان شده که بعضی با بعض دیگر قابل جمع است. بعضی جرأت نمی‌کنند که بگویند: «کوثر»، حضرت زهرا‏ (ع) است؛ درحالی‌که خیلی روشن است. می‌گویند قابل حمل است و می‌توان این‌جور تأویل کرد. حال آنکه تفسیر همین است نه تأویل! داستان روشن است که شأن نزول و سبب نزول این سوره چه بوده است. بعد از شماتتی که نسبت به پیامبر‏ (ص) می‌شود که تو

سخن بزرگان

امام خمینی

ما یک کوخ چهار پنج نفری در صدر اسلام داشتیم، آن کوخ فاطمه زهرا‏ (ع)ست... این کوخ‌نشینان در کوخ محقر، در ناحیه معنویات آن‌قدر در مرتبه بالا بودند که دست ملکوتی‌ها هم به آن نمی‌رسد و در جنبه‌های تربیتی آن‌قدر (بالا) بوده است که هرچه انسان می‌بیند، برکاتی که در بلاد مسلمین هست و خصوصاً در مثل بلاد ماها، این‌ها از برکت آن‌هاست.

صحیفه امام‏ (ع)، ج ۱۷، ص ۳۷۳

نگذاشتند که بیشتر باقی بماند. از دیگری در صحاح به‌اندازهای حدیث نقل شده است که اگر روزی ده تا حدیث از پیغمبر‏ (ص) شنیده باشد به این عدد نمی‌رسد؛ ولی احادیث حضرت را از بین بردند و اگر روزی یک حدیث توسط ایشان که دختر پیامبر بود، از پیامبر نقل می‌شد چندین و چند برابر مقداری می‌شد که الآن در دسترس است. یا این حال اگر فقط همین خطبه از حضرت در دسترس می‌بود، کافی بود که بگوییم ایشان به‌لحاظ معرفت، کوثرند.

• **کوثر نسل فاطمی**

زهرای مرضیه از حیث نسل هم، کوثر است. در کل بشریت و کره زمین، وجودی پربرکت‌تر از حضرت زهرا‏ (ع) نداریم. شما در هر جای عالم بروید، سادات را می‌بینید و این در حالی است که بسیاری از سادات، نسب گم کرده‌اند. سادات بسیاری در دوران اختناق خلفاء، سیادت خود را پنهان کردند؛ چون هرکه سید و از آل‌علی‏ (ع) بود، کشته می‌شد. شیعیان را در جز‏ [لای] دیوار می‌کردند و یا بر روی جنازه‌های‌شان بنا می‌ساختند. در نتیجه بسیاری از سادات، سیادت خود را پنهان کردند و در طی نسل‌ها فراموش شدند. مثل بسیاری از سنی‌ها که عقاید شبه‌شیعی دارند؛ ولی در احکام، مثلاً حنفی عمل می‌کنند. اینها هم در دوره‌هایی تقیه کردند و تشییع‌شان گم شد. به‌رغم این مسئله، سراسر عالم، پر از سادات فاطمی است. ایران خودمان را نینیند. در کشورهای اهل سنت، شُرِفا اکثریتند. در مغرب عربی؛ مثل الجزایر و تونس و لیبی و مغرب، حس می‌شود که شُرِفا (نسل فاطمه زهرا‏ (ع)) اکثریت هستند. در عین حال که همه سنی‌اند؛ ولی سادات حسنی‌اند. در شبه‌قاره، سادات، رضوی و تقوی‌اند؛ در ایران، سادات، حسینی‌اند. آن بانوی بزرگوار، در سراسر عالم کوثریت نسبی دارند و هیچ نسلی در بشریت را به کثرت و برکت نسل آن وجود مقدس نمی‌یابید.

• **کوثر نبی؛ حافظ اسلام**

در جهات دیگر هم، چنین است. آنکه اسلام را حفظ کرد، وجود مبارک ایشان بود؛ چراکه همه کسانی که اسلام را حفظ کردند یا سیدند یا شاگردان سادات‌اند. یا شاگردان ذریه معصوم حضرت فاطمه زهرا‏ (ع) هستند و یا خود از سادات هستند. البته فقط شیعه را عرض نمی‌کنم. مگر نه این است که ائمه اربعه اهل سنت، شاگردان امام صادق‏ (ع) هستند. مگر خودشان نگفته‌اند: «لواللستان لهلک نعمان». اگر دو سال شاگردی امام صادق‏ (ع) نبود، هلاک شده بودم؛ لذا اگر فاطمه زهرا‏ (ع) نبود، همین مذاهب عامه هم وجود نداشت.

• **فاطمه؛ کوثر معنویت**

حضرت زهرا‏ (ع) به‌لحاظ معنویت هم کوثر است. مگر نه این است که حدیث «لولاک لما خلقت الافلاک...» به آن بانوی بزرگوار منتهی می‌شود. این یعنی فاطمه‏ (ع)، کوثر معنوی هستی است. سرچشمه کوثری است که هستی از او نشأت می‌گیرد و هستی همه موجودات در گروی وجود مبارک فاطمه زهرا‏ (ع) است. این کوثر مبارک، تنها بعد از تولد دنیوی منشأ خیرات نبود؛ بلکه قبل از وجود ناسوتی دنیوی، وجود ملکوتی فاطمه زهرا‏ (ع) منشأ اثر بود. ما هم سال‌ها پیش راجع به خلقت نوریه آن بزرگوار بحث مفصّلی داشتیم. در آن حدیث شریف «لولاک»، وقتی می‌فرماید: «لولا فاطمه...»، مقصود، وجود قدسی و ملکوتی حضرت است. همان خلقت نوریه حضرت زهرا، منشأ و موجب خلقت نوریه دیگر اعظم و اولیای الهی است؛ لذا کوثریت به ماقبل وجود ناسوتی او هم اطلاق می‌شود. کوثریت ایشان وجودی است نه ماهوی؛ تا بگوییم باید در این عالم خلق بشوند تا کوثر شوند. برای ما فرق این عالم و عوالم دیگر معنادار است. آن بزرگوار که پس و پیش ندارند. ما در این عالم، امتحان می‌شویم؛ ولی آن بزرگواران، امتحان خود را پس داده‌اند که این شأنیت را پیدا کرده‌اند. اینکه خداوند، حضرت زهرا‏ (ع) را قبل از خلقت، امتحان کرد و صابر یافت ... ووجدک صابره... نشان از این دارد که حضرت زهرا‏ (ع) نه فقط در دنیا مانند ابراهیم‏ (ع) و نه‌تنها در برزخ مانند آدم‏ (ع) بلکه در ماقبل برزخ امتحان شد؛ یعنی به‌تعبیری کوثریت و اولویت محدود به این عالم نیست. نه به عالم زان و نه به عالم ناسوت. به آن عالم ملکوتی مربوط می‌شود که تاج «لولا فاطمه» را در آن عالم، بر تارک صدیقه طاهره‏ (ع) نهادند.

افوجوزة

- سال بیست و سوم
- شماره ۸۲۱
- دوشنبه ۲۱ آبان ۱۴۳۰
- ۱۲ صفحه • ۵۰۰۰ تومان

<div><div>   </div></div>
<ul style="list-style-type: none">
صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه مسئول مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه‌های علمیه: رضارستمی سردبیر: رمضانعلی غزیزی • با همکاری هیأت تحریریه تلفن: ۰۵۳۸-۳۲۹۰ • فاکس: ۰۵۳۸-۳۲۹۰ صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱ نشانی: قم، بلوار جمهوری اسلامی، کوچه ۲، پلاک ۱۵ پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی • چاپ: صمیم (۴۲)

عطریار

تا وا رهد این تیر...

افشین اعلا

مولای من از خویش نشانی بفرستید
جان‌ها به لب آمد همه، جانی بفرستید
مانند ترنجی است دلم پر شده از خون
از تیزی آن تیغ نشانی بفرستید
یا خود ز در آییند که انگشت ببزیم
یا طاقتی و صبر و توانی بفرستید
یا پرده غیبت بدرانید به یکبار
یا مژده‌ی آن را به جهانی بفرستید
بر جان ستم شعله‌ای از خشم ببارید
بر آتش غم آب روانی بفرستید
با خُلق نبی، روشنی‌ای زاده نرگس
بر دیده خلق نگرانی بفرستید
انباشته از مال حرام است شکم‌ها
بر سفره ما لقمه‌ی نانی بفرستید
هر سو، دل مظلوم شد از آه، لبالب
تا وارهد این تیر، کمانی بفرستید
این نیست نمازی که خدا خواسته، از نو
بر مآذنه‌ها بانگ اذانی بفرستید
پرونده ما لایق امضای شما نیست
بر نامه ما مُهر امانی بفرستید

یادداشت

معیار فاطمی

استاد جواد محدثی

فاطمه،

اسوه و سرمشق است،
در اندیشیدن و مهر ورزیدن،
دربارسایی و عبادت،
در دین‌شناسی و معرفت،
در تربیت فرزند و مادری،

داردواج و خانه‌داری و آئین همسری،
درخورد و خوراک و معیشت و ساده‌زیستی و حیا و حجاب
و پاکدامنی،
در تلاش و مبارزه اجتماعی،
در موضع‌گیری و تعهدشناسی،
در بودن و زیستن و سخن گفتن و عمل کردن.
او فاطمه فلاح و زهرا ی زندگی و الگوی ایمان است.
مگر نه اینکه از الگو باید سرمشق گرفت و با او همسو و همسان و همراه و هم‌روح و هم‌رنگ بود؟
بانوان مدعی فاطمه‌دوستی، بی‌خود برچسب «شیعه» و «مُحِب» به خود زنند.

خود حضرت زهرا‏ (ع) فرمود:

«شیعه ما» کسی است که:

به آنچه گفته‌ایم، عمل کند و از آنچه نهی کرده‌ایم، بپرهیزد.
پس باید کوشید تا از مرتبه دوست داشتن به رتبه والای پیروی کردن رسید.
این، معیار «شیعه بودن» از نگاه زهرا‏ی اطهر‏ (ع) است.
رعایت «حجاب» هم یکی از همین‌هاست.
آیا می‌توان در این مسیر پاک، به فاطمه رسید؟
طن این فاصله، با گام تقوا و تدبّن و تعهد ممکن است.
اشگ و عزاداری، تنها شاهد محبت است؛ نه نشان تبعیت.
گریه و روضه هم، گواه «عشق» است؛ نه نشان «شیعه‌گی».
فاطمه» به ما آموخت که می‌توان با جامه قناعت برتن، زره صبر و استقامت دربر و پوشش حیا و حجاب در سیما، در میدان زندگی به برترین چهره فضیلت آراسته گشت و با رفتار خویش، حیا و عفاف را معنی کرد و برای همه زنان در طول تاریخ درعرصه «زن و زندگی» الگو شد.
خود را با «معیار فاطمی» ارزش‌گذاری کنیم....

ورزشکاری که با نماینده رژیم صهیونیستی مسابقه نمی‌دهد، قهرمان است

حجاب و عفت خود را برای شرکت در یک مسابقه کنار بگذارد و ورزشکاری که حاضر نیست در مقابل ورزشکار رژیم جعلی اسرائیل مسابقه بدهد برای ما قهرمان است.
امام جمعه قم با تأکید بر اینکه باید ورزشکار و محیط ورزشی را به سمتی ببریم که ارزش‌ها حفظ شود، افزود: ورزشکارانی که مواد نپروزا می‌خورند تا بر رقیب خود با تقلب پیروز شوند مورد تأیید اسلام نیستند و ما ورزش را باید از این حاشیه‌ها دور کنیم.

گفت: ورزش‌هایی مانند ورزش زورخانه‌ای و کشتی که هم سلامت جسمی و هم سلامت روحی و معنویت در آن وجود دارد و ارزش‌هایی مانند تواضع و پرهیز از غرور و منیت در آن پر رنگ است باید تقویت شود.
آیت‌الله سعیدی، ورزش قهرمانی و کسب مدال و امتیاز را در صورت حفظ ارزش‌های دینی و انسانی ارزشمند دانست و گفت: بانوی ورزشکاری که در هنگام دریافت مدال فرزند خود را همراه می‌برد و بانوی ورزشکاری که حاضر نیست

برای تبلیغ اسلام، نظام اسلامی و ارزش‌های ملی و مذهبی خود استفاده کنیم.
امام جمعه قم با بیان اینکه ورزش علاوه بر صحت و سلامتی برای خود ورزشکار می‌تواند امتیاز برای نظام باشد، ابراز داشت: سلامت هم در بعد معنوی و روحی و هم در بعد جسمی یکی از غایت‌ها و هدف‌هایی است که اسلام به آن توجه دارد.

وی با تأکید بر اینکه ورزش باید پیام داشته باشد،

امام جمعه قم در جلسه کمیته همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش با بیان اینکه انسان مؤمن و موحد علاوه بر ساماندهی امور شخصی باید مبلغ دین و مکتب نیز باشد، اظهار داشت: تبلیغ دین و مکتب در ساحت‌های مختلفی امکان‌پذیر است و ورزش یکی از این عرصه‌ها است.
وی با بیان اینکه ما برای ارسال پیام خود باید جاذبه‌های جهانی را در نظر بگیریم، افزود: امروز در دنیا، عرصه‌های ورزشی و هنری جاذبه زیادی دارند و باید از این عرصه‌ها